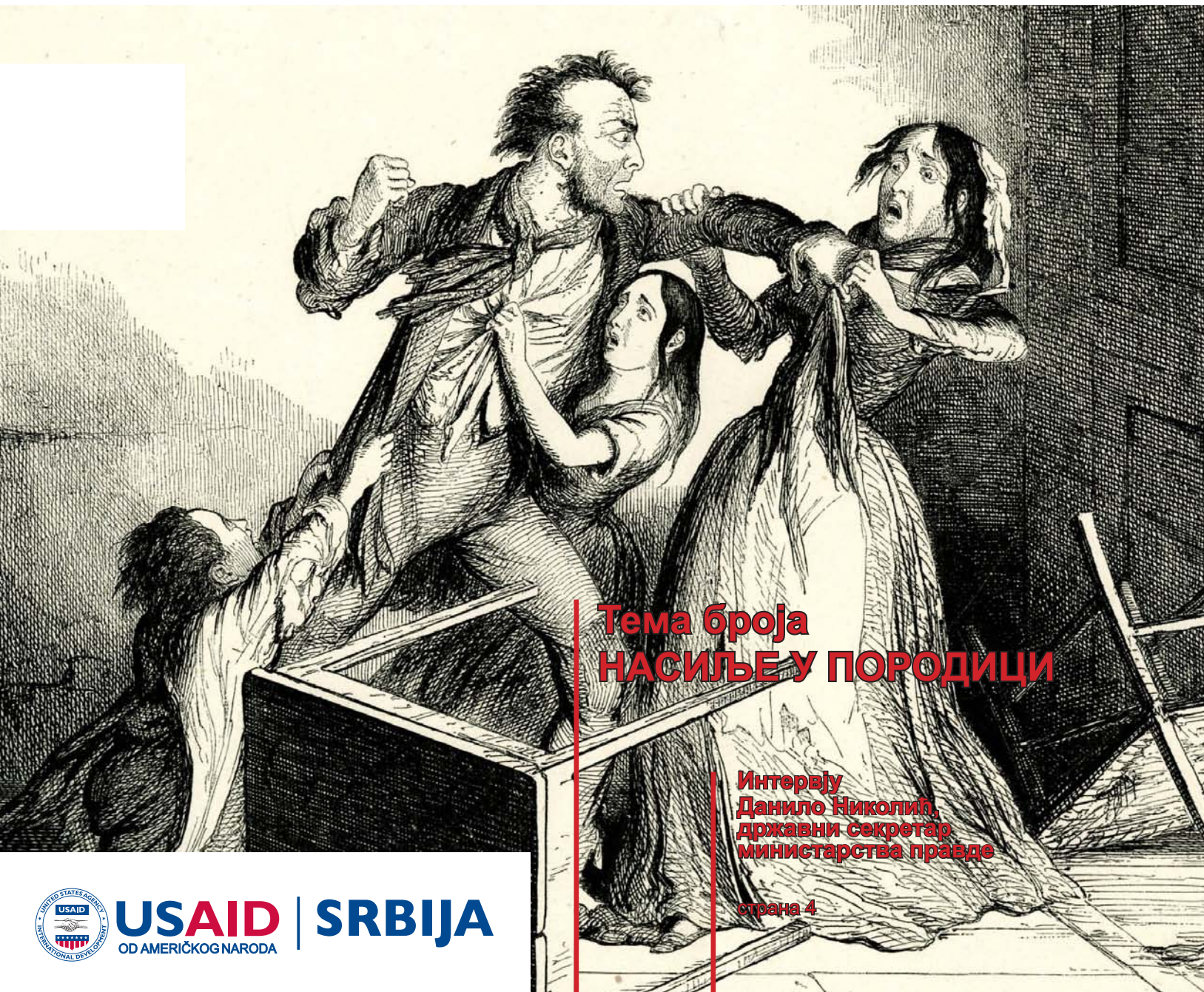

јануар 2013. | број

23 тужилачка реч

Гласило Удружења
тужилаца Србије

Тема броја
НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ

Интервју
Данило Николић,
државни секретар
министарства правде

страница 4

USAID | **SRBIJA**
OD AMERIČKOG NARODA

ТУЖИЛАЧКА РЕЧ

Гласило Удружења
тужилаца Србије

Издавач:

Удружење тужилаца и заменика
јавних тужилаца Србије,
Грачаничка 18, Београд

Главни уредник:

Миодраг Плазинић

Заменик главног и одговорног уредника:

Звонко Маринковић

Редакција:

др Горан Илић, председник УТС и заменик
Републичког тужиоца, мр Марина Матић,
потпредседник Програмског савета УТС и Радован
Лазич, председник УО УТС и заменик Апелационог
јавног тужиоца у Новом Саду.

Визуелни концепт и дизајн:

coma | communications design

Техничка припрема:

Мирослав Крстић

Штампа:

АТЦ д.о.о., Београд

Тираж:

700

Адреса редакције:

Грачаничка 18, Београд

телефон/факс

011 / 3031 909

e-mail:

udruzenjetuzilacasrbije@gmail.com

ISSN 1452-8843 = ТУЖИЛАЧКА РЕЧ

COBISS.SR-ID 140096012

Интервју

4

Активности Удружења тужилаца Србије

Звонко Маринковић

8

Насиље у породици: анализа елемената кривичног дела

Биљана Синановић

12

Насиље у породици и поступање полицијских службеника

Милан Жарковић

Милан Станић

16

Мултисекторски приступ у сузбијању породичног насиља

Слободан Јосимовић

36

Када је жена жртва

Гордана Јекић-Брадајић

43

Насиље у породици: између теорије и праксе

Весна Станојевић

46

Значај клиничког судскомедицинског прегледа за доказивање насиља у судском поступку

Слободан Савић

50

Решавање проблема насиља у породици

Лоренс Т. Ветер

Џон Д. Фери

64

Nasilje u obitelji: percepcija javnosti – alternativne sankcije – da ili ne?

Marija Balenović

69

ИНТЕРВЈУ:

ДР ДАНИЛО НИКОЛИЋ, ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ

ЛОШЕ АУТОЦЕНЗУРА

НАЈВЕЋЕ БОЉКЕ

ЧЛАНОВИ ДРЖАВНОГ ВЕЋА ТУЖИЛАШТВА И ВИСОКОГ САВЕТА СУДСТВА ИЗ РЕДОВА ТУЖИЛАЦА И СУДИЈА СУ ПОКАЗАЛИ ТАКАВ ВИД ПОДАНИШТВА КОЈИ НИЈЕ ЗАПАМЋЕН У НАШОЈ ИСТОРИЈИ. КАКО ОНДА МОГУ ДА РАДЕ РЕДОВАН ПОСАО КАДА СУ ТАКО „СУДИЛИ“ СВОЈИМ КОЛЕГАМА?

Није потребна детаљнија анализа да би се негативно оценио рад тужилаштва. Корупција, која је захватила све области друштвеног живота, најбољи је показатељ да наши органи гоњења или не поступају, или селективно поступају у прогону учинилаца коруптивних кривичних дела. Аутоцензура, нестручан рад једног већег броја носилаца тужилачке функције и некавалитетно руковођење организацијом, доминантни су проблеми српског тужилаштва, каже у интервјуу за „Тужилачку реч“ др Данило Николић, државни секретар Министарства правде.

Кога сматрате одговорним за овакву ситуацију у српским органима гоњења?

У квази реформи правосуђа, на руководећа места у тужилаштвима довођени су и постављани партијски кадрови. Основни критеријум за напредовање била је партијска опредељеност и оданост гарнитуре на власти. За тужиоце и заменике тужиоца бирани су, пре свега, послушни, односно они којима се може наређивати. Уместо да се корумпирани политичари и тајкуни плаше и зазиру од тужилаца, ситуација је обрнута. За такво стање одговорни су пре свега људи из бившег Министарства правде, први сазив Државног већа тужилаца (ДВТ), раније и садашње руководство Републичког тужилаштва, као и руководство осталих тужилаштава у Србији.

Да ли ће Министарство правде нешто предузети поводом иницијативе 150 тужилаца и

РУКОВОЂЕЊЕ, И НЕСТРУЧНОСТ

СРПСКОГ ТУЖИЛАШТВА

заменика, као и њиховог професионалног удружења, којом се тражи утврђивање одговорности ДВТ-а?

Министарство нема законске ингеренције да тражи одговорност чланова из рада тужилаца и заменика у првом сазиву ДВТ-а. Пошто немају осећај одговорности, очекујем да се ови чланови према иницијативи одреде правилно и да без одлагања покажу да је у њима остало бар мало професионалне и личне етичности. Оно што су они под утицајем чланова ДВТ-а из редова извршне и законодавне власти радили, није познато нити је урађено ни у једној држави света. Они су не само кршили људских права својих колега, него су демонстрацијом силе и непримењивањем светских и уставних начела и права начинили низ радњи којима су злоупотребили свој положај и овлашћења. Тиме су нанели огромну материјалну и моралну штету држави, тужилачкој организацији и преко 200 тужилаца и заменика

и чланова њихових породица. Материјална штета државе по појединцу само за 30 месеци износи око 4.500.000 динара, а за око 200 људи приближава се суми од 900.000.000 динара. Хоће ли бити снаге, професионалног и моралног потенцијала у тужилачкој организацији да се преиспита да ли у раду ДВТ-а има кривичне одговорности, остаје да се види. По мом мишљењу, држава мора да покрене питање накнаде штете од чланова ДВТ-а који су довели до овакве ситуације. Нису сви чланови ДВТ-а поступали „по наређењу“. Било је и часних изузетака као што је, на пример, професор Милан Шкулић. Када је реч о нематеријалној штети на нетој неизабраним тужиоцима и заменицима, она је немерљива.

Сматрате ли да нешто треба мењати у раду и надлежностима ДВТ-а?

У најмању руку треба предвидети механизам одговорности и смењивости чланова ДВТ-а.

Има ли Министарство план за решавање поменутих тешкоћа у тужилачкој организацији?

Тужилаштво је државни орган, а носиоци тужилачке функције су самостални. Реинтеграцијом враћених тужилаца повећан је број извршилаца. Министарство ће тражити и тражи од тужилаштва да своју функцију врши законито и свеобухватно без селекције, без аутоцензуре и освртања на било какве утицаје са стране. Преиспитујемо мрежу тужилаштва и остале уочене недостатке. Деловаћемо само законски и на основу закона. Ко није спреман да се без страха и било каквих уздржавања на законит начин ухвати у борбу против корупције, организованог и свих врста криминала, сам треба да напусти тужилаштво. Ако то не уради, држава би требало да му се на законом прописан начин задржи на досадашњем раду и да га разреши. Србији требају стручни и храбри тужиоци чијег законитог рада треба да се плаше сви који су извршили кривично дело. Ово

време захтева стручне, професионално неустрашиве тужиоце који штите оштећене и спречавају дискриминацију по било ком основу.

Стручна и научна јавност оцењује да је Уставом из 2006. године, кроз процес избора кадрова, омогућен превелики утицај политике на тужилаштво.

Шта се може учинити на овом плану, односно како овај део правосуђа учинити самосталнијом него што је сада?

Није „кривац“ само Устав из 2006. године него, и закони. Једна добра замисао је у пракси компромитована. Законодавни мотив за оснивање ДВТ-а и Високог савета судства(ВСС) био је да се обезбеди независност судске власти

и самосталност судија и тужилаца. Недозвољеним партијским мешањем у избору првих привремених органа ДВТ-а и ВСС-а и њиховим непринципијелним и незаконитим радом, ова тела су искомпромитована. Судије и тужиоци су радили по диктату политичких моћника, разрешавајући судије и тужиоце без доказа, или на незаконито прибављеним и неистинитим доказима. Не ретко су служили као икебане, јер су само дизали руке и потврђивали предлоге одлука које су донете на другом месту. Они су осрамотили тужилачку и судијску функцију. Такав вид подаништва који су показали чланови ДВТ-а и ВСС-а из редова тужилаца и судија није запамћен у нашој историји. Како

онда могу да раде редован посао када су тако „судили“ својим колегама?

Шта је по вама најзначајније у Предлогу закона за измену и допуну Закона о јавном тужилаштву који би ускоро требало да уђе у скупштинску процедуру?

Усаглашавање са међународним стандардима, уставом и државним потребама за ефикасну борбу против свих врста криминала.

Да ли је у поменути предлог требало уградити и неку одредбу која би ојачала самосталност тужилаштва?

Законски је тужилаштву обезбеђена самосталност. У пракси, пре свега кадровирањем и довођењем оданих и послушних људи, изигран је закон и направљена штета. Не вршимо и нећемо вршити притиске да се неко заштити од кривичног прогона, нити ћемо тражити да неко без основа буде процесуиран. Наравно, тражићемо да се проце-суирају сви извршиоци кривичних дела без обзира на партијско опредељење. Чланство у партији не сме и не може бити заштита од законитог кривичног прогона.

Шта је пресудно утицало да Министарство затражи да се примена ЗКП-а, односно примена одредби о тужилачкој истрази, одложи за октобар 2013. године?

Да би се тужиоци, судије и адвокати припремили и обучили за рад по овом новом Законику који уводи тужилачку истрагу и друге нове институте.

Може ли редовно тужилаштво да се за непуну годину дана припреми за успешну примену новог концепта истраге?

Може ако га кадровски, просторно и технички оспособимо и ако преко Правосудне академије едукујемо тужиоце, што ћемо учинити. Ко не буде могао да одговори овим задацима, нека тражи мање захтевне послове.

Стручњаци за кривично право упозоравају да српско правосуђе превише посеже за притвором и да то често чини под притиском политике и јавности. Шта бисте са овог места, али и као дугогодишњи судија, препоручили колегама из тужилаштва када је у питању примена ове мере?

Притвор је један од показатеља да тужилаштва и судови немају потребан ниво стручности, па и храбрости, приликом одређивања, продружења и укидања притвора. Ми смо новим законским решењима поострили услове за одређивање притвора и проширили примену јемства као меру за обезбеђење присуства окривљеног на главном претресу. Нова законска решења треба да смање број притвора и доведу га на потребну меру. Недопустиво је много неоснованих лишења слободе. За неосноване притворе у

дугом трајању мора се предвидети одговорност тужилаца и судија, како за нанету штету, тако и друге врсте одговорности.

Како сте разумели упозорење стручњака из Француске и Немачке (али и амбасадора ових земаља у Београду) да Србија треба више да се држи своје традиције и континенталног права и да не експериментише са решењима из англосаксонског права?

Нисмо ми превише посегли за решењима из адверзијалног правног система. Нормално да ми баштинимо континентални тип правног система, а посебно у кривичном праву.

Многи сматрају да је увођење споразума о признању кривичног дела помогао бржем и ефикаснијем кривичном поступку. Делите ли и ви то мишљење? Шта мислите о ефектима овог решења?

Споразум о признању кривице је институт од кога много очекујем и његовој примени дајем сву могућу подршку. Он је лек од неефикасности и знатна уштеда ресурса. Треба га примењивати увек кад за то постоје законски услови.

Како тече реинтеграција тужилаца, односно заменика тужилаца после одлука Уставног суда?

Реинтеграција тужилаца је брже и боље урађена него реинтеграција судија. Апелујем на оне који су

били изабрани и оне који су сада враћени да се клоне подела по овом основу и да делују јединствено и друштвено одговорно, јер поделе штете и њима и целој тужилачкој организацији. Има само добрих и лоших, стручних и нестручних тужилаца.

Радите на новој стратегији у области правосуђа. Који су њени најзначајнији правци и циљеви?

Рад на стратегији развоја правосуђа до 2017. године је одмакао и очекујем да буде донета до краја првог квартала 2013. године. Акцент ће бити на подизању ефикасности, независности, самосталности, непристрасности и одговорности судства, али и тужилаштва. Сви правци развоја правосуђа биће на законском омогућавању побољшања стања у правосуђу, с једне стране ради враћања поверења грађана кроз транспарентне критеријуме за избор судија и тужилаца, а с друге стране едукацију судија и тужилаца, рационализацију мреже судова и тужилаштва, функционално преиспитивање правосуђа. Све је то у циљу изградње Србије као правне државе која ће као таква служити својим грађанима и бити респектабилна у свету.

Момир Илић

АКТИВНОСТИ

УДРУЖЕЊА ТУЖИЛАЦА СРБИЈЕ

ЗВОНКО МАРИНКОВИЋ

О часопису

Текући број часописа „Тужилачка реч” посвећен је борби против насиља у породици и представља део реализације пројекта „За бољу заштиту жртава насиља у породици - имплементација најбоље праксе у правосуђу - фаза II” који Удружење тужилаца реализује у сарадњи са USAID-овим Пројектом за реформу правосуђа и одговорну власт у периоду од октобра 2012. до маја 2013. године. Ова фаза представља наставак пројекта „За бољу заштиту жртава насиља у породици - одговор правосуђа”.

Специфични циљеви пројекта:

- да дефинише најбољу међународну праксу и ЕУ искуства укључивања заштите жртава насиља у породици у правосудном поступку;

- да се ојача улога струковних правних удружења из Србије у промоцији заштите људских права жртава насиља у породици и да створи мреже са релевантним државним институцијама и организацијама цивилног друштва на локалном нивоу у циљу заговарања свеобухватне заштите жртава породичног насиља;
- да створи методологију за сензитивни приступ јавних тужилаца и судија за прекршаје у случајевима са жртвама породичног насиља;
- да побољша способности организација цивилног друштва у Србији за учешће у јавној политици и залагање за бољу заштиту жртава насиља у породици;
- да се подигне свест о значају заштите жртава насиља у породици.

Очекивани резултати:

- развијање модела за бољу заштиту жртава насиља у породици кроз стварање и имплементацију Методологије за сензитивни приступ јавних тужилаца и судија за прекршаје у случајевима са жртвама насиља у породици.

Седница Управног одбора

XVIII седница Управног одбора Удружења одржана је 23. новембра 2012. године у Нишу. Седници је присуствовало 13 од 17 чланова Управног одбора. Поред чланова Управног одбора, седници је присуствовало и десетак чланова Удружења који су учествовали у раду Управног одбора. Дневни ред је обухватао следеће теме: усвајање дневног реда и записника са претходне седнице УО, представљање

извештаја о раду и финансијског извештаја Удружења, информисање чланова о учешћу Удружења у поступку доношења измена и допуна сета правосудних закона и информисање о реализацији закључака УО са седнице одржане 30. јуна 2012. године.

Семинари/округли столови/презентације

СЕМИНАРИ: „ЗАШТИТА ЖРТАВА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ИСКУСТВА У БОРБИ ПРОТИВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ У СРБИЈИ“

Рума, 9-10. новембар 2012;

Ниш, 23-24. новембар 2012.

Семинари „Заштита жртва дискриминације и искуства у борби против дискриминације у Србији“ организовани су у Руми и у Нишу као део реализације пројекта „Против дискриминације уз промовисање толеранције - тражење могућности за ефикаснију сарадњу правосуђа и организација цивилног друштва“ који се реализује уз подршку ЕИДХР (Европски инструменти за демократију и људска права).

Семинари су имали истоветан програм рада:

Први дан семинара је отворило предавање Јелене Котевић, више саветнице у Министарству рада, запошљавања и социјалне политике, која је присутнима говорила о релевантним изворима антидискриминационог права у Србији. Затим се присутнима обратила Косана Бекер, помоћница Поверенице за заштиту равноправности, која је говорила о појму и облицима дискриминације и о улози и надлежностима Повереника за заштиту равноправности.

Други дан семинара први предавач је била Биљана Синановић, судија Врховног касационог суда, која је излагала на тему судске заштите и положај жртва дискриминације у судском поступку, а такође је дала и осврт на судску праксу Европског суда за људска права у вези забране дискриминације. Други предавач био је Емир Фетаховић из Санџачког одбора за заштиту људских права, који је навео искуства Санџачког одбора за заштиту људских права у борби против дискриминације.

Семинару у Руми је присуствовало више од двадесет тужилаца из Београда, Шапца и Сремске Митровице.

Семинару у Нишу је присуствовало око тридесет тужилаца из Београда, Ниша, Врања, Пожеге, Панчева, Пожаревца, Прокупља, Параћина, Јагодине, Пирота, Чачка, Ваљева, Новог Сада и Крагујевца.

ПРЕЗЕНТАЦИЈА ПУБЛИКАЦИЈЕ „НОВИ ЗАКОНИК О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ СРБИЈЕ - КАКО ЈЕ ПРОПАЛА РЕФОРМА - ШТА ДА СЕ РАДИ?“

Београд, 5. децембар 2012.

У београдском Медија центру одржана је 5. децембра 2012. године презентација публикације „Нови Законик о кривичном поступку Србије“. Присутнима су се на почетку обратили Данило Николић, државни секретар у Министарству правде, Лука Бјанкони, шеф политичке секције Делегације Европске уније у Републици Србији, Хајнц Вилхелм, амбасадор Немачке у Београду, и Штефан Пирнер,

представник ИРЗ фондације која је подржала штампање публикације. Затим су реч добили Зоран Стојиљковић, председник одбора Агенције за борбу против корупције, Јован Ћирић, директор Института за упоредно право, и Божо Прелевић, адвокат. Сви говорници су истакли значај публикације и закључили да је неопходно више овако смелих и конструктивно критички настројених наступа стручне јавности у процесу реформе правосуђа.

У последњем делу презентације реч су узели аутори, Милан Шкулић, професор Правног факултета Универзитета у Београду, и Горан Илић, председник Удружења тужилаца и заменик Републичког јавног тужиоца. Они су представили публикацију, навели разлоге за њено писање и изнели низ дилема и нелогичности са којима су се суочили како током писања публикације, тако и током досадашњег тока спровођења правосудне реформе.

Презентацији је присуствовало више од седамдесет тужилаца,

судија, професора, чланова и пријатеља Удружења тужилаца, као и значајан број представника невладиног сектора.

СЕМИНАР „ЗА БОЉУ ЗАШТИТУ ЖРТАВА НАСИЉА У ПОРОДИЦИ - ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НАЈБОЉЕ ПРАКСЕ У ПРАВОСУЂУ“

Ниш, 14-16. децембар 2012..

Семинар је реализован уз подршку USAID-овог Пројекта за реформу правосуђа и одговорну власт (JPGA).

Семинару је присуствовало 42 учесника, међу којима представници тужилаштва из Ниша, Пирота, Лесковца, Врања и Прокупља, као и судије кривичних и прекршајних судова и представници полицијских станица и центара за социјални рад.

Први дан семинара отворила је Јасмина Киурски, заменик Апелационог јавног тужиоца и председник Програм-

ског савета Удружења, која је упознала присутне са сврхом и циљем семинара. Након ње реч је узела Гордана Јекић - Брадајић, заменик Апелационог јавног тужиоца. Она је присутнима представила основне појмове за разумевање насиља у породици и узроке њиховог настанка. Након кратке паузе, семинар је настављен излагањем Милана Жарковића, професора Полицијско-криминалистичке академије, који је представио међународне правне акте и националне стратешке документе за супротстављање насиљу у породици.

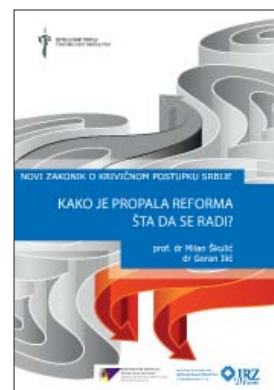
Други дан семинара је отпочео предавањем Јасмине Киурски, заменика Апелационог јавног тужиоца и председника Програмског савета Удружења, која је представила национално законодавство од значаја за супротстављање насиљу у породици. Након ње, присутнима се обратио Милан Станић, начелник Одељења за јавни ред и

мир полицијске управе за Град Београд, који је говорио о поступању полицијских службеника у случају насиља у породици, да би након паузе семинар био настављен излагањем Весне Станојевић, координаторке Саветовалишта против насиља у породици и Сигурне женске куће. Она је говорила о очекивањима жртва насиља у породици од законских решења и проблемима њиховог остваривања. Предавање Иване Влаовић, судије Прекршајног суда у Београду, односило се на поступање судије за прекршаје у случају насиља у породици. Последњи предавач другог дана била је Биљана Синановић, судија Врховног касационог суда која је говорила о положају жртве насиља у породици у кривичном поступку.

Трећи дан семинара је отворило предавање професора Слободана Савића, са Института за судску медицину Медицинског факултета у Београду. Он је изложио судско-медицински аспект поступања код насиља у породици, док је завршно излагање на семинару припало Слободану Јосимовићу, заменику Основног ја-

вног тужиоца у Зрењанину који је дао пример координације јавног тужилаштва, полиције, центра за социјални рад и суда у случају насиља у породици.

Публикације

„Нови Законик о кривичном поступку Србије - Како је пропала реформа - Шта да се ради?“

Књига посвећена критичкој анализи новог Законика о кривичном поступку Србије из 2011. године плод је заједничког рада два аутора, који су се овом питању посветили са жељом да стручној, научној и широј српској, али и међународној јавности, скрену пажњу на читав низ врло озбиљних пропуса учињених

у новом законнику о кривичном поступку Србије, за који његови главни аутори истичу да је модеран, те да ће бити допринос ефикасности кривичној процедури у пракси. Већ те констатације веома су сумњиве и саме по себи указују на недостатак аргумената у одбрани неодбрањивог.

Аутори ове књиге сматрају да је текст новог Законика о кривичном поступку лош, па се као једино што нам преостаје намеће његово аргументовано критиковање, у нади да до потпуне примене Законика у овом облику никад неће ни доћи, те да ће бити или битно модификован или стављен ван снаге. Аутори књиге се професионално баве кривичним процесним правом, које посматрају из различите оптике – један, као професор кривичног процесног права, више је оријентисан ка доктринарном приступу, док је други, као носилац јавнотужилачке функције, више усредсређен на практичне аспекте, а како се ради и о председнику Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, он је, по логици ствари, примарно посвећен уочавању

проблема који новим нормативним решењима настају и усложњавају се услед колизије одређених практичних, али и концепцијских механизма, садржаних у новом ЗКП-у Србије, с нормама којима се регулише положај јавног тужилаштва у правном систему земље.

„Ка бољој заштити жртава насиља у породици – одговор правосуђа”

– *Методологија за сензибилизацију жртава насиља у породици.*

Насиље у породици је један од облика дискриминације и кршења основних људских права и слобода, као што су: право на живот; безбедност; слободу; достојанство; физички и психички интегритет и др., а јавља се као последица како неравнотеже моћи између појединих чланова

породице, најчешће партнера или бивших партнера, тако и тежње да се та неравнотежа моћи искористи, односно злоупотреби од стране појединца за успостављањем доминације и контроле над партнером или другим чланом породице који у том међусобном односу поседује мање моћи.

Аутори Методологије су проф. др Милан Жарковић, професор на Полицијско-криминолошкој академији, доц. др Тијана Шурлан, мр Јасмина Киурски, заменик Апелационог јавног тужиоца у Београду, мр Марина Матић, потпредседник Програмског савета Удружења тужилаца Србије, и Слободан Јосимовић, заменик Основног јавног тужиоца у Зрењанину.

Методологија се састоји од следећих области: Међународниправни акти, национални стратешки документи и супротстављање насиљу у породици; Национално законодавство од значаја за супротстављање насиљу у породици; Судска пракса; Препоруке за поступања полиције и јавног тужиоца у спровођењу заштите од насиља у породици; Општи показатељи добре праксе.

АНАЛИЗА КРИВИЧНОГ

Биљана Синановић
судија Врховног
касационог суда

Насиље у породици као кривично дело дефинисано је одредбом члана 194. Кривичног законика. Радња извршења кривичног дела описана је у ставу 1. као: примена насиља, претња да ће се напасти на живот или тело или безобзирно понашање. Последица предузетих радњи је угрожавање спокојства, телесног интегритета или душевног стања члана своје породице. Овако одређена последица означена као *угрожавање*, што изражава трајни глагол, изазвала је различита тумачења у судској пракси. По неким мишљењима радња кривичног дела мора довести до одређеног континуираног стања угрожености за оштећену особу. Следствено тим мишљењима, није довољно да учинилац предметног кривичног дела предузме једну радњу да би само њоме изазвао угроженост спокојства или телесног интегритета члана своје породице, већ је неопходно да то угрожавање траје краће или дуже време, што би подразумевало да је угрожавање проузроковано предузимањем више радњи извршења.

Тако је у пресуди Окружног суда у Чачку Кж бр.529/05 од 09.12.2005. године изражен став да када је оптужени у виду тренутног инцидента истукао сина и нанео му лаке телесне повреде, јер је син касно дошао кући, а пре тога га никада није тукао, има се ослободити оптужбе да је извршио кривично дело насиље у породици из члана 118а став 3. КЗС. Образложење оваквог закључка је да се радње извршења овог дела не исцрпљују једним актом насиља, јер је радња овог кривичног дела одређена трајним глаголом – повређује или угрожава телесни интегритет.

Угроженост је у смислу одредбе Кривичног закона стање засновано на осећају страха или стрепње за свој физички, психички или социјални интегритет и тај осећај може трајати дуже или краће време и није зависан од броја радњи извршиоца које су до њега довеле. Међутим, озбиљност и тежина радњи свакако одређују интензитет осећаја угрожености и његово трајање. Стога се не би могло узети као правило да мора бити извршено више радњи да би

ЕЛЕМЕНАТА ДЕЛА

се сматрало да је дошло до угрожавања спокојства или душевног стања оштећеног као последице са одређеним временским трајањем.

Наведене дилеме на одређени начин решава и Врховни касациони суд у својој одлуци Кзз 83/2012 где је наведено да се код кривичног дела насиља у породици из члана 194. КЗ ради о такозваној последичној радњи извршења, која садржајно може бити различита, али се мора тумачити у контексту начина извршења наведених у члану 194. став 1. КЗ-примена насиља, претња да ће се напасти на живот или тело и дрско или безобзирно понашање. Радња извршења предметног кривичног дела која је, дакле, дефинисана последицом, одређена је трајним глаголом, те се, у смислу одредбе члана 112. став 30. КЗ, сматра да је дело учињено ако је радња извршена једном или више пута.

Примена насиља, као радња извршења претпоставља и могућност наступања лаке телесне повреде као последице. Зато, уколико је та радња извршења према члану породице довела до

угрожавања телесног интегритета, онда не постоји стицај кривичног дела лаке телесне повреде и насиља у породици. Тада се ради само о кривичном делу насиље у породици из члана 194. КЗ, у коме је конзумирано и кривично дело лаке телесне повреде.

Насиље у ширем смислу може бити, осим физичког, и психичко, у које би спадало злостављање, вређање, омаловажавање, или друге врсте психичке тортуре, међу којима и одређени социјални или економски притисци који су, по објективним критеријумима, подобни да доведу до угрожавања спокојства или душевног стања члана породице.

Извршиоци овог кривичног дела су дефинисани као чланови породице и у смислу одредбе члана 112. став 28. то могу бити: супружници, њихова деца, преци супружника у правој линији крвног сродства, ванбрачни партнери и њихова деца, усвојилац и усвојеник, хранилац и храњеник, као и браћа и сестре, њихови супружници и деца, бивши супружници и њихова деца и родитељи

бивших супружника, ако живе у заједничком домаћинству, као и лица која имају заједничко дете или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живела у истом породичном домаћинству.

Иако на изглед у овој законској одредби нису таксативно набројани сви чланови породице, и ова дилема је решена одлуком Врховног касационог суда Кзз 52/2012. У овој одлуци наведено је: тачно је да у одредби члана 112. тачка 28. КЗ унук, као потомак у другом степену сродства у правој линији није изричито наведен као члан породице, та одредба се мора шире тумачити. Како се према тој одредби члановима породице, између осталих, сматрају супружници, њихова деца и преци супружника у правој линији крвног сродства, онда је логично да су и њихова деца (деца супружника), чланови породице предака супружника. Дакле, када је кривичноправна заштита дата деди, као члану породице, сроднику у правој линији крвног сродства, онда кривичноправну заштиту мора уживати и његов унук, такође

сродник у правој линији сродства. Ово тим пре, што је у конкретном случају унук, после смрти своје мајке, а ћерке окривљеног, остао да живи у заједничком породичном домаћинству са дедом, односно окривљеним.

Иако је ванбрачна заједница која живи кривичноправну заштиту у смислу одредби Кривичног закона у суштини дефинисана Породичним законом, те подразумева трајну заједницу живота ванбрачних партнера, ванбрачни партнери и њихова деца сматрају се члановима породице без обзира на дужину трајања ванбрачне заједнице у време извршења кривичног дела.

Тако је у пресуди Врховног касационог суда Кзз 36/10 наведено: по налажењу Врховног касационог суда управо чињеница да су окривљени и оштећена почели да живе у стану који су заједно изнајмили, указује на њихову намеру да формирају трајнију заједницу живота, без обзира колико би она трајала, јер то свакако представља будућу, неизвесну околност, а таква заједница представља ванбрачну заједницу, па је оштећена, заснивањем такве заједнице, стекла статус ванбрачног партнера и самим тим и статус члана породице у смислу одредбе члана 194. КЗ.

Што се тиче броја извршених радњи у односу на број оштећених лица, могуће је да једном радњом извршења буде угрожено спокојство или душевно стање више чланова породице. Како је заштитни објекат овог кривичног дела – породица, могуће је да се у том случају ради о једном кривичном делу.

У пресуди Округног суда у Београду Кж 1657/05 изражен је став да – када окривљени озбиљном претњом и употребом силе угрожава телесни и душевни интегритет супруге и два сина од којих је један малолетан, ради се о тежем облику овог кривичног дела из става 3. члана 118а КЗС.

У пресуди Округног суда у Београду Кж 1723/06 изражен је став да – када је окривљени извршио насиље према својој супрузи и троје малолетне деце, ради се о једном кривичном делу насиља у породици из члана 194. КЗ. Овај став образложен је на следећи начин: не постоји стицај кривичних дела зато што је дело учињено према више чланова породице, већ само једно кривично дело. Иако се ради о различитим пасивним субјектима, супрузи и малолетној деци, кривичном делом насиље у породици из члана 194. КЗ, не штите се интереси појединаца већ породице и породични односи у целини који су и заштитни објекат кривичних дела против брака и породице. Радње извршења су предузете у континуитету, сукцесивно, што указује на њихово природно јединство, јер су предузете са истим циљем и истим умишљајем учиниоца.

Уколико је предузимањем више радњи извршења које су индивидуално одредиве према више чланова породице, онда се ради о онолико кривичних дела колико има пасивних субјеката.

У пресуди Округног суда у Нишу Кж бр.1379/07 заузет је став да тиме што окривљени својим радњама угрожава телесни интегритет већег броја чланова

породице, не чини једно продужено кривично дело насиље у породици, већ онолико кривичних дела колико има заштићених пасивних субјеката – чланова породице.

С обзиром да се код овог кривичног дела ради о трајном стању као последици, када је дело извршено према једном члану породице, није битан број радњи које су извршене, већ ће се увек радити о једном кривичном делу.

Тако је у пресуди Округног суда у Београду Кж бр.492/09 наведено да се кривично дело насиље у породици из члана 194. став 1. КЗ-у конкретном случају не може квалификовати као продужено кривично дело, имајући у виду природу тог кривичног дела и чињеницу да је реч о једном континуираном стању у коме се налази члан породице, које може трајати краће или дуже време, услед радње коју предузима други члан породице према њему. Следи закључак да је кривично дело насиље у породици, када је извршено према истом оштећеном, кривично дело са индиферентним бројем чињења, а не продужено кривично дело.

Тешка телесна повреда или тешко нарушавање здравља означени као квалификаторни елементи у тачки 3. члана 194. КЗ нису обухваћене умишљајем окривљеног већ нехатом извршиоца.

Тако је у пресуди Округног суда у Београду Кж бр.2978/06 наведено да ће тешка телесна повреда као тежа последица постојати и када се оштећена повредила приликом бекства ради избегавања сукоба са својим супругом.

У образложењу је наведено да се узрочна веза између тешке телесне повреде и напада окривљеног на супругу заснива на томе да је оштећена, избегавајући напад на једини начин који је могла у том тренутку – искакањем са терасе, задобила предметне тешке телесне повреде.

У ставу 4. као последица радњи описаних у ст. 1. и 2. овог члана или извршених према малолетном лицу наведеном у ставу 3. истог члана, одређено је наступање смрти оштећеног-члана породице. Смрт као последица у смислу обележја овог кривичног дела је обухваћена нехатом окривљеног. Уколико би смрт била обухваћена умишљајем, онда би се радило о другом кривичном делу (на пример о кривичном делу тешког убиства из члана 114. тачка 10. КЗ).

Одредбом става 5. члана 194. КЗ инкриминисано је поступање кршењем мера заштите од насиља у породице које су окривљеном одређене у посебном поступку заштите од насиља у породици који је регулисан одредбама Породичног закона Републике Србије.

Имајући у виду чињеницу да је кривично дело насиља у породици уведено у Кривични закон Републике Србије преваходно као заштита породице као основне друштвене ћелије, то и извршење овог кривичног дела треба на тај начин посматрати и у ситуацијама када је неком криминалном радњом угрожена породица, треба прибегавати правној квалификацији кривичног дела насиља у породици из члана 194. КЗ.

НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ И

ПОСТУПАЊЕ ПОЛИЦИЈСКИХ СЛУЖБЕНИКА

проф. др

МИЛАН ЖАРКОВИЋ

Криминалистичко-полицијска
академија Земун

МИЛАН СТАНИЋ

начелник одељења за јавни
ред и мир ПУ за Град Београд

1. Уводна разматрања

Уз низ особености, поступање полицијских службеника у случајевима насиља у породици, подразумева уважавање општих правила обављања законом утврђених полицијских и других послова предвиђених Законом о полицији¹ (у даљем тексту ЗП). Поред осталог, ово подразумева заснованост полицијског поступања на начелима професионализма, сарадње, законитости у раду и сразмерности у примени полицијских овлашћења, на принципу супсидијарности (са најмањим штетним последица), као и обавезу полиције да свима пружа једнаку заштиту безбедности, права и слобода (члан 11 ЗП). Наглашава се и то да, у обављању својих послова, полицијски службеник мора да служи заједници и штити сва лица од незаконитих деловања, а обавезан је да увек

¹ Службени гласник РС, 101/2005 и 63/2009
– одлука УС

поступа професионално, одговорно и хумано и да поштује људско достојанство, углед и част сваког лица и друга његова права и слободe (члан 13 ЗП). Поред осталог, ово подразумева дужност овлашћеног службеног лица да се, пре примене полицијског овлашћења, овлашћено службено лице увери да су испуњени сви законски услови за примену овлашћења, као и његову одговорност за ту процену (члан 31. ЗП).

Поступање поводом комплексних и разноврсних облика испољавања насиља у породици подразумева и ангажовање у складу са одредбом члана 6. ЗП којим је, поред осталог, предвиђено да полиција, поступајући у складу са законом, другим прописом и према професионалним смерницама које упутством даје министар, сарађује са органима територијалне аутономије и локалне самоуправе на предузимању мера ради остваривања безбедности људи и имовине, као и са другим органима и

установама, невладиним и другим организацијама, мањинским и другим организованим групама и самоорганизованим појединцима ради развијања партнерства у спречавању или откривању деликата и њихових учинилаца и остваривања других безбедоносних циљева.

Упркос реченом, поступање полицијских службеника у случајевима насиља у породици на територији Републике Србије, још увек није једнообразно устројено. За очекивати је да ће томе значајно допринети посебни протокол о поступању полицијских службеника у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима.

2. Основни принципи поступања полицијских службеника у случајевима насиља у породици

Као принципи поступања од значаја за сагледавање улоге полиције у одговору заједнице на насиље у породици, у бројним приручницима намењеним полицијским службеницима широм света на готово истоветан начин истичу се:

- насиље у породици је озбиљан деликт који има утицај на заједницу на свим нивоима;
- насиље у породици захтева снажне и ефикасне одговоре државних органа;
- полиција ће поступати са жртвама и другим оштећеним чла-

новима породице на конструктиван, доследан и неосуђујући начин;

- полиција ће користити сва овлашћења да се побољша заштита деце која живе у домовима где је насиље присутно или до њега може да дође;
- полиција ће сарађивати са другим институцијама као би спречила/смањила наступање насиља у породици кроз праћење понашања преступника;
- полиција мора уважавати културне разлике међу члановима заједнице, као и потребе и искуства људи различитог порекла, односно лица из различитих средина;
- институције ће обезбедити координиране и интегрисане моделе успешне праксе;
- насилници морају да одговарају за своје поступке.

Кључни задаци полиције у случајевима насиља у породици дефинисани су у овим приручницима као:

- обавезно поступање поводом насиља у породици (укључујући и истраживање случаја и обезбеђење сигурности и подршке жртвама);
- пријављивање преступника надлежним органима правосуђа;
- проактивно деловање и спречавање насиља у породици;
- сарадња са локалним властима на плану смањења броја случајева насиља у породици.

Општи циљеви поступања поводом насиља у породици којима полиција може допринети су и:

- обезбеђење ране интервенције и прекид циклуса насиља у породици;
- обезбеђење одговарајућег, доследног и транспарентног одговора на насиље у породици у складу са примерима најбоље праксе;
- развијање сарадње са другим агенцијама (владиним и невладиним) у институционализовању интегрисаног одговора на насиље у породици;
- повећање ефикасности у откривању случајева насиља у породици и кривичном прогону насилника;
- повећање нивоа безбедности жртва насиља у породици;
- смањење трауме и секундарне виктимизације жртава породичног насиља у свим фазама интервенција полиције;
- повећање способност жртве за разумевање кривичног поступка;
- подршка жртвама и члановима породице да лакше преболе драматичну ситуацију и безбедно остану у својим кућама;
- охрабривање грађана, укључујући и жртве, да пријаве случајеве породичног насиља.²

² *Code of Practice for the NSW Police Force Response to Domestic and Family Violence, New South Wales, November 2009, www.police.nsw.gov.au/.../domestic_and_family_violence.*

3. Пријављивање насиља у породици

Сва до сада представљена истраживања организација цивилног друштва извршена на узорцима жена из опште популације у Републици Србији показују да је тзв. „тамна бројка” насиља у породици веома велика. Ниске стопе пријављивања насиља у породици надлежним органима и службама утврђене су и током истраживања које је Виктимолошко друштво Србије спровело 2001. године. Том приликом констатовано је и то да насиље у породици у Републици Србији жртве најчешће пријављују полицији, здравственим установама и центрима за социјални рад (17% жена које су преживеле насиље последњи насилни инцидент пријавио полицији, 10% центрима за социјални рад, а 15 % здравственим установама).

Као разлози непријављивања полицији по учесталости издвајају се: а) жртве насиља су сматрале да последњи насилни инцидент није био у тој мери озбиљан да би захтевао интервенцију полиције; б) било их је срамота; в) плашиле су се ескалације насиља; г) нису имале поверења у то да полиција може да помогне; д) имале су раније искуство да полиција не жели да се меша у насиље у породици.³ Један

3 Национална стратегија за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима, Пројекат Борба против

од индикативних налаза истраживања Виктимолошког друштва Србије о распрострањености и карактеристикама насиља у породициведеног током 2009. године на територији АП Војводине, на узорку 516 пунолетних жена, је и тај да је мали број жена које су преживеле насиље пријавио последњи насилни инцидент. Од оних које су то урадиле, 23% је затражило помоћ полиције, 18% се обратило центрима за социјални рад обратило, а 30% је тражило помоћ у здравственим установама због повреда (претежно због прелома и ишчашења).

Жртве насиља које нису биле задовољне интервенцијом полиције (57% оних које су се обратиле полицији) као разлоге незадовољства наводиле су: инертност и недовољну заинтересованост полиције да реагује, неефикасност интервенције и недовољну обученост за рад са жртвама насиља.⁴

Истраживање које је спроведено на репрезентативном узорку од 2500 пунолетних жена у ужој Србији показало је да позитиван став жена према тражењу помоћи од институција има мало утицаја на понашање испитаница и тражење помоћи у реалној ситуацији насиља. Међу женама које су биле изложене физичком насиљу 70% није позвало полицију, 25% је

сексуалног и родно заснованог насиља, Управа за родну равноправност, Министарство рада и социјалне политике, Београд, 2011, стр. 12
4 *Ibid*, стр. 15 и 16.

позвало полицију, док је у преосталих 5% случајева неко други позвао полицију. Према наводима испитаница, у половини случајева полиција је само поразговарала са испитаницом и насилником а потом отишла; у 22% случајева је упозорила насилника, смирила га и такође отишла; у 12% случајева одвела је насилника у полицијску станицу, у 11% случајева поднела је кривичну пријаву, у 4% случајева одузели су насилнику оружје, а 6% жена је навело да су се полицајци односили према њима као да су оне изазвале насилника. Међу женама које су биле у прилици да оцене подршку полиције у случају интервенције приликом изложености насиљу, 46% је оценило да им полиција уопште није помогла, 32% је оценило да им је полиција помогла али не довољно, док је 22% оценило да им је полиција веома помогла.⁵

Логично питање је шта урадити да одговор полиције на насиље у породици буде адекватнији. Притом, на уму треба имати и то да се од полиције, с обзиром на надлежност и овлашћења која има, али и из низа других разлога, с правом очекује да буде један од кључних актера у супротстављању насиљу у породици,⁶ као

5 Бабовић, М., Гинић, К., Вуковић, О.: *Матирање породичног насиља према женама у Централној Србији*, Београд, 2010, стр. 84 и 87.

6 О обавези полиције и јавног тужилаштва да зауставе насиље и осигурају безбедност и заштиту

и то да су неодржива становишта да полиција не би смела да се меша у приватне ствари, односно да полицијска акција нема много смисла јер то пар обично сам разреши. Насиље је извршено и полицијски службеник мора да интервенише. Ово и стога што је у случајевима насиља у породици врло често присутан образац по којем се насиље наставља и ескалира, и у том процесу производи све више штете по жену и децу.⁷

4. Поступање полицијских службеника по сазнању за случај насиља у породици

Како је већ речено, поступање полицијских службеника у случајевима насиља у породици подразумева уважавање општих правила обављања законом утврђених полицијских и других послова предвиђених Законом о полицији. Поред осталог, ово подразумева да полицијски службеници морају деловати непри-

права жртве, говори се и у Општем протоколу о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима (Пројекат Борба против сексуалног и родно заснованог насиља, Управа за родну равноправност, Министарство рада и социјалне политике, Београд, 2012, стр. 22.)

⁷ Шире: Пантелић, Н.: *Активности полицијских службеника у супротстављању насиљу у породици*, Безбедност, Београд, 2006, вол. 48, бр. 5, стр. 789–804

страсно, недискриминаторски и хумано, уз поштовање достојанства, угледа и части сваког лица и других основних права и слобода човека дајући предност правима угроженог у односу на иста права лица које та права угрожава и водећи рачуна о правима трећих лица. Уз то, овлашћено службено лице ће, на захтев лица према коме се овлашћење примењује, омогућити пружање медицинске помоћи од стране здравствене установе (чл. 35 ЗП). У овом контексту посматрано, поступање полицијских службеника у случајевима насиља у породици мора подразумевати: прекидање насиља, заштиту личног интегритета жртве, пружање медицинске помоћи, заштиту трећих лица (деце, родитеља и др.), заштиту имовинске сигурности жртве, пружање помоћи жртви у остваривању права пред другим државним органима и НВО организацијама, обезбеђивање потребне подршке, помоћ и информисање жртве.

Пријаве насиља у породици треба да имају приоритет у поступању полиције, увек, па и онда када је особа која је позвала телефоном прекинула везу уз тврдњу да је све ипак у реду и да је потреба за интервенцијом престала, као и онда када позивају комшије или деца жртве. Истовремено, препоручује се да у дежурној служби буду заступљени и полицијски службеници обучени за посту-

пање у случајевима породичног насиља, како би они преузели позиве ове врсте. Уз уважавање потребе неодложног упућивања полицијских службеника на место догађаја, иницијални разговор треба искористити за постављање питања која ће полицијском службенику омогућити да формира што је могуће потпунију и квалитетнију прелиминарну слику о насиљу које се пријављује и да на њега благовремено и адекватно реагује. Пре свега, реч је о подацима који ће полицијском службенику који разговара са пријавиоцем омогућити да утврди:

- идентитет особе која пријављује догађај (укључујући и њен однос са догађајем и особама инволвираним у њега – жртва, очевидца, упозната је са конкретном ситуацијом, чула је за инцидент и сл., локацији на којој се налази итд.);
- да ли кредибилитет пријавиоца, садржај пријаве и начин на који је саопштена, чине одрживим почетну сумњу да у конкретном случају има назнака о постојању неког од облика насиља у породици (вербално, у виду физичког напада, сексуално..., да ли се ради о искуству насиља, оном који се дешава, оном за који се очекује да ће настати, ескалирати или прећи у неки екстремнији облик);
- локацију на којој се налазе особе које су изложене насиљу,

- односно на којој се актуелни догађај дешава;
- основне идентификационе податке осумњиченог (укључујући и то у каквом је односу са жртвом), као и то где се он тренутно налази, односно шта у ради у време пријављивања насиља (да ли је у непосредној близини жртве и да ли је непосредно угрожава);
 - да ли извршилац или неки други учесник догађаја који се пријављује има знаке менталне болести, или је под утицајем алкохола – психоактивних супстанци;
 - да ли је неко од присутних лица наоружан или поседује неко опасно оруђе;
 - да ли је било претходних ескалација насиља, у чему су се они огледали и да ли је полиција интервенисала поводом њих;
 - шта је претходило конкретној ескалацији насиља и то има ли тај чин сличности/разлика у односу на оне који се везују за особе чије се насиље пријављује;
 - да ли су на месту догађаја присутна деца.

Уколико процени да је то целесходно, односно потребно, полицијски службеник ће особу која је пријавила насиље обавестити о приближном времену потребном за долазак на место догађаја и дати савете у погледу њених даљих поступака (нпр. о да

остане у телефонској вези са полицијом, даје обавештења о стању ситуације, фокусира се на личну безбедност, оде на сигурно место код комшија, рођака и сл.).

Снимање комуникације која се остварује преко телефона дежурне службе полиције може бити од великог значаја, и то како због накнадне провере адекватности поступања полицијског службеника који је примио телефонску дојаву о насиљу у породици, тако и због евентуалног коришћења тако добијених снимака у неком од поступака који ће се поводом конкретног акта насиља водити (уз спонтане исказе жртва или сведока који могу веома верно да одсликавају ситуацију пријавиоца и његов однос према догађају, односно емотивно стање, и то кроз избор речи, интонацију гласа, усплахиреност, плач, јецање и сл., ови снимци могу садржати и гласове и исказе који ће, не само омогућити идентификацију осумњиченог и користи се као доказ против њега, већ и послужити као потврда о дешавањима током ескалације насиља – нпр. вику, претње, разбијање намештаја, пуцање и сл.).⁸

⁸ *Domestic Violence Handbook for Police and Crown Prosecutors in Alberta*, Alberta Justice Communications, Edmonton, Alberta, 2008. p. 49.

5. Поступање полицијских службеника на место одвијања насиља у породици

5.1. Упућивање и долазак на место догађаја

Безбедност жртве породичног насиља, без обзира на то да ли је присутна само претња насиљем или је оно у току, мора бити главна брига за припадника полиције који је примио позив и који је одговоран за иницирање даљег поступања, укључујући и обавештавање и упућивање других полицијских службеника на место интервенције (уопштено говорећи, на место догађаја треба упутити најмање два полицијска службеника различитог пола). Посебан приоритет имају они позиви за које се процени да су везани за ситуацију која укључује животну угроженост жртава.

Полицијски службеници упућени на место догађаја, односно они који на њему поступају, морају бити свесни високог ризика који, неретко, прати случајеве насиља у породици. Без обзира на већ стечено искуство, суштински управо полазећи од њега, особености сваког конкретног случаја насиља у породици разлог су за нужни оперез и предузимање мера предострожности од стране полицијских службеника који су изашли на место догађаја. Адекватан наступ претпоставља и садржајну комуникацију са полицијским службе-

ником који је разговарао са пријавиоцем, односно са оним службеником који је извршио проверу поводом пријаве, а у вези лица инволвираних у конкретан случај насиља у породици, односно претходних инцидената истог типа (укључујући као најзначајније информације које ће омогућити процену угрожености службених лица, односно лица која се налазе на месту догађаја).

Препорука је да се у фази непосредног приближавања месту догађаја не користе звучна и светлосна сигнализација, осим у случајевима у којима је то, с обзиром на потребу изузетно хитне интервенције, неопходно. То стога што се употребом светлосних и звучних уређаја насилник упозорава на приближавање полиције и тиме добија прилику за осмишљавање и реализацију одлуке о бекству, односно пружању отпора (употребом и претњом употребе оружја, претњом повређивања присутних лица, узимањем талаца и сл.).⁹ Препоручује се и избегавање паркирања полицијског возила непосредно испред локације на којој ће полицијски службеници поступати поводом насиља у породици.

Наступ полицијских службеника на месту догађаја мора бити

9 *Domestic Violence Police Response Protocol Armstrong County, Pennsylvania*, Prepared by the Office of the District Attorney of Armstrong County in Conjunction with the Armstrong County Violence Against Women task force, 2004, p. 2.

максимално промишљен, одмерен и професионалан. Приступ месту на коме се насиље одвија може да подразумева и примену овлашћења полицијских службеника да, сагласно одредбама чл. 81 Законика о кривичном поступку,¹⁰ уђу у туђи стан и остале просторије и да изврше њихово претресање, односно да изврше претресање лица. Поступање у складу са одредбама Закона о полицији пружа могућност овлашћеним службеним лицима да:

- уђу у пословни простор и изврше његов преглед и преглед документације ради проналаска учинилаца кривичних дела или прекршаја, односно поступања по дојави о присутности експлозивне напаве или друге опасности (члан 63., став 1).
- зауставе и изврше преглед лица, предмета које лице носи са собом и саобраћајног средства када је то неопходно ради проналаска предмета подобних за напад или самоповређивање (члан 64, став 1).
- обезбеде место догађаја до доласка службеног лица одговарајућег органа, прегледају место догађаја ради проналажења или обезбеђења трагова и предмета који могу послужити као доказ, проналаску учиниоца, као и прикупљању обавештења

10 Службени лист СРЈ, бр. 70/2001 и 68/2002 и Службени гласник РС, бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 49/2007, 20/2009, 72/2009 и 76/10.

у вези са кривичним делом, прекршајем или догађајем (члан 65., став 1).

5.2. Приоритетне мере, поступање са присутним лицима и утврђивање чињеница

По доласку на место догађаја, током прелиминарног увида у ситуацију, полицијски службеници треба да изврше прецизније одређење врсте насиља у породици о којој се у конкретном случају ради, као и процену ситуације и присутних, односно могућих ризика по полицијске службенике и друга присутна лица и имовину. Адекватно поступање подразумева синхронизован наступ полицијских службеника и укључује:

- успостављање што је могуће квалитетније вербалне комуникације уз избегавање коментара и изражавања личних ставова о инциденту; проблем може бити одбијање комуникације од стране учесника у инциденту (укључујући и жртву),¹¹ непознавање језика особа укључених у инцидент (чланове породице би само изузетно требало користити као преводиоце);
- успостављање и одржавање емотивне контроле и контроле понашања присутних лица (готово неминовно укључује

11 *Handbook on Effective police responses to violence against women*, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, 2010, p. 50.

- и брзо раздвајање сукобљених страна и организирање неконтролисаног кретања на месту догађаја – подразумева и одвођење из видног поља и онемогућавање да говорно комуницирају);
- иницирање и омогућавање пружања неопходне медицинске и друге неодложне помоћи;
- посебно пажљиво поступање поводом и у односу на децу која су присутна на месту догађаја (обезбедити њихово што хитније и адекватније збрињавање);
- приступање детаљнијем утврђивању чињеничног стања и сачињавању што је могуће потпуније и аутентичније документације о свему, па и о изговореним речима присутних актера (жртава, очевидаца, извршиоца);
- очување доказа од значаја за утврђивање чињеничног стања и евентуално вођење одговарајућег поступка (прекршајног, кривичног).

Како је већ наглашено, питање безбедности службених и других лица, односно њихове имовине, нешто је о чему се непрестано мора водити рачуна. У том смислу полицијски службеници морају проценити и утврдити да ли је на месту догађаја могуће или евидентно присуство оружја, односно опасног оруђа и других предмета подобних за напад и самопо-

вређивање. Нпр. могуће је да је да на улазу у објект појави нападач који настоји да контролишете ко ће а ко неће ући. Уз то, важно је да се полицијски службеник не завара оним што је речено. То стога што жртва, након смиривања ситуације, неретко изјављује да јој повреде није нанео партнер, него је имала незгуду или да њен партнер није крив, јер га је она изазвала својим понашањем. Насилник је склон да то потврди, да се наводно искрено каје тврдећи да не зна шта му је било и да то више никада неће учинити. Стога је битно да се све време прате и невербални сигнали које шаљу насилник, жртва и остале присутне особе.

Смиривања тензије и успостављање контроле над понашањем насилника и других присутних лица може захтевати и ангажовање већег броја службених лица чију помоћ треба благовремено затражити. То стога што се непромишљено и импулсивно упуштање у интервенцију може завршити њеним неуспехом, али и тежим последицама по ученике, присутна лица, па и полицијске службенике.

У случајевима физичког насиља праћеног телесним поврђивањем, односно сексуалног злостављања, медицинско особље може да има више задатака, укључујући давање савета у погледу мера предострожности и заштите присутних лица од инфицирања заразним бо-

лестима (ХИВ/АИДС, хепатитис), пружање прве помоћи, третман физичких повреда, пружање примарне психолошке подршке жртвама, али и помоћ у избору адекватних метода проналажења, прикупљања и документовања доказног материјала.

Сагласно одредбама Законика о кривичном поступку о лишењу слободе учиниоца кривичног дела (члан 227. у вези чл. 142) и Закона о прекршај има о привођењу учиниоца прекршаја (члан 165) уколико је то неопходно, а посебно ради спречавања даљег кажњивог понашања, уз смиривање агресије, односно пасивизирање и издвајање нападача, могуће је извршити ограничење његове слободе кретања, односно привођење/лишење слободе. Ако полицијски службеник одлучи да не ухапси насилника, он мора у свом извештају детаљно да образложи зашто је донета таква одлука. Као оправдање не могу послужити следеће околности: брачни статус/заједнички живот насилника и жртве; обећање насилника да ће престати са насиљем; оптуживање жртве да је испровоцирала или изазвала насиље; утисак да ће жртва променити став о конкретном догађају и да неће сарађивати у току покренутог кривичног поступка; друштвена, политичка, социоекономска и професионална позиција насилника или жртве.

У вези претходно реченог, на уму треба имати и то да поли-

цијски службеник не би требало да доводи жртву у позицију да она одлучује о томе хоће ли насилник бити ухапшен или не,¹² као и то да се многе жене жртве насиља (иако истраживања показују да већина жели хапшење насилника), за време интервенције полиције понашају супротно, молећи полицијског службеника да не хапси насилника. Најчешћи разлози су: страх да ће се насилник вратити из затвора још насилнији и да ће им се осветити због затвора; не желе да деца буду сведоци очевог хапшења; не желе да насилник изгуби посао због хапшења и престане да издржава породицу; уверење да је насиље њена „кривица” и да је она нешто морала да учини да спречи насиље које трпи и др.¹³

У случају насиља које прате обострани напади, потребно је утврдити ко је преовлађујући нападач (хапси се само доминантан агресор уколико је утврђено о ком лицу је реч, а обострано ако се не може закључити ко је доминантни агресор, односно уколико пона-

12 Handbook on Effective police responses to violence against women, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, 2010, p. 45; *Domestic Violence Police Response Protocol Armstrong County, Pennsylvania*, Prepared by the Office of the District Attorney of Armstrong County in Conjunction with the Armstrong County Violence Against Women task force, 2004, p. 7.

13 Пантелић, Н.: *op. cit.*, стр. 800.

шање нападнутог подразумева прекорачење нужне одбране и извршење кривичног дела у таквој ситуацији).

Ако је осумњичени побегао са места догађаја, потребно је извршити негово проналажење и лишење слободе, односно дистрибуирање података о његовом личном изгледу и правцу и начину удаљавања са места догађаја, ради потоње идентификације и лишења слободе.

Посебан опрез у поступању и максималан професионализам нужни су у случајевима када се као насилници пријављују/појављују угледни грађани, јавни службеници или полицајци. Ово може бити извор посебних потешкоћа за полицијске службенике који поступају поводом инцидента, а тиме се одразити и на ефикасност одговора и адекватност поступања. Суштински, сваки случај насиља у породици морао би се третирати на исти начин. Уз то, случајеве у којима су насилници полицијски службеници прати повећан ризик јер насилник поседује ватрено оружје, а за очекивати је и да ће покушати да апелује на колегијалност, доказано другарство и сл.

Поступање на месту догађаја подразумева и:

- представљање полицијских службеника који су дошли на интервенцију и упознавање лица према којима се поступа са разлозима доласка (уз по-

зива за одобравање уласка у стан/друге просторије у које се не може ући без сагласности држаоца) - ово све уколико разлози хитности не налажу изненадан наступ у циљу заштите жртве насиља, односно других лица;

- идентификацију присутних лица и проналажење и идентификацију особе која је пријавила догађај, односно свих оних особа које имају сазнања од значаја за остваривање што је могуће потпунијег увида у све битне елементе пријављеног догађаја и обезбеђење доказа о релевантним чињеницама (комшије, чланови породице, службена лица која су прва дошла на место догађаја, медицинско особље, посматраче и свако друго лице које је по чувењу или на неки други начин упућен у конкретан догађај или неке друге који су претходили његовом дешавању); посебна пажња мора се посветити деци која су претпела насиље или су била сведоци његовог дешавања;¹⁴

14 Иако је јасно да деци није пријатан приказ хапшење њиховог оца, стална изложеност деце сценама насиља у породици је још штетнија и има дуготрајне ефекте. Истраживања доказују да је деци често потребно само да буду сведоци насиља па да науче да је то „решење” проблематичних ситуација или „нормалан” вентил за љутњу. Пантелић, Н.: *op. cit.*, стр. 800.

- међусобно раздвајање присутних лица и вођење разговора у условима максималне приватности, уважавања и уз примену тактике примерене саговорнику и околностима случаја (све интервенције треба да узму у обзир неједнакост моћи између жртве насиља у породици и насилника);¹⁵
- усмеравање разговора ка утврђивању евентуалне историје насиља у породици (учесталости и озбиљности инцидената, доказима о њима и њиховим последицама), односно свих оних детаља који ће омогућити стицање потпуније представе о свим релевантним чињеницама и околностима (нпр. о ранијим повредама, укључујући и оне које се не могу лако уочити јер се зарасле или су сакривене одећом, о актуелним повредама жртве и оним које се могу пронаћи на насилнику - полицијски службеник истог пола може их не само погледати и описати, већ и фотографисати.); пошто се у појединим случајевима, с обзиром на механизам повређивања и локацију повреда, лако уочиви крвни подливи неће одмах појавити, већ за неко време, па и пар дана након повређивања,

15 *Општи протокол о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима*, стр. 21.

- жртву треба посаветовати да накнадно контактира полицију и/или надлежну здравствену институцију која ће фотографисати повреде које ће временом постати видљивије;¹⁶
- избегавање преурањеног изношења става о томе које су опције законски могућих начина поступања према учиниоцу примењиве у конкретном случају;
- избегавање инсистирања на изјашњавању жртве о њеној спремности за учешће у прекршајном/кривичном поступку који ће евентуално бити покренут;
- обавештавање жртве о институцијама које јој могу пружити помоћ у виду обезбеђења смештаја, саветодавних, правних и других услуга које су доступне жртвама (укључујући и њихове телефонске бројеве);
- помоћ жртви у узимању личних ствари (докумената, новца, кључева и сл.), као и њен превоз до места на ком ће бити сигурнија.

У циљу адекватне оцене изјава сведока, процене ризика и иницирања адекватних мера у случајевима насиља над актуелним или бившим партнерима службеници

16 *Domestic Violence Handbook for Police and Crown Prosecutors in Alberta*, Alberta Justice Communications, Edmonton, Alberta, 2008. pp. 61–63.

полиције морају настојати да добију и следеће информације: о тренутном статусу везе; о историји раздвајања; о понашању током протеклих раскида; о историји насиља или злостављања у вези – физичко, сексуално, вербално, финансијско и емоционално злостављање; о томе да ли је и када злоупотреба ескалирала; о томе да ли је о том инциденту обавештен неки државни/недржавни орган; о томе да ли је за поступање у неком од претходних случајева била потребна медицинска интервенција; о томе да ли насилник раније био повређен, повредио или претио да ће повредити жртву, члана породице, друго лице или животињу; о томе да ли је учинилац било кад користио оружје против жртве или претио употребом оружја; о томе да ли насилник поседује ватрено оружје, или је најављивао да намерава да га прибави; о томе да ли је било малолетних лица који су били сведоци злостављања или су злостављани од стране насилника; о томе да ли је малолетним лицима жртвама насиља у претходном периоду пружана помоћ; о томе да ли је учинилац икада отео или претио отмицом деце; о томе да ли је учинилац запослен; о томе да ли је учинилац раније био осуђиван; о томе да ли је учинилац раније кршио судски налог о забрани контакта или узнемиравања; о томе да ли је учинилац конзумирао алкохол или

психоактивне супстанце; о томе да ли је учинилац има историју менталне болести; о томе да ли је учинилац икада идеализовао убиства или самоубиства. Уз наведено потребно је утврдити и тренутно стање и извршити што адекватнију прогнозу емотивне кризе, односно губитка социјалне подршке жртвама/учиниоцима.¹⁷

У циљу што је могуће потпунијег разјашњења конкретног догађаја и проналажења и фиксирања доказа који могу допринети формирању одлуке о даљем поступању, односно формирању одлуке о одговорности насилника у прекршајном/кривичном поступку, поступање на месту догађаја подразумева и:

- утврђивање постојања карактеристичног понашања жртве;¹⁸

17 *Ibid.*, р. 96.

18 Својеврсни сигнали могу бити и: узнемиреност, избегавање теме, минимизирање, испољавање ставова да је насиље „заслужено“; испољавање страха од понашања насилника и страха за сопствену безбедност; страх од одузимања деце, страх да насилник не угрози децу, став да су деца „потребна оба родитеља“; страх за друге укућане или чланове породице; показивање стида и кривице, преузимање одговорности за насиље; указивање на економску зависност, изолацију и недостатак подршке шире породице; страх од полиције и других ауторитета. *Општи протокол о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима*, стр. 23

- утврђивање контекста односа између насилника и жртве који може бити од значаја за утврђивање чињеничног стања и предузимање адекватних мера према њима (ово никако не сме укључивати ипитивање жртве због чега је до тог момента била у вези и зашто сада жели да изађе из ње,¹⁹ као ни осуђивање жртве или згражавње над њеним поступцима/изјавама, а посебно не покушај помирења супружника, односно стајање на страну насилника);
- утврђивање који су знаци насилних понашања препознати, тј. утврђени;
- утврђивање околности под којима је и начина на који је жртва нападнута (физички, сексуално, уз употребу физичке снаге, оружја, оружа и сл.);
- утврђивање ко је доминатни насилник (уколико их има више);
- утврђивање да ли је током/услед услед напада неко повређен (имати на уму разлике између повреда које настају током напада, односно одбране код међусобних повређивања);
- утврђивање да ли неко од присутних лица показује измењено психолошко стање (висок ниво стреса, стање шока, депресије);
- прецизирање врсте и локације повреда, њиховог броја, старо-

19 LaWall B.: *Domestic Violence Protocol*, Pima County Domestic Violence Task Force, Tucson, 2010, р. 50.

- сти и њихово описивање (као и прелиминирано закључивање о интензитету силе који је био потребан да оне настану), а уз сагласност жртва/насилника и фотографисање;
- фиксирање затечене ситуације на месту догађаја описивањем, односно фотографисањем и видео снимањем (нпр. преврнут намештај, уништена имовина и сл.);
- проналажење и одузимање, оружја, оруђа или других средстава извршења;
- прикупљање било ког другог доказа, укључујући и различите снимке, медицинске записе, поцепану и/или крвљу упрљану одећу, доказе о присуству учиниоца на месту на ком му је приступ забрањен (за њега није био овлашћен па је провалио или сл.)
- иницирање телесног прегледа оштећених/жртва који ће обавити лекар специјалиста судске медицине (други лекар уз примену процедура клиничког судско-медицинског прегледа);
- иницирање претресања у циљу прибављања материјалних доказа који би се могли користити током покренутог прекршајног/кривичног поступка.

У случају процене да ће се против насилника водити кривични поступак, већ у фази поступања на месту догађаја треба приступити утврђивању чињеница о личним и породичним приликама жртве и насилника, о њиховој ет-

ничкој припадности, инвалидитету, социоекономском статусу или занимању, ранијој осуђивности, али и о другим околностима од значаја за оцену:²⁰

- да ли је насиље за последицу имало и психолошку штету (страх и губитак контроле жртве над сопственим животом);
- да ли ће брак/заједнички живот утицати на учешће жртве у поступку и промену њеног става о оправданости кривичног прогона насилника (од утицаја на поступање не би требало да буду процене о томе да жртва неће сарађивати, односно да ће порицати да се насиље десило);
- да ли ће тиме жртва бити изложена додатном ризику по сопствену безбедност, односно бити суочена са ризицима по безбедност њој блиских лица;
- исходшта претходних насиља и мера које су од стране државних органа предузимане тим поводом (да ли је било уверавања од стране насилника да ће престати са насиљем);
- постоји ли основ за процену постојана ризика од одмазде осумњиченог;
- страхује ли жртва од даљег насиља и на основу чега;
- верује ли жртва да ће насилник да се придржава установљених обавеза;
- да ли осумњичени има историју алкохола или дроге, односно менталне болести.

20 *Ibid*, стр. 54.

Потребно је учинити све да се прикупе докази, али и обавестити жртву да ће о томе хоће ли бити покретања поступка одлучивати други органи, тј. јавни тужилац, ако је у питању кривични поступак, односно да ће одлуку у поднетој прекршајној пријави донети судија за прекршаје.

Полицијски службеник треба веома детаљно и савесно да размотри сва питања од значаја за процену ризика и безбедност жртве и других чланова породице, као и да са њима разговара о мерама и гаранцијама њихове сигурности. Тамо где постоји ризик од понављања виктимизације, полицијски службеник треба да упозори жртву о потенцијалном ризику да се она или њено дете нађе у поновној ситуацији насиља. У случајевима изузетно високог ризика мора се размотрити могућности ургентног збрињавања жртве и других чланова породице који су угрожени, и то било непосредно, било упућивањем и кроз сарадњу са другим институцијама (и овом приликом, ко и у свим другим ситуацијама са посебном пажњом треба поступати када се у ризику налазе деца).

Ако је ризик велики, а претпоставља се понављање насиља, треба размотрити могућност физичког надзора, тј. остајања на месту догађаја до момента уверавања да више не постоји ризик по жртву и друге чланове породице. То подразумева и пружање

информација о услугама које су на располагању жртви и нуђење непосредног контакта са релевантним институцијама (укључује и стављање на увид флајера о могућностима и начинима пружања помоћи жртвама насиља).²¹

5.3. Прикупљање доказа

Како је већ наглашено, поступање полицијских службеника у случајевима породичног насиља подразумева и трагање за доказним материјалом. Докази о извршеном насиљу могу бити материјалне природе (у виду различитих предмета и трагова – оружје, оруђе, документ, фотографија, посекотина, огуљотина, нагњечење, подлив и сл.), односно нематеријалне природе (изјаве лица). Када је реч о доказима материјалне природе, нема сумње да ће прибављени докази бити прихватљиви и уверљиви само ако су на стручан начин пронађени, фиксирани, обрађени и сачувани. Доказни кредибилитет пронађених предмета и трагова подразумева и то да се затечено и прелиминарним претраживањем утврђено стање документује наративним описивањем, видео и фотографским снимцима (по принципу од општег ка посебном), као и употребом графичког метода. Када се

21 *Domestic Violence Handbook for Police and Crown Prosecutors in Alberta*, Alberta Justice Communication, Edmonton, Alberta, January 2008, www.justice.gov.ab.ca/home/.

наиђе на доказ, врши се његово фиксирање у стању у коме је пронађен, тумачи се његов значај у датим условима, а потом и изузимање и паковање уз поштоване свих оних правила криминалистичке тактике и технике која су у функцији спречавања њихове контаминације и умањења доказног кредибилитета. Ово се посебно мора поштовати у случају поступања са предметима, односно траговима за које се претпоставља да садрже супстанце које омогућавају ДНК анализу, а везују се за жртву, односно насилника (нпр. крвава одећа, доњи веш на коме се налазе трагови сперме, пљувачка, слина, длаке). Све време службена лица морају имати рукавице на рукама (уз опрез да се не врши њихова контаминација са спољашње стране), користити паковања и начине манипулације са паковањима која гарантују интегритет доказа (обавезно раздвајање оних који припадају жртви, односно насилнику, стављање влажних предмета у папирне кесе или коверте, претходно сушење оних који су веома мокри).²²

Доследност и усаглашеност поступања са материјалним доказима је нужна не само када је реч о поступању на месту кривичног догађаја у фази фиксирања затече-

ног стања, већ и у свим каснијим фазама, и то како оним које се спроводе на месту догађаја, тако и накнадним.

Утврђивању чињеничног стања у случајевима породичног насиља доприноси цео спектар различитих материјалних доказа. Међу онима који се чешће сусрећу су и: посекотине, огреботине, крвни подливи, преломи костију, поломљени нокти, праменови ишчупане косе, поцепана одећа, текстуалне поруке, фотографије и видео и звучни записи садржани у мобилним телефонима и на другим електронским уређајима, дневници, писма, белешке, оружје, разно оруђе и други предмети, испретуран и поломљен намештај. Од значаја могу бити и медицински извештаји о претходним повредама жртава, односно насилника, о медицинском збрињавању и лечењу од болести зависности, изводи из казних евиденција, евиденција догађаја, подаци о претходно регистрованим позивима полицији и интервенцијама које су тим поводом предузимане.²³

Од веома великог значаја за утврђивање чињеничног стања могу бити и искази различитих категорија лица (жртава, очевидаца, чланова породице, комшија, пријатеља и сл.). Разговор са жртвама насиља умногоме може допринети утврђивању чињенич-

ног стања и обезбеђењу доказа, а оно што тај разговор мора да одликује је показивање стрпљења, бриге, поверења и саосећајности (генерално, у циљу избегавања секундарне виктимизације жртава, одговорни су дужни да поступају на родно осетљив начин и да поштују њихово достојанство).²⁴ Треба имати на уму и деликатност положаја злостављане жене која из низа разлога може да не показује очекивану „кооперативност” при вођењу разговора, да ускраћује давање информација или мења исказ. Томе свако могу допринети страх од насилника, психичко стање у које може запасти жртва (преплављеност осећањем повређености, утучености, мање вредности, немоћи, стида, сопствене одговорности за оно што се десило и сл.), али и неповерење узроковано непрофесионалним понашањем полицијских службеника у претходним ситуацијама, економска зависност од насилника, страх за децу, за њихову будућност и сл. Жене често оклевају и услед страха да њихова приватност и достојанство неће бити адекватно заштићени од стране полицијских службеника, али и у кривичном поступку. Жртве могу избегавати

²⁴ Општи протокол о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима, стр. 20.

²² *Handbook on Effective police responses to violence against women*, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, 2010, p. 56.

упуштање у кривични поступак и због осећања незаштићености, несигурности и страха од будућег насиља, емотивне и економске везаности за партнера, срамоте, стида, као и због нада да ће насиље престати, односно да се више неће поновити.²⁵ Често их је и срамота, или им је непријатно због онога што су доживели, посебно у случајевима сексуалног злостављања или силовања.

Наравно, нужно је и уважавање утицаја стреса на жене и на њихову могућност да догађаје о којима говоре хронолошки и логично изложе. Повећању нелагоде на страни жртве може допринети и непрофесионалан однос полицијског службеника (нпр. показује нестрпљивост, одсуство емпатије, чак и грубост). Идеално би било када би разговор са женом жртвом насиља у породици водила особа која је за то обучена и која је и искуствено показала висок ниво професионализма и посвећености.

Препоручује се да се након иницијалног разговора у кући, односно на другом месту на коме се насиље одиграло, детаљнији разговор са жртвом обави на неком другом месту (склониште, болница, полицијска станица) које ће жртви пружити осећај сигурности и уважавања. Треба имати на

уму и то да ће се неке жене жртве осећати пријатније у својој кући, док ће друге бити превише уплашене да говоре у својој кући. Како год, разговор са жртвом никада не би требало водити у присуству нападача или у простору који је у намењен за испитивање осумњичених лица. Без обзира на локацију, од полицијских службеника се очекује да такве разговоре воде на начин који поштује интегритет жртве, и улива им додатно самопоуздање, односно да уважавају њихову забринутост и потребу да дискутују о свим за њу релевантним питањима, укључујући и личну безбедност и безбедност осталих чланова породице, а посебно деце. Полицијски службеник треба да је свестан да он није ту да суди већ да помогне, и да жена треба да се третира у сваком тренутку, без предрасуда или дискриминације.

Разговор треба пажљиво припремити и испланирати, а на почетку разговора жену треба питати да ли се осећа добро и да ли је спремна да разговара. Пожељно је да вођењу разговора присуствују два службена лица, при чему би се само једно упуштало у вербалну комуникацију. Уколико се то оцени као целисходно, а посебно ако је то одговор на исказани захтев жртве, разговор може водити и само један полицијски службеник/службеница. Ако постоји могућност, а посебно ако је жртва задобила тешке телесне повреде,

разговор је пожељно и тонфилмски снимити.

Успостављању поверења подразумева комуникацију која се одвија у складу са претходно детаљно разрађеним планом и уз уважавање ситуације и осећања жртве. Препоручује се да службено лице након представљања саопшти жртви да је ту због тога што је спремно да њој помогне, а не да суди и оптужује било кога, а потом и да је замоли да му скрене пажњу сваки пут када процени да је можда није на прави начин разумео, да интервенише ако не разуме нешто што оно каже и да је спремно да свако питање постави изнова. Истовремено замолиће жртву: да сигнализира ако у било ком тренутку осети непријатност; да без устручавања, својим речима говори о свему, па и ономе за шта сматра да је полицији већ познато; да инсистира на детаљима, јер није оно било на месту на коме се насиље одвијало, нити је упознато са ситуацијом која је насиљу претходила; да ако у нешто није сигурна то и нагласи.

Препоручује се: уверите жртву да ћете је пажљиво слушати и то заиста и радите (јер то и за њу и за вас може бити веома значајан разговор). Покажите жртви да би вам било значајно да чујете што она зна о догађају. Не прекидајте је, подстичите је кад стане да говори, било питањима (и шта је потом било ...), било одобравањем

25 Лукић, М., Јовановић, С.: *Друго је породица: насиље у породици – насиље у присуству власти*, Београд, 2001, стр. 88-120

(гестовима, понављањем речица попут „да, да”), било одобравањем праћеним ишчекивајућим гестовима и речицама (попут „цици”, „уф, уф”) и сл.²⁶

Пре завршетка разговора, уз захвалност на показаној спремности да учествује у разговору, ако је то потребно жртву треба замолити да поједине околности о којима је већ било говора појасни, прецизира и сл. Обавезно је и позивање жртве да се без устручавања изјасни о свему што сматра битним, а о чему или није било говора или је можда остало недоречено, а то је по њеном мишљењу од значаја за њу и њој блиска лица. На крају, жртви треба предочити да је без преке потребе полицијски службеници неће позивати, али и то да их она у сваком случају може контактирати, било непосредно, било позивањем телефона дежурне службе, као и следећим корацима који ће бити предузети поводом насиља које је над њом вршено. Ово и због чињенице да је жртва насиља у породици суочена са ризиком поновљеног или већег злостављања након пријављивања кривичног дела, с обзиром да жртва и насилник неретко настављају да и током самог поступка живе заједно. Са овим у вези је и проблем на

26 *Handbook on Effective police responses to violence against women*, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, 2010, pp. 59–63.

који указују јавни тужиоци, а који се манифестује тако што жртве насиља у великом броју изјављују да се не придружују кривичном гоњењу, одбијају да сведоче или мењају своје раније дате исказе. Приметна је и појава да жртве насиља које се нису придружиле кривичном гоњењу избегавају да приме позив и не долазе на главни претрес, односно да користе законско право да не сведоче пред судом.²⁷

Приликом разговора са децом и малолетницима нужно је уважавање њихове рањивости и других особености условљених њиховим узрастом и чињеницом да су насилници, односно жртве њима блиска лица. Специфичности поступања у припреми и вођењу разговора са децом и малолетницима нису само ствар тактичког избора, већ су условљене и одредбама важећег законодавства. Уз то, у свим фазама поступака који се тичу деце и малолетника мора се обезбедити примена и поштовање четири основна принципа из Конвенције о правима детета: право на живот, опстанак и развој; најбољи интерес детета; право на партиципацију и право на недискриминацију.

27 *Национална стратегија за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима*, Пројекат Борба против сексуалног и родно заснованог насиља, Београд, 2011, стр. 27.

Одредбама Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичној одговорности малолетних лица (члан 60 и чл.151), прописано је да у предкривичном поступку прикупљање обавештења од деце и малолетника, без обзира на то да ли се појављују у својству учинилаца кривичних дела или оштећених, обавља полицајац за малолетнике (овлашћено службено лице које је стекло посебна знања из области права детета, преступништва малолетника и кривичноправне заштите малолетних лица) и то обавезно у присуству родитеља, усвојиоца или староца. Једнако важна претпоставка успешне комуникације је доказана способност полицијског службеника да својим понашањем и опхођењем саговорника ослобађа страха, задобија његово поверење и мотивише га да говори истину (ово никако не укључује давање обећања која се не могу испунити.)

Уз наведено, чланом 38 Закона о полицији предвиђена је и могућност да полицијска овлашћења у поступању са малолетним лицима примени и друго овлашћено службено лице, ако због околности случаја не може да поступа овлашћено службено лице посебно оспособљено за рад са малолетницима. Истом одредбом наглашено је да се полицијска овлашћења према малолетном лицу примењују у присуству родитеља

или старатеља тог лица, односно, у случају да су они недоступни, у присуству представника органа старатељства (изузев кад због посебних околности или неодложности поступања то није могуће). Присуство представника органа старатељства уместо родитеља треба обезбедити и у случајевима када би присуство родитеља било штетно за малолетника (укључује и случајеве насиља у породици), или би их оно толико иритирало да би у великој мери угрозило извршење полицијског задатка. Кад присуство органа старатељства у смислу није могуће обезбедити, обезбедиће се присуство другог пословно способног лица са искуством у раду са малолетницима, које није запослено у полицији или умешано у случај.

Специфична правила обављања разговора са децом и малолетницима се пре свега заснивају на уважавању њихових психолошких и психосоцијалних карактеристика. Примера ради, као опште карактеристике деце предшколског узраста могу се истаћи: постепени развој њихове способности опажања; способност разумевања опаженог је веома мала; због недостатка животног искуства немају реалну представу о времену, облику, димензијама, бојама, растојању и сл. (нешто је израженија код опажања оптичких надражаја); подложност сугестији је изразита; фонд

речи које дете користи је оскудан (апстрактне појмове дете уопште не употребљава или их користи у погрешном значењу, па их, уколико су садржани у питању службеног лица дете неће разумети). Ради бољег упознавања личности детета (малолетника) са којим треба разговарати, у току припреме за разговор треба утврдити да ли је ниво његовог физичког, психичког и емотивног развоја адекватан старосној доби, каква му је способност концентрације и запажања, памћења и исказивања, да ли је стидљиво или слободно у понашању, какав је његов однос према родитељима, осталим члановима породице, друговима, према школским обавезама и сл.

Уз избор и припрему амбијента који неће потенцирати страх и суздржаност детета, у циљу подстицања детета (малолетника) да излаже без устручавања, треба му омогућити да у виду слободног, необавезног разговора са службеним лицем, прича о различитим, за њега нарочито интересантним питањима. С обзиром на изражену сугестивност деце (малолетника), службено лице мора приликом њиховог казивања водити рачуна да гестовима, формулацијом уводних и накнадних питања, интонацијом гласа и укупним понашањем приликом постављања питања не делује сугестивно, односно да на други начин не утиче негативно

на аутентичност исказа, али и да не изазива непријатна осећања (страх, осећај кривице и сл).

Детету се треба представити именом а не чином и функцијом, и учинити све да се оно осећа што је могуће удобније пре постављања питања о насиљу о коме сведочи (наравно и током разговора), да се увери да није у невољи и да својим исказом неће никоме наудити, већ само помоћи. Седните тако да непрестано имате контакт очима са саговорником. Будите опуштени и неформални, постављајте кратка, једноставна, недвосмислена и директна питања, једноставно повезана са суштинским елементима догађаја о коме се разговор води. Морате бити сигурни да вас дете разуме. Проверите да ли је тако. Ако нисте сигурни, парафризирајте претходно питање. Уважавајте последице срамоте и страха (укључујући и страх да се родитељу насилнику не деси нешто непријатно - уверите дете да је ухапшени родитељ добро и да је са њим све у реду).²⁸ Не критикујте родитеље и остале чланове породице. Прихватите да дете нешто не жели или не може да каже.

С овим у вези на уму треба имати и то што је дете које је сведок

28 Handbook on Effective police responses to violence against women, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, 2010, pp 64–65.

или жртва насиља у породици које се одвија неко време, не само уплашено већ и збуњено таквим понашањем оца, као и то да и само изналази специфичне начине прилагођавања овој ситуацији. По правилу, прилагођавање подразумева и чување тајне о искуству злостављања у кући, уз очекивање да ће њему блиска особа са тиме престати. Ставови деце и осећања су под утицајем више фактора, укључујући и: њихово виђење тога ко је одговоран за насиље (на пример, дете криви себе или криви жртву); њихов осећај сигурности у вези са могућим исходом поступања полиције (нпр: како ћемо обезбеђивати новац за храну, ако одведу тату? Ко ће се играти са мном ако ме одвоје од родитеља? Ко ће се бринути о мојим љубимцима ако одемо у склониште и сл.).²⁹

Због немогућности концентрације у дужем временском периоду, односно због брже појаве замора, потребно је током обављања разговора правити и посебне паузе – нпр. у виду скретања на оне теме које су детету (малолетник) интересантна.

Документом околности релевантних за поступање у конкрет-

ном случају насиља у породици је нужно, како онда када је интервенција завршена упозорењем, тако и онда када је резултира ла хапшењем насилника, и подразумева сачињавање различитих писмена (записника, потврда, службених белешки, извештаја), фотографија, видео снимака и скица.

Наративни опис је неизбежан код описивања просторних и временских услова дешавања, навођења података о лицима повођеним насиљем, насилнику и другим лицима чије је присуство утврђено, код фиксирања садржаја исказа жртава, очевидаца и насилника, код описивања повреда, оружја, оруђа и других предмета коришћених при повређивању итд.

Снимање, у техници статичне фотографије, треба извршити независно од тога да ли се у конкретном случају планира или већ реализује видео снимање. Ово стога што, иако видео снимак има низ предности у односу на фотографију, за доказивање појединих чињеница (нпр. позиције и величине повреда) од значаја може бити само квалитетно снимљена размерна фотографија. Јако је битно да се ток, поступак и циљеви фотографисања опишу у белешкама (шта је, којом техником, којим редоследом, при којим параметрима и у којим условима фотографисано, односно шта се желело представити на свакој фотографији).

С друге стране, графички метод се може користи за представљање позиције појединих просторија на месту на коме се насиље одвијало, а потом и места на којима су пронађени предмети које је насилник користио приликом повређивања жртве; за представљање позиција на телу жртве на којима се налазе видљиве повреде и сл.

Све ово са циљем да формирана документација пружи, односно илуструје што је могуће обухватније и детаљније одговоре на златна питање криминалистике (шта, где, када, како, са чим ...). Чињенични опис мора бити обухватан, темељан, неутралан и објективан, прецизан, концизан, јасан и добро организован.

Симултана примена већег броја метода фиксирања је нужност, јер је појединачном применом појединих документационих техника немогуће потпуно и адекватно фиксирати утврђено стање. Документација мора бити сачињена уз поштовање начела усаглашености, објективности и свеобухватности, а посебну погодност у оживотворењу поменутих начела пружа могућност примене компјутерске технологије у процесу фиксирања ситуације места догађаја и израде мултимедијалне документације.

С обзиром на обиље обавеза полицијских службених лица на месту догађаја породичног насиља, примереним се чине ре-

29 Шире у: A Handbook for Police Responding to Domestic Violence; Department of Justice Canada nor the RCMP, Centre for Children, Families in the Justice System, London, 2002, www.lfcc.on.ca/pubs.htm.

шење и пракса да се током поступања на месту догађаја чињенично стање фиксира у слободној форми (писмено, сачињавањем снимака, цртањем кроки цртежа), али и у складу са принципима и по правилима који гарантују квалитет и кредибилитет документације која ће као званична бити израђена и евидентирана одмах по окончању поступања на месту догађаја. Реч је, условно речено, о некој врсти кроки записника, који садржајно мора бити исто тако богат као и каснији садржај записника. Погрешно је бележити само неке оријентационе (оквирне) напомене, а касније приликом састављања записника позивати се на своју меморију.³⁰

На уму треба имати и чињеницу да комплетирање коначне верзије документације неколико дана након догађаја подразумева реалну опасност да се због заборавља, загубљених материјала, конфундирања запажених и меморисаних чињеница и сл, у документацији не нађу подаци о свим околностима које су утврђене током поступања на месту догађаја. Свеобухватности и једнообразности документације, а тиме и њеном квалитету умногоме могу допринети стандардизовани обрасци (формулари) посебно припремље-

30 Modly, D.: *Методика увиђања*, Универзитет у Сарајеву, Факултет криминалистичких наука, Сарајево, 1999, стр. 23.

ни и прилагођени специфичним обележјима манифестације насиља у породици.³¹

Документација сачињена поводом поступања везаног за конкретан акт насиља у породици послужиће не само у циљу стварања услова за доношење одлуке о поступању у конкретној ствари, већ и као полазишна основа за иницирање ангажовања других организација и институција, односно избора најефикасније стратегије поступања у циљу превенције понављања насиља.

У циљу формирања предмета који ће бити упућен другим органима (нпр. јавном тужиоцу, судији за прекршаје, центру за социјални рад и сл.), односно у циљу праћења дешавања везаних за решавање проблема насиља у породици, неопходно је одредити полицијске службенике одговорне за ове активности. Они се одређују и као контакт особе којима се чланови породице која има искуство насиља могу обратити.³² Наравно, сваки накнадни инцидент везан за насиље у породици се посебно евидентира, а поступање поводом њега подразумева поштовање

31 Нпр. за описивање телесних повреда погледати: Handbook on Effective police responses to violence against women, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, 2010, p. 93.

32 Policy on Domestic Violence by Police Officers, International Association of Chiefs of Police, Alexandria, Virginia, 2003, p. 10.

уобичајене професионалне процедуре којом се жене жртве насиља охрабрују да насиље пријаве и да од полиције траже и добију очекивану помоћ и подршку.

Избор полицијских службеника који ће бити носиоци ових активности мора бити вршен уз уважавање чињеница да ће се они у свом раду сусретати са бројним изазовима укључујући и: константност ангажовања, хитност поступања, потребу сортирања и анализе значења и вредности велике количине информација и сл. Проблем представља и то што поступање полицијских службеника не сме да без заиста нужне потребе додатно ремети живот жртава (укључујући и смањење потребе да се са њом воде додатни разговори). Наравно, не треба изгубити из вида ни то да сваки застој у решавању проблема и неуспех у поступку поводом насиља у породици неминовно доводи и до повећања нивоа трауме које су искусили жртва, односно остали чланови породице, а учиниоца стимулише да насиље понови.

Нема сумње да ће унапређењу делотворности ангажовања полицијских службеника допринети и напори усмерени ка стандардизацији поступања и информисању свих полицијских службеника, а потом и специјализацији одабраних за спречавање и сузбијање насиља у породици. Наравно, не сме се изгубити из вида ни чињеница

да је код знатног броја случајева насиља у породици нужна координација рада, и то како на месту догађаја, тако и касније, стручних лица различитог профила, односно мултидисциплинарних тимова (лекара, психолога, социјалних радника и сл.), а све са заједничким циљем да се конкретан случај насиља у породици адекватно истражи, односно да се жртве заштите и да се спречи даље насиље. Недостатак сарадње један је од битних проблема у заштити жртава насиља, на шта је у свом годишњем извештају за 2009. годину указао и заштитник грађана, констатујући да постоје озбиљни пропусти у размени информација између надлежних органа и служби у области насиља у породици, посебно између центара за социјални рад, полиције и здравствених служби.³³

С обзиром на негативне последице које насиље у породици има по њене чланове, али и ширу заједницу, едукацији полицијских службеника и формирању специјализованих тимова за хитну реакцију поводом насиља у породици и његово спречавање и сузбијање треба посветити дужну пажњу.³⁴

33 *Национална стратегија за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима*, стр. 29.

34 Handbook on Effective police responses to violence against women, United Nations Office on Drugs and Crime, Vienna, 2010, p. 52.

6. Заштита жртава

Подношењем кривичне пријаве због извршеног кривичног дела насиље у породици надлежном тужилаштву често се окончава рад полицијских службеника по конкретном случају. Евентуално накнадно поступање полицијски службеници предузимају по налогу надлежног тужилаштва. Овакав приступ у решавању случајева насиља у породици, и пребацивање одговорности подношењем кривичне пријаве надлежном тужилаштву, не води решењу проблема. Ово и стога што су полицијски службеници дужни да у свакој фази вођења поступка пруже личну и имовинску заштиту сваком лицу, свакој жртви кривичног дела, па и жртви насиља у породици (један од полицијских послова дефинисан је као безбедносна заштита живота, права, слобода и личног интегритета лица, као и подршка владавини права - чл.10. ст.1. тач.1. ЗП).

Основ за наведено поступање полицијских службеника представља и чл. 13. ст. 1. и 2. ЗП (полицијски службеници у свако доба предузимају неопходне радње ради заштите живота и личне безбедности људи и имовине; полицијски службеник у обављању својих послова служи заједници и штити сва лица од незаконитих деловања, обавезан је да увек поступа професионално, одговорно и хумано и да поштује људско достојанство, углед и част сваког

лица и друга његова права и слободe). Нешто конкретније, обавеза заштите жртава кривичних дела и других лица, предвиђена је у чл. 73. ст. 1. ЗП (ако и док за то постоје оправдани разлози, полиција ће предузимањем одговарајућих мера заштитити жртву и друго лице које је дало, или може дати податке важне за кривични поступак, или лице које је са наведеним лицима у вези, ако им прети опасност од учиниоца кривичног дела или других лица).

Поступање полицијских службеника у случајевима насиља у породици подразумева усмено или писано обавештавање поступајућег тужиоца и поступајућег судије о страху жртве за долазак у суд ради сведочења. У таквим ситуацијама полицијски службеници добијају (углавном усмену) сагласност поступајућег јавног тужиоца или поступајућег судије да жртву насиља у породици допрате у суд. У вези наведеног, значајно је истаћи и чл. 41. Кодекса полицијске етике, донетог на основу чл. 12. ст. 3. ЗП, од стране Владе РС, који апострофира обавезу полицијских службеника да пруже заштиту жртви било ког кривичног дела (полиција води рачуна о посебним потребама које имају сведоци, спроводи правила њихове заштите и подршке током поступка, посебно у случајевима када постоји опасност од застрашивања сведока; полиција без било какве дискриминације

обезбеђује потребну подршку, помоћ и информације жртвама кривичних дела).

На уму треба имати и чињеницу да се заштита жртва насиља у породици од стране полицијских службеника неће вршити код сваког извршеног кривичног дела ове врсте. Доношење одлуке о заштити жртва подразумева детаљну анализу свих релевантних околности и процену ризика везаних за: интензитет извршеног насиља, континуитет у вршењу насиља, дрскост и безобзирност у вршењу насиља, насиље праћено повређивањем, насиље праћено претњом, насиље праћено извршењем другог кривичног дела, насиље праћено употребом оружја или оруђа, ранију осуђиваност лица за кривично дело са елементима насиља, боравак у установи за извршење заводских санкција, учешће у ратним сукобима, чињеницу да је насилник раније био жртва насиља у породици или неког другог кривичног дела са елементима насиља, зависност насилника од алкохола или опојних дрога, менталну болест насилника, па и поједина професионална или лична својства насилника. Дефинисани ризици, појединачно или више њих заједно, могу указивати на будуће понашање насилника и предвидљиву опасност по жртву.

Документ о наведеним и другим аспектима постојања ризика у

конкретном случају, поступајући полицијски службеник мора доставити надлежном јавном тужиоцу на упознавање, а по његовој процени он може бити искоришћен као основ за налагање мера и радњи заштите жртве и њој блиских лица. Оваквим поступањем, уз успостављање непосредне и садржајне комуникација усмерене ка континуираном праћењу случајева насиља у породици праћених појачаним ризиком од понављања и ескалације, успоставља се и заједничка одговорност полиције и јавног тужилаштва у погледу безбедности жртве.

У пракси полицијских службеника ПУ за Град Београд, процена ризика обавезно подразумева и: проверу тога да ли лица (насилник, жртва, чланови породице) поседују ватрено оружје; обавештавање центара за социјални рад кроз достављање извештаја и тражење повратног извештаја о предузетим мерама и радњама из њихове надлежности; обавезно обавештавање надлежног тужилаштва. Ово и због тога што је у пракси поступања полицијских службеника забележено повећање броја убистава и тешких убистава у оквиру породице. Присутни су и случајеви ескалације насиља праћеног лишавањем живота свих чланова породице и самоубиством извршиоца (најчешће, као извршиоци појављују се венчани или невенчани супруг, бивши супруг,

отац, очух, синови, а у појединим случајевима и супруге, које лишавају живота насилника).

Непосредно, тј. у пракси поступања полицијских службеника у случајевима насиља у породици, присутна је заштита жртве по месту становања, као и по месту запослења. Полицијским станицама по месту становања, односно по месту запослења жртве, налаже се да кроз редовну позорничку, патролну и оперативну делатност предузму мере обезбеђења жртве кривичног дела. Овакав вид поступања полицијских службеника у заштити жртве не ремети редован живот жртве, а ипак јој пружа сигурност. Такође, у пракси поступања полицијских службеника у заштити жртве се обезбеђује и тиме што се жртви омогућава да путем телефона буде у сталном контакту са полицијским службеником поступајућим у предмету (тзв. „лични полицајац“). С једне стране, овако организованим односом и комуникацијом између жртве и полицијског службеника, за полицију се отвара могућност благовременог добијања нових сазнања значајних за вођење поступка. Истовремено, овим се, с друге стране додатно развија однос узајамног поверења полицијског службеника и жртве, а код жртве се развија и утврђује осећај сигурности и уверења да је неко „на њеној страни“.

МУЛТИСЕКТОРСКИ

У СУЗБИЈАЊУ ПОРОДИЧНОГ НАСИЉА

СЛОБОДАН ЈОСИМОВИЋ
заменик јавног тужиоца у
Основном јавном тужилаштву
у Зрењанину

Насиље у породици је један од облика дискриминације и кршења основних људских права и слобода и због тога се не може на ту појаву гледати као на приватну ствар или лични проблем појединаца, односно чланова породице, већ је то проблем читаве друштвене заједнице, због чега су сви државни и други органи и институције дужни да у оквирима своје надлежности пружају подршку сузбијању таквих негативних и кажњивих друштвених појава, као и санирању наступелих последица кроз помоћ и заштиту жртвама породичног насиља. У заштити од породичног насиља, спречавању, процесуирању и сузбијању породичног насиља, најзначајнију улогу има управо јавни тужилац, с обзиром да је то државни орган који има кључна овлашћења, пре свега да као руководиоца предкривичног поступка усмерава рад полиције и других органа и институција на откривању случајева породичног насиља, затим да врши прогон насилника како у кривичном, тако и у прекршајном поступку, као и да подноси тужбе и учествује као странка у парничном поступку ради одређи-

вања мера заштите од насиља у породици. Наиме, у оквиру правосудног система Републике Србије заштита од насиља у породици остварује се у кривичном, прекршајном и парничном поступку, а јавни тужилац једини је државни орган који је овлашћен да иницира покретање и да поступа у сва три поменута поступка. Управо из овог разлога, јавни тужилац има велику друштвену одговорност за остваривање заштите жртва породичног насиља, као и обавезу да у том циљу примењује сва она овлашћења за која је надлежан, јер кривичноправна заштита, као примарна функција јавног тужиоца, често није довољно брз и ефикасан механизам заштите као што то може бити породичноправна заштита, чија сврха није кажњавање насилника, већ превентивна заштита жртве насиља, и која се остварује у веома кратком периоду од извршеног насиља, захваљујући законом прописаној хитности поступка и кратким роковима поступања. Ипак, највећи успех у заустављању даљег насиља и заштити жртва породичног насиља постиже се истовременим активирањем

ПРИСТУП

свих законом прописаних видова заштите, а да би се то постигло нужно је да све оне институције које су овлашћене за покретање појединих видова заштите буду истовремено информисане о сваком случају породичног насиља, а што се постиже искључиво умрежавањем и мултисекторском сарадњом институција.

Јавни тужилац, као и сви остали државни органи и институције чији је рад усмерен на пружање заштите и остваривање права жртва насиља, требало би да се у свом раду руководи одређеним општеприхваћеним принципима као што су:

- заустављање насиља и очување безбедности жртве,
- хитност у поступању у складу са степеном угрожености жртве,
- благовремено информисање жртве о механизмима заштите и о њеним правима,
- уважавање и очување достојанства и приватности жртве,
- уважавање потреба и ставова жртве,
- избегавање секундарне виктимизације жртве,
- изградња и очување поверења у државне органе и институције.

Република Србија је доношењем одговарајућих закона из области кривичног права, прекршајног права, породичног права, социјалне заштите и др, утврдила надлежност и оквире деловања појединих државних органа, организација и установа (судова, тужилаштва, полиције, прекршајних судова, центара за социјални рад и др.) у пружању заштите од насиља у породици, али како се сваки поједини државни орган, организација или установа баве само одређеним сегментима заштите, то се потпуна и делотворна заштита од насиља у породици може постићи само заједничким и координираним радом свих ових органа, и то пре свега на локалном нивоу, дакле на подручју градова и општина, где поједини органи имају исту месну надлежност. Због тога је мултисекторски приступ, односно сарадња између државних органа, организација и институција један од битних предуслова за ефикасно спровођење заштите жртва породичног насиља и адекватно кажњавање насилника.

У погледу државних органа и институција, одредбом чл. 222

Законика о кривичном поступку прописана је обавеза свих државних органа, органа територијалне аутономије и органа локалне самоуправе, јавних предузећа и установа да пријаве кривична дела која се гоне по службеној дужности, дакле и кривичног дела насиље у породици из чл. 194 Кривичног законика, о којем су на било који начин обавештени или за њега сазнали на други начин. При томе, важно је напоменути да органи и институције када дођу до одређених сазнања, не треба да се баве утврђивањем тога да ли су се у конкретном случају заиста стекли сви елементи кривичног дела, већ је потребно да чим се појави сумња да је кривично дело извршено, о томе одмах обавесте надлежног јавног тужиоца и предоче му сазнања до којих су дошли, односно чињенице из којих произилази основаност сумње да је кривично дело извршено.

Полазећи од своје законске улоге руководиоца предкривичног поступка у смислу чл.46 ст.2 тач.1 ЗКП-а, као и полазећи од обавезе свих органа који учествују у предкривичном поступку да о свакој предузетој радњи оба-

весте надлежног јавног тужиоца, у смислу чл. 46 ст.3 ЗКП-а, јавни тужилац је овлашћен да у циљу постизања одговарајуће сарадње надлежних органа и институција у области заштите од насиља у породици, успостави координацију рада између јавног тужилаштва и свих других државних органа и институција чији рад је непосредно усмерен на откривање случајева породичног насиља, као што су полиција и центар за социјални рад, а поред наведених органа значајан партнер у препознавању случајева породичног насиља представља и прекршајни суд, с обзиром да наведени орган често решава граничне случајеве прекршаја и породичног насиља, а понекад и саме случајеве породичног насиља уколико исти нису претходно препознати као такви од стране полиције, већ оквалификовани као прекршај, а не као кривично дело, у којој ситуацији, услед не подношења кривичне пријаве, јавни тужилац нема сазнања о догађају, па у том случају и није у прилици да жртви обезбеди потпуни и адекватни вид заштите. Према томе, поред јавног тужиоца, најзначајнији органи у спровођењу заштите од насиља и породици су полиција, центар за социјални рад и прекршајни суд, због чега они треба да буду кључни партнери у успостављању мултисекторске сарадње.

Мултисекторска сарадња омогућава да јавни тужилац, као и

остали надлежни органи који су укључени у сарадњу, буду благовремено обавештени о сваком случају породичног насиља и да одмах по добијању информације, заједнички сагледају пријављени случај, препознају облик и интензитет насиља, процене степен угрожености жртве, оквалификују инкриминисану радњу насилника и начин његовог санкционисања и утврде мере које треба предузети у циљу најбоље заштите жртве насиља. Надаље, оваквом сарадњом институција пружа се гаранција жртви насиља да ће као таква бити препозната и да у случају покретања кривичног или прекршајног поступка неће бити пријављена и окривљена заједно са насилником уколико се током трајања насиља вербално или физички супротставила насилнику ради своје одбране. Наиме, често се у пракси срећу случајеви да у ситуацији када насилник вербално или физички нападне жртву, а она му се том приликом супротстави, полиција поднесе захтев за покретање прекршајног поступка и против насилника и против жртве, јер су обоје вређали један другог, тукли се и сл., те на тај начин и жртва буде неоправдано кажњена.

Поред жртве породичног насиља, мултисекторски приступ даје одређене гаранције и насилнику, односно обезбеђује да се против насилника не покрећу и воде истовремено и кривични и

прекршајни поступак и да не буде два пута кажњен за исто дело, јер без обзира што је одредбом чл. 63 ст. 3 Кривичног законика РС прописано да ће се затвор или новчана казна коју је осуђени издржао односно платио за прекршај урачунати у казну за кривично дело чија обележја обухватају и обележја прекршаја, такво законско решење није у сагласности са одредбама чл. 4 Протокола бр. 7 Европске

конвенције о људским правима, којом одредбом је прописано да се ником неће судити, односно да нико неће бити кажњен за дело које је већ био правоснажно осуђен или ослобођен. Оваква повреда утврђена је пресудом Европског суда за људска права у Стразбуру у предмету „Марести против Хрватске”, бр. 55759/07. Дакле, сарадњом институција обезбеђује се и поштовање забране двоструког кажњавања, као једног од заштићених људских права, а самим тим се доприноси и правилном спровођењу уставности и законитости од стране надлежних органа.

Према томе, уколико је неко већ кажњен за противправно дело у прекршајном поступку, не може за исто то дело поново бити кажњен у кривичном поступку и обратно, а сарадњом институција се управо спречава могућност двоструког кажњавања, тиме што ће јавни тужилац, као руководилац предкривичног поступка, а

захваљујући подацима добијеним од осталих органа и институција са којима сарађује, правилно оквалификовати радњу насиља као кривично дело или као прекршај, а самим тим и одредити један од начина кажњавања насилника, у кривичном или прекршајном поступку.

Мултисекторски приступ подразумева сарадњу институција која се остварује у сваком конкретном случају породичног насиља, а не само у одређеним тежим или учесталијим случајевима породичног насиља, дакле институције морају да буду доступне грађанима увек и у сваком случају без изузетка, јер оне постоје управо ради заштите права грађана, без обзира да ли су та права повређена или само угрожена. За успешно спровођење мултисекторске сарадње није од значаја која је институција из сарадничке мреже прва дошла до сазнања о случају породичног насиља, већ је од суштинске важности да ту информацију без одлагања проследи свим осталим институцијама, како би свака од њих у случају потребе, односно степена угрожености жртве, могла одмах да предузме одговарајуће мере из своје надлежности. Оваквом разменом информација се омогућава благовремена примена хитних мера за тренутно заустављање насиља и заштиту и збрињавање жртве, што је и један од најважнијих принципа сарадње институција,

и уопште један од најважнијих циљева у спровођењу заштите од насиља у породици.

Како се у пракси најчешће дешава да се случај породичног насиља прво пријави полицији, и то док је насиље још увек у току, полиција је дужна да одмах на лице места упути најмање два полицијска службеника ради интервенције, односно спречавања насилника у даљем вршењу насиља и пружању заштите и помоћи жртви насиља. Након предузимања ових примарних мера заштите и након прикупљања доказа и информација који су од значаја са разјашњавањем предметног случаја, полиција би требало да одмах путем телефона обавести дежурног заменика јавног тужиоца, као руководиоца предкривичног поступка, и упозна га са околностима предметног догађаја, како би исти по потреби евентуално наложио задржавање учиниоца кривичног дела уколико постоје основи за притвор и потом његово привођење истражном судији, или задржавање насилника по одредбама прекршајног поступка, затим наложио одвођење жртве на лекарски преглед ради констатовања повреда, као и да се обавести дежурни мобилни тим центра за социјални рад у циљу збрињавања жртве насиља или њене малолетне деце, односно њиховог измештања из угрожавајуће средине и обезбеђивања привременог смештаја, новчане или друге помоћи и сл.

Поред полиције, непосредно обавештење јавном тужиоцу може пружити и центар за социјални рад у ситуацији када им се обрати лице које је потенцијална жртва породичног насиља или када у току свога рада дођу до сазнања да се над неким лицем врши насиље од стране члана његове породице. У таквим ситуацијама се центар за социјални рад треба одмах да путем телефона обавести дежурног или другог заменика јавног тужиоца и да у договорено време то лице упути у тужилаштво, како би дежурни или други заменик јавног тужиоца од наведеног лица узео за записник изјаву и непосредно добио сва потребна обавештења која се односе на случај породичног насиља. У ситуацији када се јавно тужилаштво и центар за социјални рад не налазе на територији исте општине и када би путовање до седишта тужилаштва за жртву представљало трошак или проблем због чувања деце или радних обавеза или би јој путовање због старости или здравственог било отежано, целисходније је да се изјава узме за записник у центру за социјални рад, а потом проследи надлежном јавном тужиоцу. Дакле, увек се треба руководити заштитом интереса и потреба жртава насиља уколико се тиме не ремети правилан и благовремен рад надлежних органа и институција.

За разлику од случајева породичног насиља, који због интен-

зитет или учесталости насиља и високог степена непосредне угрожености жртве захтевају тренутно доношење одлуке о задржавању и притварању насилника и начину његовог процесуирања кроз кривични или прекршајни поступак, у пракси је много је већи број случајева који немају оволики степен приоритета, већ се случај накнадно разматра од стране полицијских службеника, прикупљају се по потреби додатни докази и потом одлучује о квалификацији дела (кривично или прекршајно) и потом подноси кривична пријава јавном тужиоцу или се прекршајном суду подноси захтев за покретање прекршајног поступка. И код оваквих случајева породичног насиља треба да постоји сарадња институција управо да би сви надлежни органи имали сазнања о пријављеном догађају, затим да би се детаљно размотрио сваки пријављени случај и околности под којима се догодио, затим да се правилно правно оквалификује дело насиља, као и да се процени степен угрожености жртве и утврде мере њене заштите.

У циљу постизања овако високог и функционалног нивоа сарадње потребно је успоставити редовне састанке, који ће се одржавати једном седмично у службеним просторијама тужилаштва, као руководиоца предкривичног поступка. На састанцима поред тужиоца, по правилу, морају бити присутни службеници из поли-

ције и центра за социјални рад, те судија за прекршаје који поступа у предметима са елементима породичног насиља. О сваком састанку треба водити записник у који ће се уносити сви битни подаци изнети на састанку, као и донете одлуке по разматраним случајевима. Принцип рада на састанку треба да буде такав да представник полиције изложи сваки појединачни случај насиља који је евидентиран у полицији у претходној седмици и да са собом понесе целокупну документацију која је сачињена и прикупљена у полицији у вези пријављених случајева насиља, као што су изјаве грађана, службене белешке полицијских службеника, лекарски извештаји о повредама, записници о алкотестирању и сл., те да приликом излагања случаја предочи присутнима и прикупљене доказе. Након упознавања са конкретном пријавом и прикупљеним доказима, присутни представници институција треба да саопште своја претходна сазнања о породичним приликама и проблемима у конкретној породици, а до којих су дошли током свога рада, односно да ли су се чланови конкретне породице обраћали центру за социјални рад, полицији или другом органу због породичног насиља и до каквих сазнања се тада дошло, да ли су покретани и вођени прекршајни или кривични поступци против појединих чланова породице због породичног

или другог насиља, као и све друге чињенице за које представници институција сматрају да су од значаја за доношење адекватне процене и одлуке.

После разматрања сваког конкретног случаја и изношењу евентуалних сазнања, обавља се заједничка консултација, предлажу мере које треба предузети и потом тужилац након извршене процене треба да присутном представнику полиције да једно од следећих упутстава:

1. да се поднесе кривична пријава – уколико се у радњама насилника стичу елементи кривичног дела;
2. да се поднесе захтев за покретање прекршајног поступка – уколико се у радњама насилника стичу елементи прекршаја;
3. да се поднесе захтев за покретање прекршајног поступка, а тужиоцу да се достави писмени извештај о догађају – уколико се из изнетих чињеница не може оценити да ли се у радњама насилника стичу елементи кривичног дела, а како би тужилац предузео додатне провере и прикупио додатна обавештења у циљу утврђивања евентуалног постојања елемената кривичног дела;
4. да се тужиоцу достави писмени извештај о догађају – уколико нема доказа да је извршено кривично дело или прекршај, а постоји сумња на породично насиље;

5. да се пријављени случај реши службеном белешком полиције – уколико нема елемената кривичног дела или прекршаја;

У случају из тачке 3., када тужилац добије извештај о догађају од полиције и по извршеним проверама, а најчешће је то путем непосредног саслушања жртава и сведока породичног насиља, дође до нових података и доказа из којих произилази основана сумња да се у радњама насилника стичу елементи кривичног дела а не прекршаја, тада ће покренути кривични поступак и истовремено од прекршајног суда затражити списе прекршајног предмета на надлежно поступање, управо да би се избегло двоструко вођење поступка и двоструко кажњавање насилника за исто дело.

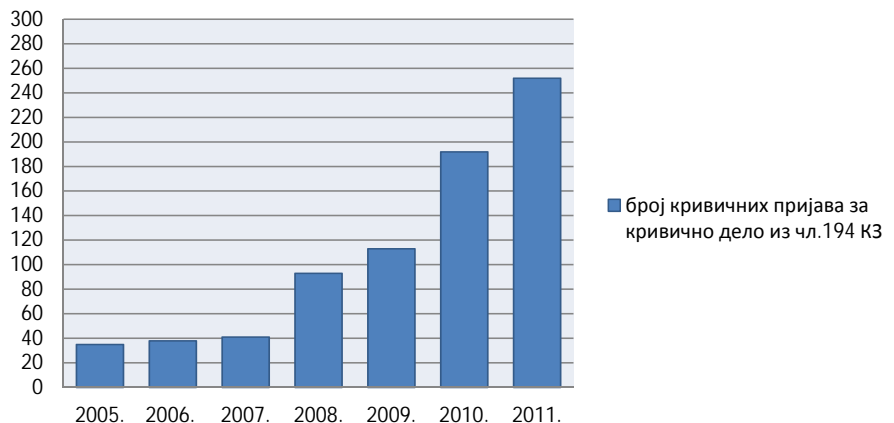
Дакле, оваквим обликом сарадње омогућава се да сви надлежни органи и институције буду благовремено информисани о сваком случају породичног насиља и да се активно укључе у решавање конкретног случаја, на начин за који се утврди да је најцелисходнији, као и да насилник буде правилно процесуиран и адекватно кажњен пред надлежним судом у зависности од тога да ли је извршио кривично дело или прекршај, при чему се такође обезбеђује и да се према насилнику не воде истовремено кривични и прекршајни поступак

и да не буде два пута кажњен за исто дело насиља.

Иначе, овакав облик сарадње институција успостављен је крајем 2007. године године на територији Основног јавног тужилаштва у Зрењанину и показао је значајне предности у односу на претходну праксу у раду институција, када се сарадња одвијала само у појединим случајевима, када се сматрало да је то потребно с обзиром на природу или тежину случаја. Пре свега, приметно је да је већ у првој години сарадње, 2008, повећан број поднетих кривичних пријава за 126,83%, као и да се из године у годину и даље повећава број откривених и пријављених случајева породичног насиља, као што је приказано у табели бр.1.

табела бр.1

ОСНОВНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО ЗРЕЊАНИН

Када се у јавном тужилаштву заприми кривична пријава или извештај о насиљу у породици, без обзира ко је пријаву поднео, потребно је о томе писменим путем обавестити надлежни центар за социјални рад, доставити му примерак обрасца пријаве из ког се виде подаци о члановима породице и чињенични опис догађаја, те истовремено затражити од центра да у складу са својим овлашћењима изврши одговарајуће провере личних и породичних прилика у конкретној породици, као би проценио да ли је присутно насиље и у ком облику, те у којој мери су угрожени остали чланови породице и да о утврђеним чињеницама и својој процени достави извештај јавном тужиоцу. Овакав извештај садржи објективну и стручну процену надлежне институције и као такав представља

важан доказ за тужиоца и истовремено значајну потпору веродостојности исказа жртве пред судом, у кривичном или грађанском поступку.

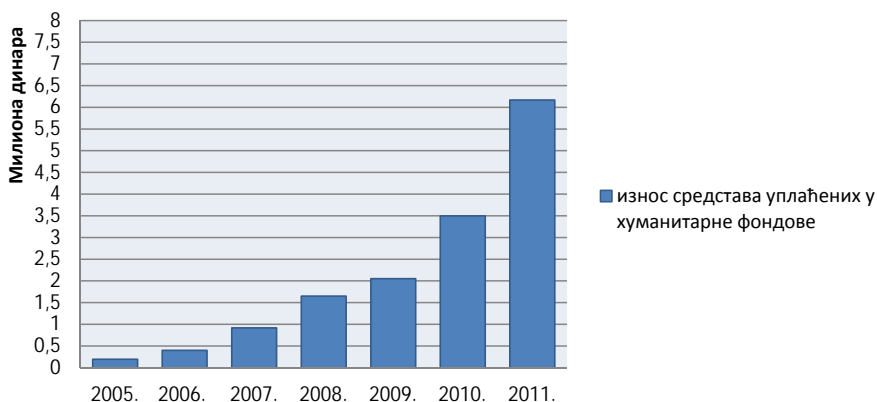
Институт одлагања кривичног гоњења, прописан одредбама чл.236 ЗКП-а, може представљати значајан извор материјалне помоћи и подршке жртвама породичног насиља. Наиме, постоји могућност да се при центру за социјални рад отвори посебни наменски подручун – фонд, који ће бити намењен пружању помоћи материјално угроженим жртвама породичног насиља. Из овог фонда обезбеђивала би се средства за решавање ургентних потреба жртва, као што је на пример плаћање трошкова привременог смештаја уколико је жртва избачена из породичног стана или била принуђена да га напусти, што је нарочито важно на оним подручјима где не постоје сигурне куће у којима се такав смештај може осигурати и сл. Примера ради, након успоставља мултисекторске сарадње на територији Града Зрењанина, уочено је да је једна од највећих препрека за жртву да изађе из насилног окружења њена економска зависност

од насилника, а нарочито уколико има и малолетну децу, коју не би могла самостално да издржава уколико би напустила насилника. Како би се олакшало жртвама да ову препреку превазиђу, на иницијативу јавног тужиоца отворен је при Центру за социјални рад Града Зрењанина посебан подручун – фонд за помоћ жртвама породичног насиља, за који средства обезбеђује јавни тужилац применом начела опортунитета, у смислу чл.236 ЗКП-а. Поред овог фонда, при Центру за социјални рад Града Зрењанина постоји и фонд за децу без родитељског старања, а како су прикупљена средства знатно

превазилазила потребе корисника услуга Центра, на иницијативу јавног тужиоца и сви остали подручни центри за социјални рад са територије месне надлежности основног јавног тужилаштва у Зрењанину отворили су наменске подручне – фондове, који служе за пружање помоћи социјално угроженим категоријама грађана, деци без родитељског старања и жртвама породичног насиља. Обим новчаних средстава који је јавни тужилац обезбедио са ове намене приказан је у табели број 2.

табела бр. 2

ОСНОВНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО ЗРЕЊАНИН

КАДА ЈЕ ЖЕНА ЖРТВА

ГОРДАНА ЈЕКИЋ - БРАДАЈИЋ

заменик тужиоца у
Апелационом јавном
тужилаштву у Београду

Жеља да нам буде лакше и боље није замка, то је нешто што природно прижељкујемо, али цена – цена може да буде замка.

Постоје разни мамци којима смо подложни: везе, људи и подухвати који нас привлаче, али унутар наоко слатког и лепог колача, постоји нешто што нам убије дух чим га загриземо. Без обзира на то где и када жене живе, увек постоје кавези који чекају на нас, премалени животи у које се жене могу намамити и угурати. Ако су вас икада заробили, ако сте икад осетили глад душе, врло је вероватно да осећате изузетну глад за нечим душевним, те није ретко да у таквим ситуацијама посегнемо за којекаквим отровима скривеним на врху ушилиена штапа, верујући да ће то бити оно за чиме наша душа жуди. Много жена, ништа не слутећи упадне у замку, многе се сломе у замкама, тек понека се успе искобељати, а онда ће се највероватније негде сакрити и сама видати своје ране. Како би се избегло тим замкама и искушењима која се повећавају са временом, морамо радити на томе да поново развијемо моћ увида и опреза.

Када нам је душа гладна, постајемо опседнути жељама да се боље осећамо, а онда смо склони да прихватамо сваку замену која се нуди, па тако и оне које ни мало не помажу али и оне које су разорне и угрожавају живот. Ради се о глади душе која присиљава жену на то да одабере ствари које је могу довести веома близу крвниковим вратима. Онда јој се догоди да потоне на дно заробљеништва, повређеног инстинкта, деструктивних одлука... Али ако предузме напор да интервенише и да се бори са својим демонима ма какви они били, то треба изузетно ценити јер је то једна од највреднијих битака. Не смемо заборавити да је на дну најбоље тло да се поново засади и развије нешто ново. У том смислу је ударац о дно, иако изузетно болан, уједно и могућност новог почетка. Ту морамо бити спремни да будемо од помоћи. Не смемо заборавити да се у нашем животу, премда се нека епизода заврши уз тресак и пропаст, увек појаве нове прилике да исправимо и обликујемо свој живот онако како заслужујемо. Не смемо трошити време мрзећи неуспех, јер је неуспех бољи учитељ од успеха.

Треба из њега нешто да научимо и да кренемо даље. Не смемо поћердати своју патњу!

Учени смо да је колективно мишљење важније од свега и да би требало прекрити потребе појединца јер се колективно сматра културом. То свакако утиче на све нас, а „чуvari колективне традиције” подупиру становиште: „Пристојно се понашај, не дижи прашину, немој превише мислити, немој претеривати са идејама, немој се истицати, буди као и други, буди симпатична, реци „да” и када то не желиш...” и тако даље. Такви колективи, који желе задржати непоромењени status quo, никада неће имати ни трунку разумевања за жену која је за себе пожелела нешто боље и упала у замку. Увек ће сматрати да је сама крива.

Женин живот тада може гаснути у ватри самомржње, јер је комплекс могу снажно угристи и успешно одвратити од тога да се приближи животу до којег јој је стало. Године пролазе, а она не иде никуда, планови које је имала са својим животом десеткују се у пламену отворене деструктивности према њој. Кад се лични, душевни живот претвори у пепео, жена изгуби животну благо и постаје ствар.

Помисао да „изгладнелост” може мењати понашање, врло је важна за жене изгладнеле душе јер у девет од десет случајева жене са духовним односно психичким проблемом који их тера у замке и тешко рађава, заправо су жене које скапавају од душевне глади. Та изгладнелост душе замути моћ просуђивања, и

тада она постаје лак плен за све, а када падне у заробљеништво, њени се природни циклуси погоршавају. Кад се изгубе природни циклуси, следи празнина. Постоје многи начини на које можемо бити насукани, а жена чији је инстинкт повређен је једноставно насукана, и онда се предаје јер јој је тешко да тражи помоћ и препозна сопствене потребе. Њен природни инстинкт да се бори или да бежи, драстично се успорио или је потпуно избрисан. Спутана јој је или уништена способност да реагује, приморана је на одређено понашање, а најподлије од свега је што се обично тврди да након тога следи награда.

Свака скупина, друштво, институција или организација која подстиче жене да презиру посебност, ексцентричност, да буду сумњичаве према новоме и необичном, да избегавају жар, виталност, иновативност, те да обезличује своје лично, тражи, дакле, културу мртвих жена.

Никако не смемо потценити важност повреде инстинкта, а лечење повређеног инстинкта почиње признањем да се догодило заробљавање.

„Осушени” перфекционистички систем вредности нема способност оштрог вида и не може будно пратити све што се догађа околу. Нагон за новим животом код жена добар је и ваљан и није реткост да жена силовито излети како би се побунила против закона „васпитања”, на онај безглави начин који угрожава њен живот. То су углавном на почетку

амбициозне жене, снажне сањачице, и требало би да се поносимо таквом душом која је довољно храбра да нешто, било шта, направи боље за себе, а не дозволити да на крају таква жена има осећај да мора устукнути, пузати и молити за живот који јој припада.

Уколико на такву жену будемо гледали очима негативних комплекса у чијој је природи да се баце на сваку разлику између онога што је консензусом прихваћено понашање и другачијег нагона појединца, таква жена доживеће да је и друштво нападне и уместо да је колектив надахњује и јача, од ње се тражи да капитулира пред ускогрудим вредностима. На тај начин она је поново кажњена.

Докле ће „колективно” тражити од жена да буду „светице”?

Ако устукнемо пред „колективним” и попустимо пред притисцима да се прилагодимо без размишљања, онда нас неће изгнати, али тада истовремено издајнички угрожавамо саме себе. Уколико се иоле разликујемо, (а жене жртве с обзиром кроз шта су све прошле се и те како разликују) то обично заврши срамним искуством избегавања. Избегавање је однос према жртви као да она не постоји. Оно тој особи ускрађује духовну бригу, љубав и друге психичке потребе. Тиме се она тера на подређивање, тиме се убија њен дух, тиме бива одбачена од друштва, несхваћена, незаштићена, препуштена сама себи, израњављена, још гладније душе, уз одсуство било каквог, чак и минималног самоцењења,

услед чега се врло често поново нађе у истом ланцу експлоатације и злостављања, јер једино је тамо прихваћена. Кад се друштво непријатељски односи према жени жртви, шта јој онда друго и преостаје?

Како би у свему могла „пливати”, жена жртва је склона нормализацији абнормалног, а нормализација абнормалног тера дух који би иначе скочио и исправио ситуацију да потоне још дубље у покорност, да потпуно изгуби самозаштитнички инстинкт, и на крају постане готово слепа за свој положај.

Раних 60-их година XX-ог века научници су изводили експерименте на животињама да би одредили нешто о „инстинкту бега” код људи. У једном експерименту спровели су жицу кроз половину великог кавеза како би пас у кавезу осетио удар струје сваки пут кад стави ногу на десну страну. Пас је врло брзо научио држати се леве стране. Затим су у исту сврху спровели жицу по левој страни, а десна је била сигурна. Пас се брзо преоријентисао и научио држати се десне стране. Затим су спровели тако да цео под у кавезу производи насумичне ударе, па би пас задобио удар без обзира на то где је стајао или лежао. Прво је био збуњен, затим се препао. На крају је „одустао”, легао и примао ударе струје онако како их је добијао и није их више покушавао избећи или надмудрити. Када су отворили врата кавеза, научници су очекивали да ће пас изјурити, али он није побегао. Премда је могао изаћи из кавеза кад

је хтео, пас је лежао и примао насумичне ударе струје. Из тога су научници закључили следеће: створење које је изложено насиљу склоно је да се томе прилагоди, тако да је здрав инстинкт бега увелико смањен кад насиље једном престане или се створењу омогући слобода а оно и даље остаје на месту.

Таква нормализација насиља и оно што су научници затим назвали „наученом беспомоћношћу”, утиче на жене, па оне не само да остају са својим мучитељима који их искоришћавају и узнемирују, него осећају немогућност да устану у одбрану ствари у које верују свим срцем, па чак и у одбрану сопственог живота. Нормализација абнормалног, чак и у случајевима кад постоје јасни докази да то чинимо на сопствену штету, применљива је на свако злостављање физичке, емотивне, креативне, духовне и инстинктивне природе. Психички се научимо на ударе, прилагођавамо се насиљу, покушавамо бити добре и нормализовати абнормално. Последица тога је да губимо своју способност бега. Губимо способност лобирања за оне елементе душе и живота које сматрамо највреднијима. Кад тако предамо сопствени живот, губи се готово сваки смисао, па се тада могу догодити свакакве повреде психе, а тако нанесена штета једнака је умртвљавању људске психе. Умртвљавање људске психе није одвојено од убијања живота, и не можемо их сматрати одвојеним.

Када једна група људи говори о томе да је жена жртва сама крива, а друга тврди да јој нанесена неправда, онда очигледно нешто није у реду. У инстинктивној психи, жена жртва види дом за себе, љубав за себе, али други би могли ту слику замислити огољену, а своје џепове испуњене новцем. Е то представља озбиљан раздор у способности да живимо и пустимо друге да живе, не процењујући жене жртве као „лоше”.

Нормализација запрепашћујућег и насилничког прекида се када излечимо рањени инстинкт. Тек тада се жене могу вратити животу, потпуно свесном животу, могу поново изградити своје разорене снове, а само ако немају осећај одбачености, донекле могу и успешно залечити своје ране. У супротном, оне ће живети полуживотом или ентином живота, осећати безнађе и резигнацију, јер за њих - кавез је и даље закључан.

Добра вест је да им можемо помоћи да врате свој живот и зато вас молим да будете посебно опрезни и брижљиви са женама жртвама. Изградите вашу сопствену, посебну етичку и заштитну структуру која ће вам служити као инструмент за проналажење изгубљених и лечење рањених инстинката жена жртава, тако што ћете им се пажљиво обраћати, слушати и деловати на целовит начин, дубоко и предано, а не само површно, ускогрудо и стереотипно.

НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ

ИЗМЕТЉУ

ВЕСНА СТАНОЈЕВИЋ

координаторка Саветовалишта против насиља у породици и Сигурне куће

Саветовалиште против насиља у породици у Београду постоји и ради од 8. јула 1996. године.

Од 1.11.2000. године при Саветовалишту је отворена прва Сигурна кућа за жене и децу жртве насиља, а данас у Београду постоје три сигурне куће које по капацитету могу да збрину 75 жена и деце угрожених породичним насиљем.

Саветовалишту се сваке године обрати по неколико хиљада жена и деце који траже помоћ и подршку и који покушавају да нађу излаз из ситуације насиља у коме живе.

Насиља у Србији има много, тачније речено много жена се сматра жртвама насиља. Да ли је то свака друга или свака трећа жена не мислим да је битно, али је врло битно да је овај проблем у Србији и даље друштвено прихватљив, да све што се формално ради на елиминацији овога проблема није довољно и да се и даље ради и споро и непотпуно и да нема по-

верења у институције од стране жртва насиља.

Као објашњење претходног става желим да кажем да жене које су жртве насиља и које су се овом Саветовалишту обратиле за помоћ пре десет и више година, имале су објашњење да су се у току трајања тог насиља које обично траје годинама, обраћале и полицији и центрима за социјални рад и наилазиле на неразумеваше, груб однос и нетолерантност. Из наведених разлога и због страха и немања подршке остајале су у ситуацији насиља и прихватале живот са насилником као једино решење.

Данас, много година касније, када су донети одређени закони и спроведена едукација стручних сарадника који се сусрећу са жртвама насиља, ситуација је знатно боља. Постоји велики број стручних сарадника и у полицији и у центрима који свој део посла раде на врло професионалан начин, све у циљу заштите жртва насиља у породици.

ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ

Када бих сада кренула даље и набројала све остале стручне службе у оквиру институција система које треба да се и професионално и емотивно укључе у овај проблем, сви би вероватно рекли да чине све што је у њиховој надлежности и у њиховој моћи да помогну жртвама насиља и да то раде на најбољи могући начин.

Међутим, није баш тако. А ево и због чега.

Полицијска интервенција када је насиље у породици у питању је боља него што је била раније али недовољно добра да би се жртве насиља осећале сигурно када се обрате полицији и да од њих очекују адекватну помоћ и заштиту. Та помоћ и даље зависи од појединца у полицији којима се обрати жртва или нека од организација које помажу жртвама насиља.

Када је у питању тужилаштво, жене су углавном незадовољне и сматрају да тужилаштва раде споро и да не постоји могућност ко-

муникације између жртве насиља и надлежног тужиоца. Заменици тужиоца се од једног суђења до другог углавном мењају тако да жртва нема могућност да стекне поверење у тужиоца који је започео кривични поступак јер он обично у току трајања целог поступка више није присутан.

На судове има највише примедби. Прво, због спорости судских поступака, друго, због одлагања суђења за које жртве и њихови адвокати сматрају да нема увек разлога, и треће, због дугог времена које је судијама потребно за достављање писменог образложења пресуде или решења.

Оно што је генерална примедба у овим судским поступцима је то што се цео поступак у кривичном поступку заснива на сведочењу жене жртве насиља која ако одустане и поступак се прекида. То се у пракси показало јако лоше јер жене одустају из много разлога од којих је основни разлог страх од насилника, и не само насилника

већ и од целог његовог окружења (родитељи, браћа, другови, кумови и сл).

То практично значи да насилник у већини случајева пролази некажњено а жртва сања дан када ће се у Србији променити однос према жртви и када ће се насиље у породици третирати на прави и правни начин.

Још један велики проблем за жртве насиља је заштитна мера из породичног насиља, такозвана забрана приласка жртви.

Наиме, у парничном поступку, обично код развода брака, жртва насиља тражи да суд донесе меру забране приласка жртви, и та мера скоро увек буде и донета. Међутим, у пракси та мера ништа не значи. Ако је насилник неук па још и заплашен, он ће поверовати да та мера може да га доведе у позицију да буде одговоран за прекорачење те мере забране приласка жртви.

Међутим, насилник који је годинама чинећи насиље огуљао на сва

евентуална упозорења и забране, често прекрши мере забране на овај или онај начин, сачекује жртву, напада је, прети и често је и удари. Ако већ постоји таква мера, она би требало да значи привођење насилника и казну која би уследила због кршења судске одлуке забране приласка жртви. То није тако него се жртва насиља која позове полицију и пријави насилника поново упућује на судски поступак ради доказивања да је мера забране прекршена, све ради евентуалног кажњавања насилника.

Ово је још један пример како жртва насиља остварује своја права и када пријави насиље и колико институције система без обзира које, немају слуха за овај проблем.

Очекујем да сви надлежни кажу да је тако регулисао законом и да они само примењују закон. И то је тачно, али ако знамо да су закони променљива категорија и да ако већ знамо и видимо да нешто у тим законима није добро и да они не штите жртве већ насилнике а да то није њихова сврха, онда треба покренути иницијативу за измену закона.

До данас, а половина је децембра 2012. године, Саветовалишту против насиља у породици у овој години се обратило 3.301 жена које су затражиле помоћ или макар неку информацију коме могу да се обрате када трпе насиље у породици или насиље од стране својих партнера. На основу свих спроведених истраживања знамо да тог насиља има највише.

У сигурним кућама у Београду у овој години боравило је 225 жена и 211 детета. Тај број ће бити нешто већи када се година заврши и то управо говори о томе колико је значајно постојање сигурних кућа и колико оне на директан начин спасавају животе жена које потраже смештај у њима. Према нашим информацијама добијеним од жена које су код нас биле смештене, 42 жене су боравком у сигурним кућама спасле своје животе. Ово су подаци само за Београд, а тај број је сигурно знатно вежи када би се узели подаци свих сигурних кућа у Србији.

На крају желим да нагласим да кроз дугогодишњи рад са жртвама насиља и безброј прича које сам чула од жена које су се нама обраћале за помоћ, незадовољство радом одређених институција скоро увек постоји. Јасно је такође да ово незадовољство може бити и субјективно јер су очекивања велика и нереална, али сви ми треба да учинимо нешто да ова очекивања постану реална и могућа и да дотле треба само више разумевања од стране свих нас и много ефикасније поступање у предметима који су у теорији хитни а у пракси третирани као и остали предмети.

Насиље у породици и насиље над женама и децом је велики друштвени проблем у Србији, а одговорност што се оно не смањује је одговорност свих нас.

ЗНАЧАЈ КЛИНИЧКОГ ПРЕГЛЕДА ЗА НАСИЉА У

проф. др
СЛОБОДАН САВИЋ

Институт за судску медицину
„Милован Миловановић”,
Медицински факултет
Универзитета у Београду

Увод – појам и облици насиља у породици

Насиље у породици представља веома значајан, убиквитаран друштвени проблем, присутан у свим друштвеним срединама и свим историјским периодима. **Најчешће жртве породичног насиља су жене и деца.** У неким случајевима насиљу је изложен већи број чланова једне породице. Према истраживањима, у Србији у 18% случајева, осим жене, злостављани су и други чланови породице. Насиље се може манифестовати у пет основних облика:

1. физичко (телесно)
2. емоционално
3. сексуално
4. економско
5. занемаривање (небрига).

Прва три облика јављају се и код жена и код деце као жртава, економско насиље односи се углавном на жене, а занемаривање на децу. Наведени облици насиља

могу се јавити појединачно, али су у великом броју случајева међусобно комбиновани, с тим што је емоционална компонента заступљена практично у свим случајевима насиља. **У овом раду посебна пажња посвећена је физичком насиљу и занемаривању и проблему његовог објективног доказивања у судском поступку.**

Скоро све класичне знаке синдрома физичког злостављања деце описао је Tardieu још 1860. године, док се почетак савременог проучавања овог феномена везује за име америчког лекара Caffeyа, односно за његов рад публикован 1946. године, тако да се у литератури синдром раније често означавао именом овог аутора (Caffeyev синдром). Један од често коришћених назива био је и „battered child syndrome” („синдром злостављаног детета”), који је почетком шездесетих година XX века употребио др Henry Kempe. У данашње време углавном се користи термин **синд-**

СУДСКОМЕДИЦИНСКОГ ДОКАЗИВАЊЕ СУДСКОМ ПОСТУПКУ

ром злостављања и занемаривања детета, односно скраћеница **SCAN** (од назива на енглеском језику „Syndrome of Child Abuse and Neglect“).

Учесталост насиља у породици

Актуелни подаци о учесталости насиља у породици и његових последица веома се разликују у различитим земљама. Мулти-центрична студија Светске здравствене организације показала је да процентуална заступљеност жена животног доба од 15 до 49 година, које су пријавиле физичко и/или сексуално насиље извршено од стране интимног партнера, у разним друштвеним срединама варира од 15 до 71%. Овако неуједначени подаци нису само последица стварне разлике у заступљености ове нежељене појаве, већ добрим делом и чињенице да квалитет прикупљања и публикавања статистичких

података о породичном насиљу у многим срединама није на задовољавајућем нивоу. У неким земљама, као што су нпр. САД, постоји **обавеза пријављивања свих случајева насиља над децом у централни компјутерски регистар**, из којег се у сваком тренутку могу добити валидни подаци о броју пријављених, доказаних и негираних случајева насиља. Сигурно је да овакви подаци представљају **добру основу за планирање адекватних превентивних мера**

Од свих пријављених насилничких кривичних дела у Европи, 25% се односи на злостављање супруга или партнерки. На велику распрострањеност насиља указује и податак да је у САД сваких 9 секунди злостављана по једна жена, а 30% жена које долазе у хитне медицинске службе имају повреде које су настале услед злостављања. Насиље у породици чини једну четвртину свих дела насиља почињених у Великој Британији.

Према подацима Министарства рада РС и пет невладиних организација формираних у циљу заштите жена од насиља, у Србији је свака друга жена доживела неки облик породичног насиља, а свака трећа је жртва физичког насиља. У току 2011. године 1.000 људи пријавило је породично насиље у свом окружењу, 6.000 људи пријавило је да су жртве насиља, а као жртве породичног насиља убијене су 44 жене, док је у првих 11 месеци 2012. године број жена жртава износио 28, а у току 2008. године скоро 50. Иако наведени подаци указују на тренд смањена броја смртних случајева, никако их не би требало тумачити као индикатор тренда смањења учесталости породичног насиља уопште.

Од 1993. до 1997. у САД је око 5.000 деце умрло због насиља и занемаривања (просечно троје дневно). Значајан је податак да је 45% од ових смртно страдалих већ било познато надлежним

службама за заштиту деце као жртве насиља, што упућује на закључак да у многим регистрованим случајевима није адекватно реаговано да би се спречило даље насиље и његове теже последице. У САД је установљен континуирани пораст просечног дневног броја смртно повређене деце жртава насиља, од 3,33 у 1995. до више од 5 у 2010. години. Према подацима удружења „Prevent Child Abuse America”, у току 2010. године било је 3,4 милиона пријављених случајева насиља над децом (сваких 10 секунди по један пријављени случај), регистровано је 1.560 смртних случајева (петоро умрле деце дневно), од којих се у већини случајева радило о жртвама млађим од 4 године.

Мрежа организација за децу Србије (МОДС) саопштава да је насиље над децом у Србији у константном порасту. Две трећине деце старости од две до 14 година искусило је неку врсту психолошког или физичког насиља, а 10% деце перманентно је изложено тежим облицима физичког или сексуалног злостављања. Чак 72% родитеља у Србији признаје да су физички кажњавали своју децу и сматра да „батина јесте из раја изашла”.

У Институту за судску медицину у Београду од 1994. године до данас обдуковано је 12 деце умрле услед злостављања, узроста од 8 месеци до 14 година, 6 мушког и 6 женског пола. У 8 случајева радило се о физичком насиљу, у једном случају о комбинованом физичком и сексуалном злостављању, а у 3 случаја смрт

је наступила због занемаривања. Једанаесторо деце смртно је повређено у својој породици, а једно у хранитељској породици. У истом временском периоду било је десетак случајева у којима су жене умрле од повреда задобијених у склопу физичког насиља у породици.

Посебно треба истаћи да **знатан број случајева злостављања (нарочито несмртног) остаје неоткривен**, како због тога што их саме жртве не пријављују (углавном због срамоте или страха од насилника) или не могу да их пријаве (мала деца која не говоре), тако и због патријархалних ставова у неким друштвима да је насиље унутрашњи проблем породице у који се споља не треба мешати. Тако се нпр. полицији у Србији пријављује само 16,5% случајева насиља у породици. Закаснило препознавање насиља узрок је и закасниле интервенције чији је циљ заштита жртве.

Медицинске последице и социјални значај насиља у породици

Насиље у свим облицима, а на првом месту физичко злостављање, представља значајан узрок повређивања и инвалидности жртава, са могућим настанком тешких и трајних телесних оштећења, нпр. у виду неуролошких поремећаја (парализа), деформитета екстремитета, губитка вида и слуха, естетског наружења због ожиљака (нпр. келоиди - велики, деформишући ожиљци код опе-

котина) и др. **У једном од четири случаја злостављања жена повреде су веома озбиљне** - тешке, тешке опасне по живот, а у најтежим случајевима и смртоносне. По неким проценама, **морталитет од повреда насталих у склопу SCAN-а износи око 10%**.

Поред телесних оштећења, веома су значајне и **психичке последице свих облика насиља**, које се могу манифестовати у виду поремећаја понашања, депресије, повећане склоности ка извршењу самоубиства, а у знатном броју случајева деца жртве насиља прихватају насилнички облик понашања, што доприноси преношењу ове нежељене друштвене појаве у нове генерације. Према досадашњим искуствима, **око 30% особа које су биле злостављане и/или занемариване у детињству, касније постају злостављачи своје деце**.

С обзиром на претходно наведене тешке медицинске и социјалне последице породичног насиља, оно је у нашем кривичном законодавству посебно санкционисано у два кривична дела: запуштање и злостављање малолетног лица и насиље у породици.

Члан 193. Кривичног законика Републике Србије **Запуштање и злостављање малолетног лица**
(1) Родитељ, усвојилац, старалац или друго лице које грубим занемаривањем своје дужности збрињавања и васпитања запустити малолетно лице о којем је дужно да се стара, казниће се затвором до три године.

(2) Родитељ, усвојилац, старалац или друго лице које злоставља малолетно лице или га принуђава на претеран рад или рад који не одговара узрасту малолетног лица или на просјачење или га из користољубља наводи на вршење других радњи које су штетне за његов развитак, казниће се затвором од три месеца до пет година.

Члан 194. Кривичног законика Републике Србије **Насиље у породици**

- (1) Ко применом насиља, претњом да ће напасти на живот или тело, дрским или безобзирним понашањем угрожава спокојство, телесни интегритет или душевно стање члана своје породице, казниће се затвором од три месеца до три године.
- (2) Ако је при извршењу дела из става 1. овог члана коришћено оружје, опасно оруђе или друго средство подобно да тело тешко повреди или здравље тешко наруши, учинилац ће се казнити затвором од шест месеци до пет година.
- (3) Ако је услед дела из ст. 1. и 2. овог члана наступила тешка телесна повреда или тешко нарушавање здравља или су учињена према малолетном лицу, учинилац ће се казнити затвором од две до десет година.
- (4) Ако је услед дела из ст. 1, 2. и 3. овог члана наступила смрт члана породице учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

Карактеристике насиља у породици

Познавање специфичних карактеристика насиља у породици веома је значајно за објективно утврђивање и следствено адекватно кривичноправно санкционисање насиља, јер њихово благовремено и адекватно уочавање и правилно тумачење има велику доказну моћ у судском поступку у сваком конкретном случају.

Типична карактеристика насиља у породици је његово понављање, односно његова дуготрајност. Од жртава се често чује да су годинама трпеле насиље, а да га никада нису пријавиле ни медицинској служби ни полицији. У 25% испитаних случајева у Србији породично насиље се понављало више од 5 пута. Понављање насиља по правилу је **праћено и појачавањем његовог интензитета**, те се неретко дешава да дуготрајно злостављање буде касно откривено, тек онда када доведе до тешких телесних или смртоносних повреда.

Досадашња искуства су показала да код породичног насиља над женама **учесталост и интензитет повређивања могу бити повећани у трудноћи**, након порођаја или прекида трудноће, што може довести до тешких повреда жене, оштећења плода и превременог прекида трудноће (насилни побачај или интраутерина насилна смрт плода).

Деца жртве насиља могу бити било ког узраста, али према званичним подацима **2/3 злоставља-**

не популације чине деца млађа од 3 године, а у половини случајева су то одојчад. У судском поступку сумњу на насиље увек треба да побуди постојање повреда код деце млађе од годину дана, а нарочито у првих шест месеци живота. Наиме, **дете које не хода и не пузи не може само проузроковати задесно повређивање**, па зато свака повреда на телу детета у овом узрасту захтева адекватно разјашњење начина, а тиме и порекла повређивања. Чешће су жртве деца мушког пола, углавном она која су рођена ванбрачно или су била нежељена, ментално ретардирана и хендикепирана. Често постоји податак о томе да је дете непрестано плакало, а код старије деце да није контролисало вршење нужде.

Извршиоци насиља над децом су у највећем броју случајева (75-80%) **њихови родитељи**. Често су то младе особе, са поремећајима понашања, алкохоличари и/или наркомани, као и они који су били злостављани у детињству. Ређе су злостављачи друге особе из дететовог окружења (очух, маћеха, баба, деда, особа која чува дете и др.).

Насилник над женама је најчешће њен садашњи или бивши брачни или ванбрачни партнер (75% случајева), али то могу бити и други чланови породице (син, унук и др.). **Алкохолисаност и алкохолизам су значајни покретачи насиља**, али не тако често заступљени као што се то обично приказује у медијима. Према подацима за Србију, у 37% случајева породичног насиља

извршилац је био под дејством алкохола.

У случајевима SCAN-а следећи елементи у понашању особа из најближе околине детета (углавном родитеља) често може да укаже на то да су управо они извршили насиље:

- **Необраћање лекару и код тешких повреда детета** због страха извршилаца да не буду откривени приликом лекарског прегледа. У једном случају код двогодишње девојчице коју је баба одвела на лекарски преглед, утврђени су преломи десне кључне кости, костију леве подлактице и костију десне потколенице, који су по карактеристика на рендгенском снимку били стари неколико недеља, а мајка и очух који су све време били са дететом потпуно су негирани да су уочили ове повреде, што се никако није могло прихватити као истинита тврдња с обзиром на вишеструке преломе који су сигурно били праћени јаким боловима и веома отежаним покретима повређених екстремитета.
- **Закаснило обраћање лекару** – У већини случајева SCAN-а намера насилника није усмерена ка смртном исходу детета, тако да по правилу они касно схвате да је дете услед злостављања задобило тешке или чак потенцијално смртоносне повреде и тек тада одлучују да дете одведу код лекара, коме обично саопштавају да је дете повређено непосредно пре довођења на преглед. У оваквим ситуацијама типично је да **лекарским пре-**

гледом процењена старост повреде (нпр. крвног подлива) не одговара времену повређивања које се наводи у анамнестичким подацима, односно да су повреде очигледно настале много раније у односу на наведено време повређивања.

- Када дају податке лекарима, извршиоци или потпуно **негирају повређивање, односно своје сазнање да је дете повређено, или дају неадекватне анамнестичке податке о начину повређивања** (дете пало са кревета или из наручја, повредило га је друго дете у породици, повреде су настале при покушају оживљавања). У тим случајевима на злостављање као начин повређивања указује **несразмера између постојања тешких телесних повреда и неодогуарајућег, често сасвим безазленог и безопасног, начина на који је приказан њихов настанак**. Један од типичних примера је ситуација у којој се лекарским прегледом дијагностикују тешке и по живот опасне повреде главе и садржаја лобањске дупље, при чему родитељи наводе да је дете повређено услед пада са кревета или столице. Досадашња искуства су показала да је веома мала вероватноћа да дете задобије прелом лобање или друге по живот опасне повреде главе ако је пасивно (без додатног замаха) пало на покривену подлогу (нпр. под застрт тепихом) са било које висине до нивоа струка одрасле особе. Стога, ако се ради о повреди главе која је

узроковала смрт детета, са великом резервом треба примити објашњење да је дете пало на под из кревета или из наручја одрасле особе.

- **Мењање здравствених установа** - Уколико је дете у склопу злостављања у више наврата задобијало тешке повреде због којих је морало да буде болнички лечено, насилници по правилу у сваком од тих актова повређивања дете воде у другу здравствену установу (што је у Београду могуће због постојања већег броја педијатријских болница), са циљем да не буду откривени као насилници. Да би се спречило прикривање злостављања на овај начин, било би веома значајно да се **формира централни компјутерски регистар о случајевима насиља**, у којем би били заведени сви случајеви пријављеног, доказаног или негираног насиља (као што постоји у САД), тако да би већ при укупцавању личног броја детета у компјутер здравствени радници могли да уоче да ли је дете већ било под сумњом или доказана жртва породичног насиља.

КЛИНИЧКА СУДСКА МЕДИЦИНА

Значај клиничког судско-медицинског прегледа за доказивање насиља у судском поступку

Клиничка судска медицина представља грану судске медицине која се односи на **прегледе живих повређених особа, са циљем да**

се све постојеће повреде дијагностикују и документују на начин који омогућава да извештај о клиничком судскомедицинском прегледу у судском поступку буде валидан доказ о броју, врсти, тежини, пореклу, начину и времену настанка повреда. Другим речима, **сврха клиничког судскомедицинског прегледа** није лечење повређеног већ **прикупљање медицинских доказа за суд о извршењу неког кривичног дела**, а у складу са оним што је прописано у члану 129 Законика о кривичном поступку.

Члан 129. Законика о кривичном поступку.

(2) Пошто тачно опише повреде, вештак ће дати мишљење, нарочито о врсти и тежини сваке поједине повреде и њиховом укупном дејству, с обзиром на њихову природу или посебне околности случаја, какво дејство те повреде обично производе, а какво су у конкретном случају произвеле, чиме су повреде нанете и на који начин.

Досадашња пракса је показала да медицинска документација коју пиши лекари леиоци при пружању медицинске помоћи повређеним жртвама породичног насиља у највећем броју случајева није употребљива као доказно средство у судском поступку јер не садржи адекватан опис повреда. **У многим случајевима се показало да је управо лоша медицинска документација била разлог што насиље у кривичном поступку није могло бити**

доказано и адекватно санкционирано. Разлог томе је с једне стране краткоћа времена којим лекари располажу у условима амбулантног рада са повређенима због великог броја пацијената. С друге стране, чињеница је да наши лекари до сада нису били адекватно едуковани за ову врсту професионалне делатности, што се у последњих неколико година исправља увођењем едукације о клиничком судској медицини у редовну наставу за студенте медицине. Такође су у медицинску праксу уведени и **посебни протоколи за преглед деце и жена жртва породичног насиља**, који омогућавају да ови прегледи буду комплетно извршени и документовани на јединствен начин у оквиру целе здравствене службе.

У Институту за судску медицину „Милован Миловановић” Медицинског факултета Универзитета у Београду 2004. године почела је са радом амбуланта за клиничку судску медицину, у којој се прегледи повређених особа могу обавити на њихов лични захтев, али и на захтев полиције и правосудних органа.

Судскомедицинско документовање повреда обавезно садржи следеће елементе:

1. **Детаљан и свеобухватан телесни преглед** – чији је циљ **утврђивања свих постојећих повреда** које треба циљано тражити и на тзв. скривеним местима (нпр. унутрашње стране усана). Треба посебно нагласити да у великом броју случајева **лаке спољашње телесне по-**

вреде, које за неколико дана ишчезавају без трага (нпр. огуљотине и крвни подливи) могу бити веома значајан индикатор насиља, а оне по правилу не бивају уочене и документоване од стране лекара лечилаца јер су медицински неважне пошто не угрожавају здравље пацијента. Управо овакве лаке телесне повреде су често и једине које постоје на телу злостављане жртве, бар у почетним фазама када је насиље слабијег интензитета. Међутим, њихово постојање увек треба прихватити као **озбиљно упозорење да већ у следећем атаку насиља жртви могу бити нанесене тешке, па и по живот опасне повреде.**

2. **Адекватно описивање повреда по строго утврђеним принципима**, који подразумевају да за сваку поједину повреду треба прецизно навести локализацију, положај, облик, величину и изглед (нпр. боја крвних подлива)
3. **Скицирање повреда** – Уцртавање повреда у одговарајуће схеме тела доприноси њиховом сликовитом приказивању и целовитом сагледавању, што у процесу вештачења може олакшати изјашњавање о начину настанка повреда.
4. **Фотографисање повреда** – Фотографија повреде **са размерником**, која омогућава сагледавање свих битних карактеристика повреда, представља изузетно значајно доказно средство. Имајући у виду напредак савремене технологије,

увек треба мислити на могућност лажирања повреда на фотографијама, што се у пракси може искључити коришћењем фотографије као доказом **само уз одговарајући опис повреда у лекарском налазу.**

Лекарски извештај о клиничком судскомедицинском прегледу у случајевима породичног насиља треба да се састоји из следећих делова:

- **заглавље** – са **генералијама** повређене особе и **анамнестичким подацима** о времену и начину одигравања конкретног догађаја у којима је прегледана особа била жртва породичног насиља;
- **налаз** – који садржи детаљан **опис свих установљених повреда**;
- **мишљење** о врсти и тежини повреда, времену и начину њиховог настанка, у односу на добијене анамнестичке податке о повређивању (да ли је установљени налаз у складу са анамнестичким подацима о времену и начину настанка повреда);
- **фотодокументација** – која се даје у прилогу писменог извештаја, а треба да садржи приказе свих дијагностикованих повреда.

Задаци клиничког судскомедицинског прегледа – Само уз поштовање претходно наведених принципа спровођења клиничког судскомедицинског прегледа и писања одговарајућег лекарског извештаја могу бити испуњени

сви **задаци клиничког судскомедицинског прегледа** жртва породичног насиља, а они подразумевају утврђивање:

- **броја** повреда
- **врсте** повреда (класификација повреда)
- повредног **оруђа**
- **тежине** повреда (квалификација повреда)
- **времена** повређивања
- **механизма (начина)** повређивања.

На основу претходно наведених карактеристика повреда и начина повређивања, утврђених клиничким судскомедицинским прегледом, суд је у могућности да реконструише начин одигравања предметног догађаја и донесе одлуку о томе да ли је у конкретном случају уопште постојало кривично дело насиља у породици и која су његова кривичноправна обележја.

Утврђивање врсте повреда и повредног оруђа

У склопу породичног насиља могу настати веома разноврсне повреде. У највећем броју случајева присутне су различите врсте **механичких повреда** (озледе и ране), али се могу дијагностиковати и **физичке повреде** (опекотине и опаротине), **асфиктичке повреде** (нпр. стезање врата или запушење носа и уста) и **нутритивне повреде** (насилна глад и жеђ).

Од механичких повреда најчешће су присутне озледе у виду крвних подлива, огуљотина, нагњечина, расцепа и прелома

костију, у неким случајевима могу настати и ране, углавном раздери не нанесене дејством тупине механичког оруђа, а понекад и друге врсте рана (секотине, убодине).

Неке од механичких повреда су веома карактеристичне за насиље као порекло повређивања и управо те повреде **имају највећу доказну снагу** за објективно утврђивање породичног насиља у судском поступку:

- Тзв. „**шаблон**” повреде (*енгл. patterned injuries*) су оне чији **изглед одговара изгледу дејствене површине повредног оруђа** којим су нанесене. Такви су нпр. **крвни подливи у облику трамвајских шина**, нанесени ударцима неког дугуљастог чврстог обличастиг оруђа (прут, шипка) или еластичног врпчастог предмета (каиш, гајтан), чије постојање омогућава и прецизно навођење најмањег броја удараца; **крвни подливи у виду отиска шнале каиша или отиска рељефне површине ђона обуће** и др.

Треба нагласити да изглед механичких повреда у многим случајевима није специфичан, тако да омогућава само опште закључивање о дејству тупине механичког оруђа, али не и о конкретном повредном оруђу (нпр. крвни подлив који је могао настати ударцем песнице, колена, стопала и др.).

Утврђивање повредног оруђа значајно је и у кривичноправном смислу за процену тежине кривичног дела насиља у по-

родници. Наиме, Кривични законик РС предвиђа теже кажњавање насилника који је користио оружје, опасно оруђе или друго средство подобно да тело тешко повреди или здравље тешко наруши (став 2 члана 194 КЗ РС).

- **Спољашње повреде главе и лица** често су присутне код жртава породичног насиља. Карактеристична повреда у виду **крвног подлива и отока очних капака** најчешће настаје услед удараца песницом у предео ока (тзв. „црно око” – *енгл.* „black eye”). Код постојања оваквог крвног подлива увек треба мислити и на могућност повреда унутрашњих структура очне јабучице, које некада могу довести до трајног оштећења, па и до губитка вида (крварење у стакласто тело и мрежњачу, трауматско одлубљење мрежњаче). **Повреде у пределу носа и уста** (крвни подливи, огуљотине, нагњечине и раздерине коже и слузокоже унутрашње стране усана и десни, повреде зуба) могу настати услед снажног притиска шаке насилника на уста и нос жртве или услед удараца у овај предео. Тако је нпр. за SCAN карактеристична повреда **расцеп спојнице (френулума) горње усне**.
- **Повреде главе и садржаја лобањске дупље (краниocereбралне повреде** – у даљем тексту КЦП) – веома често настају у склопу породичног насиља, нарочито су карактеристичне за SCAN и представљају најчешћи узрок смрти код деце

жртва злостављања. Најчешће се дијагностикује мултифокално крварење између тврде и меке можданице (субдурално крварење) и преломи костију лобање (нарочито су индикативни комплексни, вишеструки и утиснути преломи).

- **Повреде трбушних органа** налазе се на другом месту по учесталости као узрок смрти код жртава SCAN-а. Најчешће се дијагностикују нагњечења и расцепи јетре, слезине, гуштераче и црева, настали услед удараца песницом у трбух или услед притиска на трбушни зид (нпр. коленом или стопалом насилника), са последичним крварењима у трбушну дупљу, запаљењем трбушнице (перитонитисом) и могућим искрварењем и сепсом. Значајно је нагласити да унутрашње повреде трбушних органа могу настати без споља видљивих повреда на кожи предњег трбушног зида.
 - **Преломи костију** – за SCAN су нарочито карактеристични **вишеструки серијски преломи ребара**, који код мале деце могу, поред осталог, настати и услед снажног стезања грудног коша шакама насилника. Такође се често срећу и преломи горњих и доњих удова, настали услед снажног вучења или увртања екстремитета, директних удараца или снажног савијања удова шакама насилника.
- Занемаривање** (*енгл.* **neglect**) може бити у виду **психичког (емоционалног)** и/или **физичког (телесног)** занемаривања.

У тим случајевима лице које треба да води бригу о детету не пружа му одговарајућу негу, укључујући и незадовољавање основних животних потреба детета (недавање хране и пића, неодржавање хигијене, невођење на редовне медицинске контроле, прегледе и вакцинације). На телу жртва занемаривања то се испољава знацима **потхрањености (мршавост), дехидрације и хигијенске запуштености** (запрљаност, кожне промене и инфекције). У овим случајевима чести су изговори особе која занемарује дете да је жртва у таквом стању због неког хроничног обољења. Стога **код сумње на занемаривање дете треба издвојити 2 до 3 месеца из постојеће средине и пружити му одговарајућу негу. Доказ да се радило о занемаривању је појава физичког, емоционалног и социјалног напретка детета у новоствореним животним условима.**

Утврђивање механизма (начина) повређивања

Начини наношења механичких повреда су веома разноврсни и праћени су настанком различитих, претходно наведених спољашњих и унутрашњих телесних повреда. Најчешће је у питању **ударање** песницама или неким повредним средствима (каиш, прут, бочица за млеко и др.), **шамарање, шутирање, гажење, чупање косе** (локализоване зоне недостатка косе), **вучење**

за уши (крвни подлив на ушној шкољки - тзв. „модро уво”), **штипање** (два крвна подлива у облику лептира раширених крила), **стегање** (крвни подливи у виду отисака прстију) и **уједање** (уједине – крвни подливи или нагњечине који потпуно или делимично одсликавају зубни низ). Поред удараца, тешке телесне повреде могу бити нанесене **ударањем главе жртве о неку чврсту подлогу** (зид или делови намештаја), **снажним бацањем детета на тло** и снажним **тресењем детета** (тзв. „shaken baby syndrome”), када углавном настају повреде главе и садржаја лобањске дупље, као и **притиском на тело детета** нпр. коленом или стопалом на трбух, по ком механизму настају претходно поменуте повреде трбушних органа.

Утврђивање начина повређивања веома је значајно за **доказивање насиља у судском поступку, нарочито онда када жртва и насилник дају различите податке о томе како је нека повреда настала**. Тако нпр. код постојања крвног подлива и отока очних капака жртва наводи да је повреда настала услед удараца песницом у предео ока, а осумњичени насилник тврди да је та повреда настала услед пада, а не због удараца. У таквим ситуацијама се **на основу доброг налаза и мишљења клиничког судскомедицинског прегледа медицински вештак може изјаснити о начину настанка повреда**, некада са сигурношћу, а некада са мањом или већом вероватноћом.

Претходно је већ било поменуто да значајан индикатор насиља представља чињеница утврђена клиничким судскомедицинским прегледом жртве да **тежина дијагностикованих повреда није у складу са тривијалним начином повређивања, који наводи осумњичени насилник**, што се често односи на КЦП настале у склопу SCAN-а.

У склопу породичног насиља **опекотине и опаротине често настају на типичан начин. Опекотине од цигарета**, настале притиском врха запаљене цигарете на кожу, су мале, кружне опекотине, пречника око 5 до 8 мм, обично I, II, а некада и III степена, а најчешће су локализоване на рукама и ногама. На местима дубљих опекотина (IIб и III степена) остају ожиљци одговарајућег облика и величине, као трајни знак ранијег повређивања. Постојање ових опекотина насилници често објашњавају тиме да је дете случајно налетело на жар цигарете и било са њим у кратком, површном контакту. Ово објашњење се никако не може прихватити када су у питању дубоке опекотине које за собом остављају ожиљке јер је доказано да за њихово настајање дејство чврсто притиснутог врха запаљење цигарете на кожу мора трајати најмање неколико секунди. Када дете заиста случајно додирне жар цигарете или када му жар падне на кожу, дете реагује брзим одбрамбеним рефлексним покретом који онемогућава дужи контакт коже са извором топлоте и настајање дубљих опекотина.

Жртва породичног насиља, нарочито у оквиру SCAN-а, може бити веома сурово повређивана тако што насилник део њеног тела намерно доводи у дужи контакт са извором топлоте. То се изводи или **притискањем врелих предмета на кожу** (нпр. пегле, решетке за роштиљ) или **постављањем детета на грејно тело** (поседање детета на врелу ринглу шпорета). У тим ситуацијама облик и величина опекотине, као и евентуално насталих ожиљака, могу одражавати изглед употребљеног предмета, што има обележја „шаблон” повреда. Опаротине могу бити узроковане **урањањем шаке жртве у врелу течност**. Описани су и случајеви кажњавања детета (углавном оног које не контролише вршење нужде) на тај начин да се **дете постави да седне у посуду са врелом водом**, тако што се дете држи рукама испод врата и колена, а задњица и стопала буду уроњени у воду и потом се извесно време држи чврсто фиксирано у том положају. Том приликом настају опаротине, углавном I и II степена, које су веома болне, а на начин њиховог настанка указују **опаротине задњице, полних органа и стопала, са јасном хоризонталном линеарном границом према неповређеној кожи**, која одговара нивоу воде у коју је дете било уроњено. Код задесног уласка у врелу воду, које насилници често наводе као начин настанка опаротина, дете због јаких болова одмах рефлексно искаче из воде, тако да је контакт са топлом водом кратак, а граница између

опарене и неповређене коже никада није у виду правилне јасне хоризонталне линије.

Одбрамбене повреде – Код жртва породичног насиља често се могу наћи тзв. одбрамбене повреде које, како им само име говори, настају као последица покушаја жртве да се одбрани од нападача. Оне углавном настају приликом наношења механичких повреда и то свим дејственим принципима, а најчешће су у виду крвних подлива, огуљотина, нагњечина, раздерина, секотина и убодина. Постојање одбрамбених повреда указује на то да је у току акта насиља жртва извесно време била свесна и да је покушавала да се брани од насилника.

Према начину настанка ове повреде се могу поделити на две групе:

- **дефанзивне одбрамбене повреде** настају тако што жртва у циљу одбране од удараца подиже руке и ставља их испред и/или изнад главе; оне су локализоване на надланеним и лактичним странама шака и подлактица; сем повреда коже и поткожног ткива, код јаких удараца чврстим предметима (нпр. металном шипком) могу настати преломи костију подлактице, нарочито лактице, која је у одбрамбеном положају руке изложенија дејству оруђа.
- **офанзивне одбрамбене повреде** настају тако што жртва у циљу одбране својом шаком хвата повредно оруђе; углавном су то секотине настале када је жртва насиља нападнута ножем; лока-

лизоване су на дланеним странама шака и прстију, а типична одбрамбена повреда услед хватања ножа је секотина у прегибу између корена палца и кажипрста.

Утврђивање времена настанка повреда

Утврђивање времена настанка повреда на основу изгледа повреде, установљеног клиничким судскомедицинским прегледом, веома је значајно за утврђивање времена када се догодио акт породичног насиља. Тако се нпр. старост крвног подлива процењује на основу промене боје (од модре, преко смеђе, зелене и жуте), огуљотине на основу изгледа красте и њене околине, а рана на основу степена зарастања. Посебно треба нагласити да је **процењивање старости повреде увек апроксимативно**, јер је процес санирања повреде биолошки феномен на који утичу бројни субјективни и објективни фактори (животно доба и индивидуална својства повређеног, примењено медицинско збрињавање и др.).

У склопу породичног насиља **најчешће настају повреде које пролазе без последица, односно без трага (крвни подливи, огуљотине, нагњечине)**, па ако се такве повреде не дијагностикују на време нема могућности њиховог каснијег утврђивања. За насиље уопште, а нарочито за SCAN, карактеристично је **постојање великог броја крвних подлива различите боје (различите старости) на разним деловима тела**, што са сигурношћу указује на **понављано наношење повреда у различитим временским периодима**, као битно обележје злостављања.

Неке повреде, као што су ране и преломи костију, остављају за собом трајан траг у виду ожиљака коже и коштаних ожиљака (калуса), који представљају веома важан и перманентан знак ранијег повређивања. Значајан индикатор насиља је **постојање повреда (како исте, тако и различите врсте) које су различите старости**, јер, као што је то претходно речено код крвних подлива, та појава указује на наношење повреда у различитим временским периодима, односно на **понављано повређивање, као битно обележје породичног насиља** (нпр. истовремено постојање свежих опекотина од цигарета и одговарајућих ожиљака од ранијег повређивање; за SCAN је карактеристично постојање вишеструких, једностранних или обостраних, често серијских, скорашњих и потпуно зараслих прелома ребара код једне жртве, што се објективно утврђује на основу изгледа прелома на рендгенском снимку грудног коша).

Утврђивање тежине повреда

Утврђивање тежине (квалификација) повреда насталих у склопу породичног насиља веома је значајно за **процењивање кривичноправног карактера и тежине кривичног дела** за које ће насилник бити оптужен, те за његово његово адекватно санкци-

онисање у судском поступку. Код кривичног дела Насиља у породици, за наношење тешких телесних повреда или тешког оштећења здравља извршилац може бити кажњен затвором од две до 12 година (став 3 члана 194 КЗ РС), што је знатно више у поређењу са казном од 3 месеца до 3 године затвора, којом се санкционише основни облик овог кривичног дела (став 1 члана 194 КЗ РС).

Најтеже законске санкције за извршиоца предвиђене су када услед породичног насиља наступи смрт злостављаног члана породице (став 4 члана 194 КЗ РС). У овим случајевима предвиђена је затворска казна у трајању од 3 до 15 година (у претходној верзији КЗ РС казна за овај квалификовани облик кривичног дела није могла бити мања од 10 година затвора).

У смртним случајевима породичног насиља веома је значајно да се **благовремено и адекватно обави извршена судскомедицинска обдукција од стране лекара специјалисте судске медицине**, јер само таква обдукција омогућава комплетно сагледавање и описивање спољашњих и унутрашњих повреда на телу жртве, утврђивање узрока смрти и узрочно-последичне везе између смртног исхода и акта породичног насиља, односно повреда насталих у том акту. Неспорна је чињеница да налаз судскомедицинске обдукције о броју, врсти и изгледу смртоносних и свих других повреда може бити од пресудног значаја за кривичноправно процењивање тежине кривичног дела и одмеравање

дужине затворске казне. Тако нпр. **постојање великог броја одбрамбених повреда на рукама жртве насиља упућује на закључак да је жртва у току акта насиља и задобијања повреда дуго била свесна** и да је у том временском периоду трпела јаке телесне болове и психичке патње, што кривичном делу може дати обележје свирепости.

Забрињавајући су светски подаци који указују на то да између 60% и 85% смртних случајева насталих као последица SCAN-а нису под том дијагнозом регистровани у потврдама о смрти. То значи да велики број случајева SCAN-а остаје недијагностикован, а њихови извршиоци некажњени, што је вероватно последица неодогавајућег истражног поступка и неадекватног судскомедицинског истраживања у тим случајевима.

Превенција породичног насиља

Благовремено откривање насиља и адекватна интервенција неопходни су за заштиту жртава породичног насиља од даљег злостављања, његовог интензивирања и потенцијалног тешког и смртног повређивања жртве. Злостављача треба зауставити на време, јер ако се не реагује благовремено, последице по жртву могу бити катастрофалне. У превенцији насиља веома је значајно добро функционисање свих појединаца и друштвених служби које се професионално баве борбом против насиља у

породици и заштитом жртава. Битно обележје квалитетног превентивног рада је добра интердисциплинарна сарадња различитих професија, међу којима врло важну улогу имају медицинска служба и правосуђе.

Адекватно функционисање правосудног система шаље поруку актуелним и потенцијалним насилницима да насиље у породици може бити на време уочено, поуздано доказано и ефикасно законски санкционисано, што само по себи може позитивно утицати на промену агресивног насилничког понашања код извршилаца. С друге стране, веома је важно и да се **избегне неосновано оптуживање и осуђивање за насиље оних особа које га нису извршиле**, што се, поред осталог, може догодити због неадекватног и некритичног медицинског тумачења повреда и промена на телу прегледане особе, које су настале на неки други начин а не услед насиља. Према подацима из САД, проценат доказаних неоснованих оптужби за насиље над децом порастао је са 35% у току 1976. године на 65% у 1997. години. Ова нежељена појава може се избећи само **добрим познавањем општих карактеристика породичног насиља и свих могућих повреда узрокваних злостављањем, као и критичким процењивањем утврђеног лекарског налаза у односу на добијене анамнестичке податке о начину повређивања** у сваком конкретном случају, како у току обављања клиничког судскомедицинског прегледа, тако и у оквиру судскомедицинског вештачења.

ЛИТЕРАТУРА

1. Alempijević Đ, Savić S. Current status of the forensic practice in the cases of child abuse in Serbia (FR Yugoslavia). Proceedings of the 15th Triennial Meeting of International Association of Forensic Sciences, Los Angeles, USA, 1999; K7.
2. Baralic I, Savic S, Alempijevic Dj, Jecmenica D, Sbutega-Milosevic G, Obradovic M. Child homicide on the territory of Belgrade. *Child Abuse & Neglect* 2010; 34:935-42.
3. Busuttill A. Child abuse. In: Mason JK, ed. *The Pathology of Trauma*. London: Edward Arnold, 1993; 129-37.
4. Cameron JM, Johnson HRM, Camps FE The battered child syndrome. *Med Sci Law* 1966, 6, 2.
5. Camps FE. The battered baby". In: Camps FE, ed. *Gradwohl's Legal Medicine*. Chicago: A John Wright and Sons Ltd Publication, 1976; 412-4.
6. Caffey J. Multiple fractures in the long bones of infants suffering from chronic subdural hematoma. *Am J Roentgenol* 1946; 56:163-72.
7. Duhaime AC, Gennarelli TA, Thibault LE et al. Shaken baby syndrome. A clinical, pathological and biomechanical study. *J Neurosurg* 1987; 66:409-16.
8. Gee DJ. Cruelty to children: the "battered baby" (non-accidental injury) In: Polson CJ, Gee DJ, Knight B, ed. *The Essentials of Forensic Medicine*. Oxford · New York · Toronto · Sydney · Paris · Frankfurt: Pergamon Press, 1985; 532-46.
9. Giardino AP, Christian CW, Giardino ER. A Practical Guide to the Evaluation of Child Physical Abuse and Neglect, 1st ed. London New Delhi: SAGE Publications, 1997.
10. Gordon L, Shapiro HA, Berson SD. Caffey's syndrome or "The Battered Child" syndrome. In: Gordon L, Shapiro HA, Berson SD, ed. *Forensic Medicine - a Guide to Principles*. New York: Churchill Livingstone, 1988; 389-95.
11. Kempe CH. The battered child syndrome. *JAMA* 1962; 181: 17-23.
12. Knight B. Fatal child abuse. In: Knight B, ed. *Forensic Pathology*. London · Melbourne · Auckland: Edward Arnold, A Division of Hodder & Stoughton, 1996; 457-73.
13. Комар П. Синдром злостављаног детета - медицински аспект и радиолошка анализа. Проблеми у педијатрији '91 1991. 49-57.
14. Mason JK. *Paediatric Forensic Medicine and Pathology*, 1st ed. London: Chapman and Hall Medical, 1989; 115-30, 204-19, 269-306, 441-65.
15. McLay W.D.S. *Clinical Forensic Medicine*. 2nd ed. London, Greenwich Medical Media, 1996.
16. National Clearinghouse and Child Abuse and Neglect Informations, USA, 1993.
17. Савић С, Алемпијевић Ђ. Судскомедицински аспекти физичког злостављања деце. У Срња Ј. и сар. Од групе до тима – мултидисциплинарно усавршавање стручњака у систему заштите деце од злостављања и занемаривања. Центар за брак и породицу, ИП "Жарко Албуљ", Београд, 2001; 297-309.
18. Савић С, Алемпијевић Ђ. Синдром физичког злостављања и занемаривања деце. У Марјановић Б. и сар. Проблеми у педијатрији 2001. Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2002; 1-17.
19. Савић С, Алемпијевић Ђ. Законска регулатива у вези са социјалном заштитом деце и омладине у Шведској, са посебним освртом на заштиту од злостављања и занемаривања. Темида – Часопис о виктимизацији, људским правима и роду 2003; 1:11-8.
20. Савић С, Алемпијевић Ђ. Документовање телесних последица насиља над женама. У: Насиље над женама – моја професионална одговорност (приручник за праксу у здравственим установама). Група аутора (уредник Станислава Оташевић) Аутономни женски центар, Београд, 2007; 73-88.
21. Saukko P, Knight B. *Knight's Forensic Pathology*. London: Edward Arnold (Publishers) Ltd, 2004.
22. Spitz WU, Spitz DJ, Clark R. *Spitz and Fisher's Medicolegal Investigation of Death*, 4rd ed. Springfield, Illinois: Charles C Thomas Publisher, Ltd, 2006.
23. Судска медицина. Уџбеник за студенте медицине, Медицински факултет Универзитета у Београду, 2009.
24. Tardieu A. Etude medico-legale sur les services et mauvais traitements exerces sur les enfants. *Ann Hyg Pub Med Leg* 1860; 13: 361-98.
25. Врањешевић Д. Синдром злостављаног детета (Caffey-Кемпеов синдром). Проблеми у педијатрији '91 1991. 40-8.

УПОРЕДНА ИСКУСТВА

УНАПРЕЂЕЊЕ ПРАВОСУДНОГ СИСТЕМА

РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА

ЛОРЕНС Т. ВЕТЕР

(Laurence T. Vetter)¹

ЏОН Д. ФЕРИ

(John D. Ferry)²

1 Лоренс Т. Ветер, *Juris Doctor*, директор USAID-а Пројекта за реформу правосуђа и одговорну власт (JRGA), који реализује Национални центар за државне судове (NCSC). Господин Ветер више од двадесет година ради у правосуђу, а више од 15 година на пројектима који су усмерени на јачање демократије, добре управе, и правосуђа широм света – укључујући и земље Источне Европе, Русију, Југоисточну Азију, Таџикистан и Казахстан.

2 Џон Д. Фери, је шеф компоненте 1 за реформу правосуђа на USAID-овом JRGA пројекту, који реализује NCSC. Господин Фери има тридесетогодишње годишње искуство у судској администрацији. Он је радио као Администратор у државном суду у држави Мичиген, држао је обуке у САД и обуке за правосудни систем у Јерменији, Тринидаду, Египту, Косову, Киргистану и Демократској Републици Конго.

УВОД

Пројекат Америчке агенције за међународни развој (USAID) за реформу правосуђа и одговорну власт (JRGA), који спроводи Национални центар за државне судове (NCSC),³ има за циљ да унапреди спровођење правде (са посебним освртом на прекршајне судове и Управни суд), те да ојача способност Владе, независних агенција и цивилног друштва у откривању и спречавању корупције. Кључни циљ пројекта је унапређење капацитета правосуђа

3 *National Center for State Courts* је независна, непрофитна организација за унапређивање судова која је основана на захтев Председника Врховног суда Ворена Е. Бургера /Warren E. Burger/. Он је замислио NCSC као центар за истраживање информација и упоредних података који би подупрли унапређење судске администрације у државним судовима. Поред истраживачког рада, NCSC пружа практичну подршку кроз консултантске услуга судовима како у Америци тако и у иностранству. NCSC пружа обуке о судској администрацији и управљању преко организације под називом Институт за управљање судовима (*Institute for Court Management*). NCSC такође обавља улогу секретаријата за конференцију судија врховних судова и конференцију менаџера државних судова.

како би се успешно решавали проблеми везани за насиље у породици – укључујући и омогућавање физичке безбедности жртава и сведока у тим предметима.

Пројекат је предузео активности којима помаже правосуђу да одговори на проблеме насиља у породици и то на три начина:

- Ангажовањем стручњака за насиље у породици који је спровео процену стања везану за предмете са елементима насиља у породици и поступање судија у прекршајним судовима који раде на тим предметима, и дао препоруке;
- Идентификовањем најбоље праксе за одабир судова партнера који ће радити на предметима са елементима насиља у породици, усредсређујући се на успостављање механизма заштите за жртве и поступање према починитељима, те унапређењем просторних капацитета и процедура, а све у циљу обезбеђивања максималне физичке безбедности жртава и сведока;
- Давањем бесповратних финансијских средстава за

НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

USAID-ОВ ПРОЈЕКАТ ЗА РЕФОРМУ ПРАВОСУЂА И ОДГОВОРНУ ВЛАСТ (JRGА)

унапређење капацитета правосуђа како би се боље радило на предметима насиља у породици, усредсређујући се на успостављање механизма заштите за жртве и/или поступање према починитељима.

ИСКУСТВО СУДОВА У САД

Америчко правосуђе на нивоу савезних држава⁴ је већ дуго времена свесно специфичности проблематике са којима се сустрећу радећи на предметима са елементима насиља у породици. Чак и пре него што је јавност постала свесна пуних размера проблема, судије државних судова су схватили утицај насиља у породици. Насилници су се учестало појављивали пред судом, а жртве су често повлачиле тужбе или одбијале да сведоче услед страха у вези са економским последицама везаним за гоњење насилника. Чак и онда када су насилници били санкционисани због њиховог понашања, суштински проблем није

4 У САД, предмети у вези са насиљем у породици, се искључиво решавају пред државним судовима.

био решен, и циклус насиља би се и даље настављао.

У последње време, предвођени NCSC-ом, Конференцијом судија врховних судова (*the Conference of Chief Justices (CCJ)*)⁵, Конференцијом менаџера државних судова (*the Conference of State Court Administrators (COSCA)*)⁶ и одељењем за правосуђе САД учињен је значајан напредак на пољу унапређења решавања проблема насиља у породици.

Иако судови и судије и даље морају да задрже своју неутралну

5 *Conference of Chief Justices (CCJ)* је основана 1949. г. како би обезбедила прилику највишим судским државним функционерима да се окупљају и разговарају о питањима од опште важности за унапређење спровођења правде. Чланство броји председнике судова педесет држава, Округа Колумбије, Пуерто Рика, Америчке Самое, Гуама, Северних Маријанских Острва, Девичанских Острва. Види <http://ccj.ncsc.dni.us/about.html>

6 *Conference of State Court Administrators (COSCA)*, је основана 1955. г., и свој рад усмерава на унапређење система државних судова. Чланство броји менаџере државних судова или еквивалентне званичнике из свих педесет држава, Округа Колумбије, Пуерто Рика, Америчке Самое, Гуама, Северних Маријанских Острва, Девичанских Острва. Види <http://cosca.ncsc.dni.us/index.html>

улогу при доношењу одлука у предметима са елементима насиља у породици, они се све више активно ангажују на развоју координисаног приступа и одговора на проблем насиља у породици, често преузимајући водећу улогу.

Током 2004. год., Одбор за политику и везе Конференције државних судских менаџера, уз помоћ добијену од NCSC-a, извршио је анализу питања која се односе на управљање предметима у вези са насиљем у породици у државним судовима. Као резултат тог рада, а у циљу заузимања јединственог става израђен је документ **Безбедност и одговорност: Државни судови и насиље у породици**.

Овај документ представља резултат заједничких предложених решења на нивоу политика са Конференције судија Врховног суда и менаџера државних судова.⁷

7 *Conference of Chief Justices*, Решење 32. Види цео текст на <http://ccj.ncsc.dni.us/domesticViolence-Resolutions/SafetyandAccountabilityStateCourtsandDomesticViolence.pdf>
Conference of State Court Administrators, Решење 26. Види цео текст на <http://cosca.ncsc.dni.us/Resolutions/DomesticViolence/SafetyAccountabilityStateCourtsandDomesticViolence.pdf>

Општи принципи за управљање предметима са елементима насиља у породици

- Породице које су у кризи лако могу доћи у суд и тамо добити одговарајуће савете које могу помоћи странкама у парници да разумеју судске процедуре и да попуне неопходне захтеве,
- Судијама су потребне потпуне и благовремене информације о постојећим судским наредбама и историји насиља у породици,
- Жртве имају посебне потребе за непосредном безбедношћу, смештајем, финансијском помоћи, и подршци подршком за њихову децу,
- За случајеве насиља у породици постоји сврсисходан одговор суда, а оптужена лица су директно одговорна судији, и
- Судије су катализатори за унапређење сарадње између свих укључених институција.

**Документ о ставу о безбедности и одговорности:
Државни судови и насиље у породици
Конференција менаџера државних судова, 2004**

Препоруке које се односе на насиље у породици

Правосуђе сваке државе треба да:

- Анализира постојеће праксе у решавању предмета са елементима насиља у породици,
- Именује контакт особу у систему државних судова за насиље у породици,
- Усвоји и промовише суштинске елементе или стандарде везане за случајеве насиља у породици који могу да доведу до настајања модела суда за насиље у породици,
- Изради план за интегрисани одговор свих надлежних институција на насиље у породици,
- Одвоји довољно средстава за рад на предметима у вези са насиљем у породици,
- Обучи и судије и запослене у суду на тему насиља у породици, осетљивости на културне и етничке различитости, те утицаја насиља на децу,
- Обезбеди судијама неопходну подршку да учествују и управљају партнерством између више институција у циљу борбе против насиља у породици.

**Документ о ставу о безбедности и одговорности:
Државни судови и насиље у породици
Конференција менаџера државних судова, 2004**

ИСКУСТВА JRGA

Пројекат JRGA почео је са радом 2011. године, и као што је већ речено првенствено се бави унапређењем спровођења правде у Републици Србији.

Оцена експерта

На јесен 2011. год., пројекат JRGA је довео Сузан Кајлиц, *Juris Doctor*, међународног експерта за питања насиља у породици да процени ситуацију са решавањем оваквих предмета у систему прекршајних судова у Србији.

Након свеобухватног разматрања релевантних закона и

прописа, разговора са судијама, тужиоцима и осталим лицима која се професионално баве овим питањем и посете одабраним прекршајним и основним судовима, Сузан Кајлиц је припремила извештај са налазима и препорукама.¹

У својим налазима Кајлиц је приметила да је деловање прекршајних судова у домену насиља у породици ограничено, између осталог, и недостатком добрих статистичких података о степену

1 Извештај – Побољшање координације рада на предметима, безбедности у судовима и заштите жртава у прекршајним судовима у Србији, објављен је децембру 2011. и може се преузети од JRGA.

Контакт: office@jrga.org

и природи предмета са елементом насиља у породици, немогућношћу да се одмах уоче предмети са елементом насиља у породици, преклапањем надлежности прекршајних и основних судова и недостатком ефикасних средстава (као што је електронска размена података о предметима) којима би се утврдили предмети који проистичу из истог инцидента или се тичу исте породице како би се координирало њихово решавање, као и стањем објеката прекршајних судова, који су испод стандарда и не омогућавају физичку безбедност за жртве насиља у породици. Према Сузан Кајлиц, напори Републике Србије да се на нивоу

политика побољшају активности у вези са њиховом применом у заједници у смислу промовисања једнакости полова и ефикасног реаговања на насиље у породици јесу позитивни, а управо те напоре подржава USAID и остали међународни партнери. Она је приметила да су судови у позицији да унапреде одговор на насиље у породици, нарочито на нивоу заједнице, промовисањем координације рада партнерских институција правосуђа, центара за социјални рад, и осталих локалних организација. Као добар пример за ово Сузан Кајлиц је навела сарадњу Прекршајног суда, Јавног тужилаштва, полиције и Центра за социјални рад и болнице у Зрењанину.

Извештај садржи и десет препорука за унапређење система:

КООРДИНАЦИЈА РАДА НА ПРЕДМЕТИМА И ИЗБЕГАВАЊЕ ДУПЛИРАЊА ПОСТУПАКА

1. Промовисати развој координисаног одговора заједнице на насиље у породици и увести мултидисциплинарне тимове који ће побољшати решавање предмета у прекршајним судовима, избегавати подношење захтева за покретање поступака и прекршајним и основним судовима и побољшати безбедност у суду.
2. Почети са систематским утврђивањем предмета са елементима

насиља у породици у оквиру групе предмета покренутих за кршење јавног реда и мира.

3. Размотрити могућност да се сви предмети са елементима насиља у породици додељују једном или двома судијама који могу да се специјализују за ту област.
4. Побољшати безбедност жртава и ефикасност система уз помоћ већ доступних правних лекова дефинисаних Законом о прекршајима који омогућавају ефикасно интервенисање у предметима са елементима насиља у породици и заустављање понављања прекршаја.

БЕЗБЕДНОСТ У СУДУ

5. JRGА сарађује са судовима партнерима пројекта на примени мера које не захтевају значајна средства, а које су у складу са плановима за реновирање смештајних капацитета прекршајних судова који су настали на основу анализе физичких услова рада у овим судовима.
6. Одредити део суда који ће имати функцију „безбедне зоне” и именовати запослене у суду који ће надгледати ту зону.
7. У позиву за појављивање пред судијом упознати жртве са чињеницом да суд има „безбедну зону”.
8. Остварити сарадњу са полицијом и сигурним кућама за жртве насиља у породици и тражити од њих да обезбеде пра-

тњу за жртве од сигурне куће до суда.

9. Дозволити жртви да напусти суд пре учиниоца/оптуженог, а за то време захтевати од учиниоца да остане у судници и под надзором запослених у суду.

ИЗМЕНЕ ЗАКОНА

10. Размотрити следеће измене закона:

- Дефинисати насиље у породици као засебан прекршај. Ово ће олакшати утврђивање, односно, откривање и координацију решавања предмета насиља у породици, подржати развој знања судија у овој области и охрабрили координирани одговор заједнице на насиље у породици.
- Установити хитне судске процедуре и интервенције у случајевима насиља у породици. Одредбе закона би, у овом случају, могле да се дефинишу по угледу на одредбе закона Аустрије, Босне и Херцеговине и Црне Горе, на основу којих су сви поступци по питању насиља у породици хитни.

СУДОВИ ПАРТНЕРИ ПРОЈЕКТА JRGА

На почетку пројекта направљена је анализа рада прекршајних судова, а запослени на пројекту су посетили многе прекршајне судове у Србији да прикупе информације о броју предмета и са руководи

оцима судова размотре потребе судова. У септембру 2011. године, изабрано је првих шест „судова партнера” за ближу сарадњу са пројектом и утврђивање и примену најбоље праксе у спровођењу правде, која би се даље примењивала у другим прекршајним судовима. Судовима се пружа подршка у виду побољшања њихових објеката што им омогућава лакши рад на предметима и пружа боље радне услове и већу безбедност судијама, запосленима, странама у поступцима, сведоцима и жртвама. Програм судова партнера ће се непрестано ширити током трајања пројекта како би укључио и друге прекршајне судове.

Програм сарадње са судовима партнерима омогућио је да се утврди најбоља пракса у решавању питања насиља у породици. Остали судови су упознати са примерима најбоље праксе, а пројекат ће наставити да подржава њихово ширење и примену у целом систему. Напори Прекршајног суда и Јавног тужилаштва из Зрењанина су пример најбоље праксе у координацији рада на решавању питања насиља у породици. Прекршајни суд, заједно са Јавним тужиоцем, органима реда и Центрима за социјални рад у оквиру мулти-дисциплинарног тела утврђује потребе породица у смислу заштите и социјалнепомоћи и

пружа их на координисани начин. Овај модел је описан ради даље примене у осталим прекршајним судовима, а бесповратна средства JRGA пројекта ће се подржати примена овог модела у још три локалне самоуправе.

Поред тога, пројекат сарађује са судовима партнерима на могућим унапређењима објеката, као и у начину коришћења постојећих простора, тако да се повећа ниво заштите жртава насиља и да се омогући изолација жртава и сведока у предметима са елементима насиља у породици.

ПРОГРАМ ДОДЕЛЕ БЕСПОВРАТНИХ СРЕДСТАВА JRGA

Програм доделе бесповратних средстава је важна компонента JRGA пројекта, осмишљена да помогне српским организацијама цивилног друштва да подрже и заговарају развој владавине права и спровођење правде. Програмом доделе бесповратних средстава подржани су професионалци који се баве обуком у области правосуђа, подржан је развој методологије за сензибилизацију судија прекршајних судова и тужилаца у приступу предметима са елементом насиља у породици (за потребе повећања безбедности жртава, и адекватан третман жртава и насилника), те за подршку кампања-

ма за унапређење свести јавности о насиљу у породици. Пројекти који се тренутно реализују уз помоћ ових бесповратних средстава имају за циљ да подрже примену зрењанинског модела сарадње у другим заједницама, примену методологије за приступ предметима са елементима насиља у породици у неколико локалних заједница, те да омогуће додатну обуку.

ЗАКЉУЧАК

Сузбијање насиља у породици је важно друштвено питање у Републици Србији. То је сложено питање које захтева мулти-секторску стратегију која ће обухватити ангажовање власти и друштва.

Правосудни систем може жртвама насиља у породици, које се обраћају за помоћ, да пружи безбедност и другу помоћ која им је потребна. Судови морају да обезбеде адекватно суђење за насилнике, али и да одговарају за своја дела. Судови, тужиоци и полиција морају да сарађују са центрима за социјални рад и осталим локалним институцијама како би се потребна помоћ и савети пружили како жртвама тако и насилницима.

Пројекат JRGA наставља сарадњу са српским партнерима на испуњавању ових потреба и борби против насиља у породици.

NASILJE U OBITELJI

PERCEPCIJA JAVNOSTI – ALTERNATIVNE SANKCIJE – DA ILI NE?!

MARIJA BALENOVIĆ
sudija Županijskog suda

S povijesnog i teorijskog aspekta obitelj je definirana kao najstarija i najvažnija društvena institucija, te kao osnovna društvena zajednica. Ako uzmemo u obzir korijen riječi „obitelj”, tada nam isto ukazuje da dolazi od riječi „obitavati”, a što suvremenim rječnikom prevodimo u „živjeti zajedno”, dok s druge strane „porodica” dolazi od „poroditi” i uglavnom se odnosi na srodstvo unutar jedne obitelji.

No, bez obzira na različitosti u razgraničavanju pojma „obitelj” i „porodica” u različitim kulturama i društvenim uređenjima pojedine zemlje, jedno je istovjetno svima, a to je da je obitelj/porodica stup svakog društva, kamen temeljac, te da je prisutna u cijeloj ljudskoj povijesti, neovisno o stupnju socioekonomskog razvoja. Još od prvobitne zajednice pa do danas, obitelj je opisana i egzistira kao relativno trajna grupa povezana srodstvom, brakom ili usvajanjem, članovi obitelji žive zajedno, ekonomski surađuju i uglavnom skrbe za potomstvo. Obitelj i bračna zajednica kroz razvoj civilizacija prošle su različita modalitete (matrijarhat, patrijarhat, poliandrija, poliginija, konkubinat, itd...) pa sve do monogamne bračne

zajednice kakva je danas prisutna u najvećem broju zemalja suvremenog svijeta.

Ipak, unatoč činjenici da je obitelj jedna od najznačajnijih društvenih institucija, da je uloga obitelji itekako važna u formiranju ličnosti svakog čovjeka, te da je u suvremenom društvu ljubav osnova za sklapanje braka, da suvremeni čovjek ulazi u brak i osniva obitelj zbog jake emocionalne povezanosti s drugom sebi bliskom i voljenom osobom i to svojom slobodnom voljom i izborom, obiteljsko nasilje je prisutno u gotovo svim zemljama svijeta (kako razvijenim, tako i manje razvijenim), postalo je svakodnevno, a što je najgore u svemu, isto je postalo problem društva i to ne samo s biološkog i psihofizičkog, već i s pravnog aspekta.

Razna istraživanja koja su provedena, kako ona sociološka, tako i psihologijska, pa sve do statističke analize o provedenim kaznenim i prekršajnim postupcima (o čemu će kasnije biti riječi), doveli su do utvrđenja kako se obiteljsko nasilje nameće kao društveni problem sve većih razmjera.

S druge pak strane, isto je u novije vrijeme postalo vrlo aktualna tema

za rasprave, razne studije, okrugle stolove itd., a sve s ciljem senzibiliziranja javnosti za ovu problematiku i s posebnim osvrtom na žrtve nasilja, a u većini slučajeva to su žene i djeca.

Iako su rasprave o obiteljskom nasilju u posljednjih petnaestak godina postale vrlo aktualne, ipak treba istaći da je u ruralnim naseljima, kao i manjim etnički ili vjerski zatvorenim zajednicama to još uvijek tabu tema. Upravo zbog toga slučajevi obiteljskog nasilja iz takvih sredina rijetko se otkrivaju, a još manje procesuiraju. Inače, statistički podaci o procesuiranju obiteljskog nasilja, bilo iz domene kaznenog djela, bilo s pozicije prekršaja u prethodno naznačenom razdoblju, bilo je u porastu.

Kada govorimo o obiteljskom nasilju kao nedopustivom i kažnjivom ponašanju, ono se može podijeliti u dvije razine, ovisno o njihovoj težini i procijenjenoj društvenoj opasnosti, pa ih stoga i dijelimo na prekršaje i kaznena djela.

Kazneno djelo nasilnog ponašanja u obitelji uvedeno je u kazneno pravni sustav RH krajem 2000. godine i od tada pa do 2008. broj predmeta stalno je bio u porastu, dok je nakon toga došlo do opadanja broja predmeta, kako u smislu procesuiranja, tako i u pogledu donošenja pravomoćnih presuda, te je već nekoliko godina u stagnaciji.

Zbog sve jačeg senzibiliziranja javnosti za ovu problematiku, osim izmjenama kaznenog i prekršajnog zakonodavstva isto je u RH uklju-

čeno u Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji, počev od 2008. pa sve do sada, dio je snažnih aktivnosti nevladinih udruga (pogotovo autonomnih ženskih kuća), ali je i u programu Vlade RH koja se aktivno uključila u rješavanje istog financijskom potporom.

Sama zakonska regulativa, a bez kao što je prethodno navedeno senzibiliziranja javnosti, te bez uključivanja stručnjaka za ovu problematiku, ne može doprinijeti sprječavanju nasilja u obitelji. Stoga je od osobite važnosti promovirati kako prepoznati nasilje unutar obitelji kao neprihvatljivo ponašanje, kao i to koliko je važna i bitna pravovremena i svrhovita društvena reakcija na isto.

Mediji su važan izvor informacija o raznim temama, pa tako i o nasilju u obitelji. Medijski prikazi s različitih aspekata itekako utječu na formiranje stavova u društvu, uključujući i problem obiteljskog nasilja.

Tako su razna istraživanja od SAD-a (O'Connell 1999., Knowles 1982., Last i Jackson 1989....), pa i ispitivanje javnog mijenja u RH (Institut Pilar, 2003.), pokazali da građani izabiru medije kao osnovni izvor informacija o kriminalu općenito, i to najviše (90%) putem televizije, a tek potom iz dnevnih novina i radija. U kontekstu takvih istraživanja važno je napomenuti da su ljudi većinom skloni vjerovati da je kriminal općenito, pa tako i nasilje u obitelji, toliko ozbiljan problem koliko ga se prikazuje u medijima, tj. smatraju da ono što mediji prikazuju

odražava ono što se stvarno događa u društvu. Pri tome valja istaći da se javnost u većini slučajeva uopće ne pita i ne ocjenjuje postoji li pristranost u izvješćima, a što drugim riječima ukazuje na to da javnost nije svjesna ili ne želi prihvatiti da se mediji većinom usmjeravaju na rijetke i senzacionalističke događaje, a vrlo rijetko na obične i svakodnevne pojave raznih nasilničkih ponašanja unutar same obitelji.

Kako, dakle, važnost medija proizlazi iz njihove sveprisutnosti u našim životima, to je u odnosu na pojavu nasilja u obitelji potrebno da mediji budu dovoljno educirani, kako bi znali razgraničiti kada je u pitanju počinjeni prekršaj, a kada kazneno djelo. Naime, vrlo često smo svjedoci raznih izvještaja u kojima se „mediji i javnost zgražaju” nad odlukom tužiteljstva o neprocesuiranju nekog slučaja ili su „zgroženi blagom kaznom suda”, a da pri tome nitko od njih nije zatražio obrazloženje za takovu na zakonu zasnovanu odluku tih pravosudnih tijela. Takva „zgroženost” rezultat je prethodno opisanih činjenica kada se neki slučaj prezentira senzacionalistički, javnost se „digne na noge”, a ono „gle čuda” tužilac nije optužio nasilnika već mu odgodio kazneni progon i „dao mu neku mjeru”, ili sud tom istom nasilniku „dao uvjetnu kaznu” (kako to mediji zovu), umjesto da ga je poslao „na doživotni zatvor”.

Kroz prethodno opisanu situaciju dotičemo se pitanja iz naslova ovog rada o opravdanosti primjene alter-

nativnih sankcija kod kaznenih djela nasilničkog ponašanja u obitelji, pri čemu je s pravnog aspekta najbitnije imati u vidu primjenu načela individualizacije kazne i utvrđenje činjenica u tijeku prekršajnog ili kaznenog postupka, a koji dovode do donošenja pravovaljane odluke i sankcije, sve utemeljeno na pozitivno pravnim odredbama kaznenog prava.

Naime, obiteljsko nasilje je raznoliko, jer imamo bračno nasilje kada su žrtve uglavnom žene i djeca, ali postoji i nasilje nad roditeljima ili u vidu zanemarivanja starijih osoba unutar obitelji, hendikepiranima, itd. U praksi su vrlo česti slučajevi da se kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji isprepliće s drugim kaznenim djelima, kao što su zapuštanje ili zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe, s lakom ili teškom tjelesnom ozljedom, prijetnjom, pa čak i najtežim oblicima kaznenih djela, kao što su bludne radnje, seksualni odnos s djetetom, silovanje, pa sve do obiteljskog ubojstva kao najtežeg oblika obiteljskog nasilja nad nekim članom obitelji.

U kontekstu svega prethodno navedenog dolazimo do najvažnijeg retoričkog pitanja: postoji li mogućnost da u slučaju obiteljskog nasilja nad ženama, djecom, roditeljima, starima, hendikepiranima, itd. dođe do primjene alternativne sankcije ili je u takvim slučajevima samo stroga kazna zatvora i izolacija nasilnika jedino rješenje?!

Obiteljsko nasilje dijeli se na aktivno i pasivno. Ako je u pitanju

aktivno nasilje, ono u sebi uključuje agresivno ponašanje koje je usmjereno prema određenom članu obitelji, a ako se radi o pasivnom nasilju, riječ je o neprihvatljivom ponašanju u smislu zanemarivanja članova obitelji, njihovih zdravstvenih, materijalnih i općenito egzistencijalnih problema. No, važno je istaći, da nasilje u obitelji ne nastaje rođenjem, pa je, stoga, za ovaj problem potrebno sagledati i utvrditi (a što se radi i u sudskom postupku) uzroke njegovog nastanka. Tako brojni teorijski pristupi, ali i provedena istraživanja ukazuju da su razni socioekonomski čimbenici uzročnici istoga – siromaštvo, sve veća nezaposlenost, nemogućnost rješenja stambenog pitanja, itd., kao i oni psihološki – razne frustracije, zbog čega se često pribjegava raznim ovisnostima, najviše o alkoholu, ali u posljednje vrijeme sve više i o drogama, zatim razni oblici stresa, straha od samoće, pa sve do narušenih općih društvenih vrijednosti u obliku olakog prihvaćanja da je dostupnost i primjena oružja „dobra i opravdana”, a neadekvatno držanje i olaka uporaba oružja doprinose širenju nasilja u društvu.

Nedvojbeno je, dakle, da svi gore opisani čimbenici dovode do različitih oblika socijalno devijantnih pojava, pa i unutar same obitelji. Sigurno je da su najčešći oblici ovog obiteljskog nasilja oni fizičke naravi, te su oni kao takvi najprepoznatljiviji od okoline i nadležna tijela na njih najprije reagiraju. Međutim, postoje i drugi oblici psihičkog i

ekonomskog zlostavljanja, a koje je teže prepoznati od okoline, a samim time i otkriti, odnosno procesuirati.

U kontekstu prethodnih navoda i postavljenog retoričkog pitanja, a iz postojeće sudske prakse, moguće je odgovor naći u opisu pojedinačnih konkretnih sudskih predmeta u kojima se sudilo nasilje u obitelji. Naime, u tijeku jednog sudskog postupka sud utvrđuje niz činjenica, između ostalog i one činjenice koje razjašnjavaju uzroke nastanka nasilja. Kada se pred sudom nađe počinitelj sa svim njegovim „manama i vrlinama”, a u većini slučajeva radi se o ovisnicima o alkoholu ili drogama, a s druge strane, nalazi se žrtva nasilja – supruga i djeca, uz spoznaju kako je počinitelj jedini koji radi u obitelji, ali svu svoju plaću već idući dan popije u obližnjoj birtiji, te kada sud dobije iskaz supruge - svjedoka i ujedno žrtve, koja u svom iskazu navede „...kad nije pijan, on je dobar suprug i otac djece.” ili „...da li nam se može pomoći... ako on ode u zatvor, ostat će bez posla...”, nije li to upravo ona situacija u kojoj se i tužiocu i sudu otvara prostor za primjenu alternativne sankcije?!

Naravno da je odgovor na to pitanje pozitivan. U gore opisanom i u takvim sličnim slučajevima sigurno je najprimjerenija sankcija uvjetna osuda sa zaštitnim nadzorom uz izbor jedne ili više posebnih obveza. Tako se obično takvom počinitelju (u RH) od strane suda izriče i utvrđuje kazna zatvora u trajanju do 2 godine zatvora, ali se izvršenje te

kazne odgađa od 3 do 5 godina pod uvjetom da se počinitelj – nasilnik podvrgne liječenju od ovisnosti na slobodi, zabranjuje mu se raspolaganje dohotkom u kom se slučaju određuje skrbnik (a to je u velikom broju slučajeva baš supruga, koja tako rješava pitanje egzistencijalnih potreba obitelji, a naročito djece) a mogu mu se odrediti i dodatne obveze, npr. da se redovito javlja službi za nadzor radi sprječavanja počinjenja istog ili sličnog kaznenog djela (to je u RH Probacijski ured nadležan po mjestu prebivališta počinitelja). Ali, ono što je bitno istaći, te što je važno za samu obitelj, sud i javnost, da u slučaju neizvršenja tih posebnih obveza takav se počinitelj upućuje na izvršenje zatvorske kazne koja mu je izrečena.

Iz prethodno opisanog slučaja može se u dovoljnoj mjeri razumjeti kada je alternativna sankcija primjerena kod kaznenih djela nasilja u obitelji. Ukoliko se osvrnemo i na prethodno opisanu ulogu medija u izvješćivanju o izboru takve sankcije, onda bi svima trebalo biti posve jasno i razvidno da senzacionalističko izvješćivanje šteti ne samo percepciji javnosti o ulozi tužiteljstva i suda, već i samoj toj obitelji u kojoj se nasilje dogodilo. Pri tome treba istaći, kako radi medija i javnosti, tako i radi žrtava nasilja, da niti tužitelj, a niti sud neće pribjeći primjeni alternativne sankcije ako je u pitanju počinitelj – recidivist obiteljskog nasilja, kao ni u slučaju ako je u pitanju doista teško psihičko i fizičko zlostavljanje djece ili drugog

člana obitelji. Naime, u takvim slučajevima i sama zakonska regulativa onemogućuje, kako državno odvjetništvo (tužilaštvo), tako i sud da primjenjuju alternativnu sankciju.

Stoga je objektivno izvješćivanje ona prva stepenica koja će omogućiti tužiocu i sucu da nepristrano i bez pritisaka rade svoj časni posao, pri čemu je prethodno educiranje samih medija itekako bitno, kako o propisima koji reguliraju kaznena djela obiteljskog nasilja, tako i o propisima koji reguliraju izbor kaznene sankcije, a sve s ciljem kako bi se doprinijelo percepciji javnosti da je sud stručan, objektivan i pravedan.

Naime, pri izboru kaznene sankcije za pojedinog konkretnog nasilnika u obitelji sud ocjenjuje sve okolne i otegotne okolnosti koje proizlaze iz utvrđenih činjenica u tijeku postupka. Izbor sankcije temelji se na zakonu, a sud donosi presudu koja će dovoljno djelovati na tog nasilnika da više ne čini takova ili slična djela, čime se ostvaruje svrha specijalne prevencije, a ista treba djelovati i na druge da se klone istih ili sličnih djela, čime se ostvaruje svrha generalne prevencije. Pri tome javnost treba shvatiti da je činjenje kaznenih djela pogibeljno, kažnjavanje počinitelja pravedno, te da izabrana kazna/sankcija sadrži dostatnu količinu moralne osude za zlo koje je okrivljenik počinjenjem kaznenog djela nanio društvu u cjelini. To pravično kažnjavanje nije uvijek zatvor, jer je sudska praksa pokazala da su kratkotrajne kazne zatvora potpuno neučinkovite, a iz osobnog

dugogodišnjeg sudačkog iskustva (preko 20 godina), kod kaznenog djela obiteljskog nasilja pokazalo se da su najveću svrhu i dobrobit za obitelj polučile alternativne sankcije u vidu uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom kroz primjereno duži rok kušnje, ali uz izvršenje jedne ili više posebnih obveza.

Da je tome tako proizlazi i iz podataka Državnog zavoda za statistiku RH od 2001. do 2006. godine, jer je u tom razdoblju bilo oko 4.000 prijava za kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji (članaka 215a. KZ), a od čega je četvrtina kaznenih prijava odbačena, dok su ostali počinitelji procesuirani. Što se tiče odluke o odbačanju kaznene prijave, tu je bitno naglasiti da se radi o ovlasti tužitelja (članaka 175. ZKP) gdje se odgađa započinjanje kaznenog progona uz suglasnost oštećenika (žrtve nasilja) i privolom osumnjičenika da ispuni jednu od predviđenih obveza, a za ovo kazneno djelo posebice je određivana mjera podvrgavanja psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja uz napuštanje obiteljske zajednice za vrijeme trajanja terapije. Ako počinitelj ispuni obvezu i ta mjera poluču svrhu, tužitelj donosi rješenje o odbačanju kaznene prijave. Ono što je bitno (za javnost i medije) da uvijek postoji mogućnost naknadno optuženja počinitelja u slučaju neispunjenja obveze ili ponavljanja takvog ponašanja (recidiv). Isto tako, ovdje je vrlo važno skrenuti pozornost da je prema Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji propisana obveza prijavljiva-

vanja nasilja od strane zdravstvenih djelatnika, socijalnih radnika, psihologa, djelatnika u školama i drugim odgojno obrazovnim ustanovama, itd., a neprijavlivanje istog predstavlja prekršaj tih djelatnika.

U pogledu procesuiranja nasilničkog ponašanja, te vođenja postupaka, a prema Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, propisano je da sva pravosudna tijela u tim predmetima trebaju postupati žurno, te na taj način omogućiti žrtvama nasilja njihov psihofizički integritet i temeljno pravo na život bez nasilja (to su tzv. predmeti hitne naravi).

Nadalje, statistički podaci pokazuju da su sudovi u promatranom razdoblju u pogledu onih $\frac{3}{4}$ optuženih osoba u 84% slučajeva okrivljenike proglasili krivima, dok je u 5,3% slučajeva obustavljen postupak, u 6,9% je donesena odbijajuća presuda, a u 2,6% oslobađajuća presuda. Ako se radi o neubrojivom počinitelju, sud tada utvrđuje da je okrivljenik počinio djelo u stanju neubrojivosti te mu se određuje prisilni smještaj u zatvorenoj ustanovi koji se nakon toga kontrolira svakih 6 mjeseci i tada donosi odluka o produljenju tog smještaja ili o prestanku istog (okrivljenik se u ovakvim slučajevima ne proglašava krivim, niti mu se izriče bilo kakva sankcija ili mjera).

U gore naznačenom promatranom razdoblju sudovi su u najviše slučajeva okrivljenicima izrekli uvjetnu osudu i to uglavnom uz primjenu sigurnosnih mjera, odnosno posebnih obveza, tako da je mjera

obveznog liječenja od ovisnosti izrečena u 77,3% slučajeva, mjera obveznog psihijatrijskog liječenja u 15% slučajeva, a druge mjere u 7,7% slučajeva.

Udio muškaraca kao počinitelja kaznenih djela je 97%, dok je udio žena 3%, a što se tiče dobne skupine počinitelji od 40-49 godina su u 32%, u dobi od 30-39 godina su udjelom od 24%, te od 50-59 godina u 16% slučajeva. Počinitelji mlađe životne dobi su puno rjeđi, tako da je udio muškaraca dobne skupine od 25-29 godina 9%, od 18-24 godine 8%, a u dobi iznad 60 godina je 7% počinitelja.

Prema podacima MUP-a za razdoblje od 2003. do 2009. godine proizlazi da je vrhunac broja prijavljenih počinitelja djela nasilja u obitelji bio 2006./2007. godine, te da je poslije toga blago smanjen uz stagnaciju iz godine u godinu.

U pogledu kaznenog djela zapuštanja djeteta ili maloljetne osobe (članaka 213. KZ) u promatranom razdoblju od 2001. do 2006. godine bilo je također prijavljeno oko 4.000 osoba, a optuženo oko 3.000 osoba, od kojih je pravomoćno osuđeno 80% počinitelja. Struktura izrečenih sankcija u tom razdoblju pokazuje da je sud na 85% počinitelja primijenio uvjetnu osudu (uglavnom uz izricanje još neke sigurnosne ili posebne mjere), a da je manjem broju počinitelja izrekao bezuvjetni zatvor u prosječnom trajanju oko jedne godine.

Što se tiče počinitelja prekršaja nasilja u obitelji, a prema DSZ

RH u gore citiranom promatranom razdoblju bilo je prijavljeno preko 40.000 počinitelja, od kojeg broja je oko 80% počinitelja proglašeno krivima, te im je u 34,8% izrečen zatvor, u 51,8% novčana kazna, a u 13,4% opomena. Prema članku 7. i 8. Zakona o zaštiti nasilja u obitelji (2003. godine donesen) sud može prekršajnim počiniteljima izreći i zaštitnu mjeru, pa su tako prekršajni suci u tom razdoblju u 80,5% slučajeva počiniteljima izrekli zaštitnu mjeru obveznog psihosocijalnog tretmana, a u 19,5% slučajeva druge mjere, kao npr. oduzimanje predmeta, zabrane približavanja žrtvi, itd.

Ovdje je važno napomenuti kako postoji velika razlika u broju prijavljenih i procesuiranih prekršaja u pogledu nasilja u obitelji, a u odnosu na znatno manji broj kaznenih predmeta. To je rezultat ocjene Europskog suda za ljudska prava o postojanju povrede prava na načelo „ne bis in idem” ili „da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen u istoj stvari iz članka 4. Protokola 7 uz EKLJP”. Naime, u judikaturi Europskog suda za ljudska prava zauzeto je stajalište da se i prekršajni kazneni postupak pokreću na temelju policijske prijave, te se prema načelu „ne bis in idem” zabranjuje progon ili suđenje „za drugo kažnjivo djelo” ako ono proizlazi iz identičnih ili bitno istih činjenica koje su bile obuhvaćene u prekršajnom postupku (slučaj Maresti protiv RH, 2005. godina).

Prema izvješću o radu Uprave za probaciju za 2009. godinu (Zakon

o Probaciji donesen krajem 2009. godine), isti su preuzeli poslove izvršenja alternativnih sankcija – uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom i zamjenu kazne zatvora do 6 mjeseci radom za opće dobro na slobodi. Naime, prije donošenja gore citiranog Zakona, to je bilo u nadležnosti Uprave za zatvorski sustav, Središnjeg ureda, Odjela za izvršavanje ZN-a i ROD-a). Tako prema podacima o preuzetim predmetima radi izvršavanja gore citiranih alternativnih sankcija, proizlazi da je zaštitni nadzor izrečen većinom (64%) za kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži, i to uglavnom za zapuštanje i zlostavljanje djeteta i to najčešće u počinjenju zajedno sa kaznenim djelom nasilja u obitelji, te da je uz izrečenu uvjetnu osudu i zaštitni nadzor u većini izrečena jedna ili više posebnih obveza ili sigurnosnih mjera uz uvjetnu osudu (78,9%).

Inače, u RH je ustrojena Probacijska služba nakon donošenja Zakona o Probaciji, te je u tijeku 2011. i 2012. godine osnovano i otvoreno 12 probacijskih ureda koji pokrivaju područje 21 županije, a što znači da pojedini ured pokriva i više županija (npr. Probacijski ured u Požezi nadležan je za Požeško-slavonsku i Brodsko-posavsku županiju, pa tako obuhvaća područje sa oko 250.000 stanovnika i područje iz nadležnosti Općinskih sudova Slav. Brod, Požega i Nova Gradiška, te Županijskog suda u Slav. Brodu sa Stalnom službom u Požezi). U nadležnosti probacijskih ureda su poslovi vezani

za izvršavanje alternativnih sankcija za punoljetne počinitelje kaznenih djela (gore navedene alternativne sankcije). Ostali probacijski poslovi, po sadašnjem Zakonu, vezani su uz izvršavanje obveza okrivljenika kojima je uvjetno odgođen kazneni progon, zatim poslovi vezani uz uvjetno otpuštene osuđenike, te izvršavanje mjera opreza koje su određene umjesto pritvora i istražnog zatvora u domu (u 2013. godini stupaju na snagu izmjene ZoP-a).

Poslovi sudjelovanja i organiziranja pomoći žrtvi obiteljskog nasilja sada su u nadležnosti posebnog Ureda za podršku svjedocima i žrtvama nasilja, kojima se putem stručnog osoblja pomaže da bez straha svjedoče u sudskom postupku, ali i u tome da se suoče s nasilnikom te da pred sudom slobodno traže od istog ispunjenje određenih obveza, a čime se direktno utječe i usmjerava sud u pogledu izbora kaznene sankcije, kako one alternativne, tako i one stroge, ako se radi o najpogibeljnijim oblicima raznih kaznenih djela, uključujući i nasilje u obitelji.

Zaključna razmatranja

Nasilje u obitelji je društveni problem i potrebno je poduzeti niz mjera da bi se ono najprije spriječilo, a ako se dogodi, tada se treba postupiti žurno s prvenstvenim ciljem zaštite žrtava tog nasilja. Zaštita žrtava obiteljskog nasilja uključuje, između ostalog, pomoć žrtvama u sudskim postupcima, omogućavanje

osnivanja skloništa za žrtve nasilja, besplatnu pravnu pomoć (u RH postoji u Uredima Županija), a u slučaju teških kaznenih djela postoji obveza informiranja žrtve o puštanju zatvorenika koji je počinio kazneno djelo seksualne ili nasilne naravi. U pogledu informiranja javnosti o pojedinim slučajevima obiteljskog nasilja treba voditi računa o tome kako spriječiti sekundarnu viktimizaciju žrtava, odgovarajućom zaštitom njihove privatnosti i identiteta (izbjeci senzacionalističke snimke uplakane žene, djece, snimke obiteljske kuće i tome slično), kao i objektivno izvješćivati o počiniteljima i radu pravosudnih tijela.

Nadalje, sigurno je potrebno i neophodno provoditi znanstvena istraživanja o uzrocima, oblicima i recidivizmu obiteljskog nasilja, a radi što boljeg razumijevanja tog društvenog problema uz razvoj što djelotvornije preventivne politike i poduzeti mjere kontrole. Isto tako, potrebno je pratiti i unapređivati rad tijela kaznenog i prekršajnog postupka, te tijela za izvršenje sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji, a koje uključuju, kako pružanje usluga i pomoć žrtvama nasilja, tako i počiniteljima takvim djela. Ovdje je potrebno istaći da se u proteklih 10 godina u EU i Sjevernoj Americi pokazalo da psihosocijalni tretmani počinitelja nasilja u obitelji imaju stopu uspjeha između 60 i 80% u sprječavanju ponavljanja počinjenja istog kaznenog djela u razdoblju od 2-5 godina nakon prekida tretmana, pri čemu

je bitno istaći da je trošak 3-4 puta manji nego u slučaju izvršenja zatorske kazne. Dosadašnja sudska praksa u RH u proteklih 15-ak godina također je pokazala da se izbom alternativne sankcije, uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom uz posebne obveze, smanjio recidiv obiteljskog nasilja, kao i to da iz godine u godinu broj slučajeva obiteljskog nasilja znatno opada. Tako iz statističkih podataka proizlazi da je tijekom 2008. godine u psihosocijalni tretman bilo uključeno 54% počinitelja od ukupnog broja osuđenih osoba iz obiteljskog nasilja, a što je za 20% više od ukupnog broja odluka s tom mjerom u razdoblju od 2001. do 2006. godine.

Svakako da je za provođenje svih prethodno opisanih mjera, kako za žrtve nasilja, tako i za počinitelje istog, neophodna financijska podrška države, odnosno Vlade i svih njenih institucija, te da je potrebna dodatna edukacija stručnjaka za provedbu tih mjera.

Dakle, prevencija, edukacija stručnjaka, objektivno informiranje javnosti, kao i sudski procesi, svi su u funkciji jednog cilja – zaštita od nasilja u obitelji.

Literatura:

- Državni zavod za statistiku, D. Rogić-Hadžalić-J.Kos, Nasilje u obitelji, 2001. do 2006. (DSZ Zagreb, 2008.)
- Nacionalna strategija zaštite od na-

silja u obitelji za razdoblje od 2008. do 2010. (NN 126/07) i od 2011. do 2016.(NN 20/11)

- Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (Vlada RH, 2005. i 2012.)
- Impressum, Susanne Risser, Filip R.V.Tanay (UNDP, Hrvatska, 2010, Pregled zakonodavstva i mjera javnih politika suzbijanja nasilja u obitelji u Hrvatskoj)
- Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (Izvješće o radu za 2008. i 2011. godinu)
- Ksenija Turković, Kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži, Posebni dio kaznenog prava (Zagreb, 2007.)
- Psihologija i nasilje u suvremenom društvu – Zbornik radova znanstveno stručnog skupa Psihologija nasilja i zlostavljanja, R. Franz, I. Ivičić, V. Šakić: Kriminal i nasilje kao društveni problem – percepcija javnosti (Osijek, 2007.)
- Dobash, R.P., Dobash R.E. (1979) Violence against wives, New York: Free Press
- „Council of Europe convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul, 2011., dostupno na <http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/html/210.htm>)
- Berislav Pavišić, Komentar Zakona o kaznenom postupku (Rijeka, 2005, Rijeka 2011.)
- Ana Garačić, Kazneni zakon u sudskoj praksi, opći i posebni dio (Zagreb, 2009.)
- Ministarstvo pravosuđa, Izvješće o radu Uprave za Probaciju za 2009. godinu (Zagreb, 2010.)
- ESLJP, Maresti protiv Hrvatske (supra.bilj.1., &58, &60, &61, &63, &65, &67, &68)

Broj: K-1/07-35

U IME REPUBLIKE HRVATSKE

P R E S U D A

Općinski sud u P...., po sucu ovog suda M. B., kao sucu pojedincu, uz sudjelovanje B.Š., kao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv okrivljenog DAMIRA J., zbog kaznenog djela iz čl. 215 A i čl. 213 st. 2 i 3. KZ, a povodom optužnog prijedloga ODO u S.B. broj KMP-DO-....od 19. prosinca ..godine, a preuzetog po ODO u Požezi, nakon dovršene glavne javne rasprave u nazočnosti zamjenice ODO u Požeziokrivljenikaosobno uz branitelja odvjetnika ...iz Požege, te zamjenika punomoćnika oštećenih odv.iz Zagreba, dana 6. studenog 2007. godine,

p r e s u d i o j e

Okrivljenik **D.J.**, sin....., rođen ...1977. godine u..., s prebivalištem u....., Kolodvorska 19e, a prije prijavljenim boravištem u Z....,, Hrvat, drž. RH, autolimar, SSS, otac dvoje djece starih 10 i 7 godina, bez pokretne i nepokretne imovine, vojsku služio 1996/97. godine u..., vodi se u VE Ureda za obranu..., sada na izdržavanju kazne zatvora u trajanju od 13 godina zbog kaznenog djela iz čl. 90 Kz, u Kaznionici u Lepoglavi, drugi kazneni postupak se ne vodi,

Ili : OPĆINSKI SUD U POŽEGI doneo je PRESUDU K br. 1/07-35 od 6. studenog 2007. godine kojom se okrivljeni D. J. oglašava krivim

što je:

U vremenu od mjeseca rujna 2004. do 11. srpnja 2005. godine u stanu u kojem je boravio u Z. u ul....., kao otac mlt. S.... rođene 1997.g. i mlt. S....rođenog 2000. g., iako je bio svjestan da time ugrožava njihovo zdravlje, odgoj i razvoj, u nazočnosti djece više puta i bez ikakvog stvarnog povoda i razloga verbalno i fizički nasrtao na suprugu Sgalamio i prijetio da će ju ubiti, a posljednjih mjeseci S..... života prijetio joj i pištoljem, djeci govorio kako majku više neće vidjeti, te jednom prilikom naredio mlt. S.... da skupi majčinu robu koju je potom izrezao nožem i bacio u kontejner, a što je sve kulminiralo dana 11. srpnja 2005.g., kada je okrivljenik ubio S....., a koje sve njegove radnje su kod mlt. S..... i mlt. S..... prouzročile teško narušavanje zdravlja u vidu izrazite traumatiziranosti u emocionalnom smislu, manifestirane uznemirenošću, strahom, izrazitom tjeskobom, poteškoćama s uspavlivanjem, učestalim noćnim buđenjima s ružnim snovima,

d a k l e , kao član obitelji zlostavljanjem doveo drugog člana obitelji u ponižavajući položaj i kao roditelj zlostavio svoju djecu, a kaznenim djelom je narušeno zdravlje dvoje djece,

čime je počinio tri kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži, i to jedno kazneno djelo nasilničkim ponašanjem u obitelji, opisano po čl. 215 A KZ i dva kaznena djela zapuštanjem i zlostavljanjem djeteta ili mlt. osobe, opisana po čl. 213 st. 2 i 3 KZ a kažnjiva po čl. 213 st. 3 KZ, sve uz primjenu čl. 60 KZ,

pa mu se temeljem čl. 215 A KZ za to kazneno djelo

u t v r đ u j e

KAZNA ZATVORA u trajanju od 1 (jedne) godine,

temeljem čl. 213 st. 3 KZ

za kazneno djelo počinjeno na štetu mlt. S

u t v r đ u j e

ZATVORA u trajanju od 1 (jedne) godine i 6 (šest) mjeseci,

za kazneno djelo počinjeno na štetu mlt. S

u t v r đ u j e

KAZNA ZATVORA u trajanju od 1 (jedne) godine i 6 (šest) mjeseci.

Temeljem čl. 60 st. 1 i 2 toč. c KZ a uz primjenu čl. 6, 50, 53 st. 1 i 56 KZ

okrivljeni D. J.

o s u đ u j e s e

NA JEDINSTVENU KAZNU ZATVORA u trajanju od 3 (tri) godine i 6 (šest) mjeseci.

Obrazloženje

Gore citiranim optužnim prijedlogom okrivljenom D. J. stavljena su na teret kaznena djela iz čl. 215 A i 213 st. 2 i 3 KZ, a uz primjenu čl. 60 i čl. 61 KZ.

Pozvan na izjavu o optužbi, okrivljeni nije priznao optužbu niti prihvatio krivnju za djela stavljena mu na teret.

..Nakon tako provedenog dokaznog postupka, te savjesne i brižljive ocjene svih dokaza zajedno i svakog zasebno, sud je našao nedvojbeno utvrđenim kako su se u ponašanju okrivljenog ostvarili svi elementi bića kaznenih djela stavljenih mu na teret, a počinivši sve one radnje koje su opisane u izreci presude, i koje je sud našao da su nedvojbeno utvrđene, te čine obilježja kaznenih djela iz čl. 215A i čl. 213 st. 2 i 3 KZ za koja je okrivljeni i proglašen krivim.

...Da su ispravni zaključci ovoga suda, kako u odnosu na ocjenu dijela iskaza oštećenih, tako i u odnosu na ocjenu okrivljenikove obrane, sud nalazi potvrđenim iz pravomoćne presude Županijskog suda u Zagrebu K-8/06, u koju je izvršen uvid i koja je dokaz u ovom postupku. Naime, u tom postupku je provedeno i psihijatrijsko vještačenje nad okrivljenikom, ali i obdukcija tijela pok. S. Tako liječnik-obducent nije našao na tijelu pok. oštećene nikakve ozlijede koje bi ukazivale da bi bile starije od drugih, tj. od onih iz kritičnog događaja. S druge pak strane, vještak - psihijatar utvrdio je kako je kod личности okrivljenika prisutna slabija procjena realiteta, prisutnost impulzivnosti, nepromišljenosti i agresivnog ponašanja.

...Sud je ispitao roditelje pok. S....,i to putem video linka, a po zahtjevu njihovog punomoćnika, jer da se isti nisu imali snage suočiti sa okrivljenikom, što je sud ocijenio kao objektivan razlog za ovakovo ispitivanje.

..Sud je ispitao i dr. J. G., kao stručnog svjedoka, a u pogledu njegovih saznanja iz kontakata s djecom. Nad djecom nije provedeno potpuno psihijatrijsko-psihološko vještačenje, već se radi o tretmanima kod njega, kao psihijatra, i kod psihologa,

prof. C., Na iste su djecu dovodili djed i baka s majčine strane. Iskazao je kako je nedvojbeno da su ti tretmani sa djecom počeli nakon tragičnog događaja, tj. njihovog saznanja za smrt majke, te da je potpuno jasno da je takav tragičan događaj u potpunosti djelovao na njihovu emocionalnu i psihofizičku aktivnost....Zaključno, ovaj svjedok je iskazao kako su iskazi djedova i baka djece, ovisno s majčine ili očeve strane, davali potpuno suprotnu sliku događanja u dječjoj obitelji. Stoga se dijagnoza o psihofizičkom stanju djece prije tragičnog događaja mogla utvrditi jedino potpunim kombiniranim psihijatrijsko-psihološkim vještačenjem. No, u svakom slučaju izloženost djece velikim napetostima u samim obiteljima, u sudskim postupcima i medijima, svakako utječe na zdravlje djece, te na njihovu emocionalnu i psihofizičku aktivnost. U tretmanima koje je imao sa djecom neposredno nakon tragičnog događaja, a koje je opisao u prethodnom postupku, proizlazi da je najviše opisao tretman s mlt....., za kojeg je utvrdio da je dolazio zajedno s bakom, te da je dječak u početku bio jako uplašen i šutljiv. Bojao se spavati sam, pored toga je mokrio noću u krevet, da bi s vremenom se pomalo počeo otvarati. Doktor se sjeća da je dječak puno verbalizirao strah od dolaska nepoznatih ljudi. Iz jednog terapijskog tretmana, kada se dijete igralo sa figurama šaha, koje je terapeut oživio u igri, vidjelo se da im dječak daje uloge „zločestih“ i „dobrih“. Rezultat je pokazao podijeljenost emotivnog stanja kod djeteta, i to tako da je na jednoj strani bio prisutan strah od oca, i potreba da se oca uništi kao opasnog, a na drugoj strani, da se uništi suca i zatvor, kao one koji su oca kaznili. Liječnik-psihijatar smatra da, s obzirom na uzrast djeteta u vrijeme događaja, da je on bio premali da bi mogao verbalizirati o odnosima u obitelji koji su prethodili tragičnom događaju, te da to nije dovoljno vjerodostojno, jer da su tako mala djeca sugestibilna, te sadržaj postavljenog pitanja može utjecati na odgovor. U interesu zaštite prava djeteta u sudskom postupku, ovaj stručni svjedok smatra da je bolje izbjeći takve situacije i ne izlagati dijete ispitivanju.

Prof. R.C.....kao psiholog i stručni svjedok dala je svoj iskaz u prethodnom postupku, čiji je iskaz pročitani u suglasnosti sa strankama. Iz iskaza ove svjedokinje proizlazi da je saznanja o događajima u obitelji okrivljenog doznala iz razgovora sa djevojčicom S..... U svom kazivanju djevojčica joj je govorila da je bila svjedok brojnih svađa među roditeljima, fizičkim obračunima među njima, te da je bila izložena prijetnjama od strane oca da majku više neće vidjeti, ili da ona više neće vidjeti nju i brata. Djevojčica je opisala događaj kada je otac izrezao majčinu robu i ispraznio njen ormar, što je djevojčicu jako uplašilo, te joj također opisala događaj kada su ona i brat odvedeni od kuće zajedno, a potom ih je otac morao dovesti u policiju, gdje su predani majci. Djevojčica je svjedočila događaju prije odvođenja, kada je otac počeo tući majku i šamarati je, a nju je zatvorio u kupatilo. Nakon tragičnog događaja i ubojstva majke djevojčica ima teške snove, pune strahova i noćnih mora. Inače, dok je pohađala školu u Zagrebu imala je uspjeh 5.0, te da je kod nje prisutan određeni osjećaj da je otac nju manje volio od malog brata. Mišljenje ove stručne svjedokinje je da se s djevojčicom treba nastaviti s terapijskim radom, te da bi u slučaju utvrđivanja događaja i života u obitelji prije tragičnog događaja trebalo konzultirati sudskog vještaka-psihologa.

...U tijeku ovog postupka sud je pribavio spis Prekršajnog suda iz Zagreba, vezano uz događaj od 6. srpnja 2005. godine, a u kojem postupku je ispitana pok. S..... kao svjedok. Taj njen iskaz pročitani je, u suglasnosti sa strankama, budući da je ista otklonila blagodat svjedočenja. Iz njenog iskaza proizlazi da je opisala događaj od 6. srpnja 2005. godine, koji se odnosi na istjerivanje iz stana, te fizički sukob sa okrivljenikom i odvođenje djece....

...Analizom provedenih dokaza, te ocjenom istih, nedvojbeno se može zaključiti da okosnica svih prethodno navedenih iskaza odnosi se na opis događaja koji je prethodio ubojstvu, a to je 6. srpnja 2005. godine, kada je nedvojbeno došlo do fizičkog sukoba između okrivljenog i pok. S, kojom prilikom je okrivljeni bio taj koji je fizički napao suprugu, istjerao je iz stana. Također je nedvojbeno da mlt. S..... opisuje događaj rezanja odjeće, fizički sukob oca i majke, vezano uz 6. srpnja 2005. godine, te sve frustracije i strahove, noćne more i snove vezane uz tragični događaj ubojstva majke.

....Prilikom odabira kaznene sankcije sud je imao u vidu sve okolnosti, pa je tako od otegotnih sud cijenio društvenu opasnost ovakovih djela, težinu posljedica koje su proizašle iz okrivljenikovog ponašanja, i njegovu dosadašnju osuđivanost, a od olakotnih njegovu djelomično priznanje, pokajanje i korektno držanje tijekom suđenja.....

U IME REPUBLIKE HRVATSKE**P R E S U D A**

Općinski sud u Požegi, po predsjedniku suda M. B., kao sucu pojedincu, uz sudjelovanje Suzane P., kao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv okrivljenog **P. D.**, zbog kaznenih djela iz čl. 215 a KZ, povodom optužnog prijedloga ODO u P. broj K-DO-333/07-2 od 19. listopada 2007. godine, nakon dovršene glavne javne rasprave u nazočnosti okrivljenog ... zamjenice ODO u Požegii oštećenice K....., dana 24.rujna 2008. godine,

p r e s u d i o j e

Okrivljenik D. P., zv „C“, sin.... travnja 1980. godine u P., s prebivalištem u....., a boravištem u S...., Hrvat, drž. RH, sa završenom OŠ, zaposlen u „DZ ...Ivanja Reka, s plaćom od oko kn, neoženjen, bez djece, oslobođen služenja vojske, bez imovine, drugi postupak se ne vodi, osuđivan,

Ili : OPĆINSKI SUD U POŽEGI doneo je PRESUDU K br. 406/07-10 od 24. rujna 2008. godine kojom se okrivljeni D. P. oglašava krivim

što je:

što je u vremenu od 14. lipnja 2007. do 20. kolovoza 2007. u, u obiteljskoj kući učestalo, u alkoholiziranom stanju, fizički nasrtao na svoju majku K. D., udario ju rukama po glavi i tijelu, vikao da joj jebe majku u usta, da joj pi... materina, te je kurva i da ima švalera, te ju istjerivao iz kuće, na koji način je oštećenicudoveo u položaj nemoći i ugrozio njeno dostojanstvo,

d a k l e, kao član obitelji nasiljem doveo drugog člana obitelji u ponižavajući položaj,

čime je počinio kazneno djelo protiv braka, obitelji i mladeži, nasilničko ponašanja u obitelji, označeno i kažnjivo po čl. 215 A KZ

pa mu se temeljem čl. 215 A KZ, uz primjenu čl. 6, 50 i 56 KZ,

i z r i č e

KAZNA ZATVORA u trajanju od 8 (osam) mjeseci,

te se prema njemu temeljem čl. 67, 70 i 71 st. 1 toč. e KZ

p r i m j e n j u j e

UVJETNA OSUDA SA ZAŠTITNIM NADZOROM I POSEBNOM OBVEZOM

kojom se određuje da izrečena kazna zatvora neće biti izvršena ako okrivljenik u roku od 2 (dvije) godine ne počini novo kazneno djelo, te pod daljnjim uvjetom da u istom roku kušnje izvršava posebnu obvezu uz zaštitni nadzor, i to:

- da se podvrgne odvikavanju od ovisnosti o alkoholu u zdravstvenoj ustanovi, ili u terapijskoj zajednici....

Obrazloženje

Gore citiranim optužnim prijedlogom stavljeno je na teret okrivljenom XXX XXX kazneno djelo iz čl.215 a KZ-a, kako je to činjenično i pravno opisano u izreci ove presude.

Pozvan na izjavu o optužbi okrivljeni je priznao navode optužbe i prihvatio krivnju, no nije prihvatio predloženu kaznenu sankciju u vidu kazne zatvora u trajanju od osam mjeseci, jer da postoje razlozi i okolnosti koje sada mogu dovesti do blaže sankcije.

Stoga se ukratko branio da žali zbog počinjenog djela prema majci, da je to bilo razdoblje nakon smrti njegova oca, kada je dosta pio, a činjenica je i istina da kada popije da tada teško kontrolira svoju agresivnost. Od vremena počinjenja djela tj. od kolovoza 2007.g. pa do sada nije počinio nikakvo kazneno djelo, nije se ponašao nasilnički prema majci, kontrolira konzumiranje alkohola, te je našao stalni posao. Sada privremeno živi i radi na području oko Zagreba, te je osuđivan.

...Nakon tako provedenog dokaznog postupka, te nakon savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih zajedno, te naročito nakon iskaza oštećenice i majke okrivljenika....., koja je potvrdila promijenjeno ponašanje okrivljenika, te da se popravio, radi i više nije nasilan prema njoj, sud je našao nedvojbeno utvrđenim da je priznanje okrivljenika sukladno svim provedenim dokazima, te da su se u njegovom ponašanju ostvarili svi elementi bića kaznenog djela nasilničkog ponašanja u obitelji iz čl. 215 a KZ-a, zbog čega je i proglašen krivim.

...Prilikom odabira kaznene sankcije sud je našao da postoje okolnosti za primjenu blaže sankcije prema okrivljeniku od predložene, uvažavajući pri tome naročito stav oštećenice koja je zatražila od suda da se njenom sinu da jedan rok kušnje uz nadzor da ne konzumira alkohol i da ga se ne šalje u zatvor...

U IME REPUBLIKE HRVATSKE

PRESUDA

Općinski sud u Požegi, po predsjedniku suda M. B., kao sucu pojedincu, uz sudjelovanje B. Š., kao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv okrivljenog M. T., zbog kaznenih djela iz čl. 215 A i čl. 213 st. 1 KZ, a povodom optužnog prijedloga ODO u Požegi broj KMP-DO-37/06-2 od 31. ožujka 2006. godine, nakon dovršene glavne tajne rasprave u nazočnosti zamjenice ODO u Požegi, okrivljenog M. T. i oštećenih M. T. te D. T., dana 24. listopada 2007. godine,

presudio je

Okrivljenik: **M. T.**, sinrođen 13.u P., gdje i prebiva, M.Srbin, drž. RH, soboslikar, SSS, zaposlen u „.....s plaćom od okokn, oženjen, otac dvoje punoljetne djece i jednog mlt. djeteta starog 15 godina, vodi se u VE Ureda za obranu P., vojsku služio, suvlasnik obiteljske kuće u P., drugi kazneni postupak se ne vodi.

Ili : OPĆINSKI SUD U POŽEGI doneo je PRESUDU K br. 230/06-10 od 24. listopada 2007. godine kojom se okrivljeni M. T. oglašava krivim

što je:

u ožujku i travnju 2006. Godine., u P., u obiteljskoj kući u ulici....., u alkoholiziranom stanju, u nazočnosti mlt. sinova N. T., rođenog 1988. godine i M. T., rođenog 1992. godine, bez ikakvog stvarnog razloga vikao na snahu S. M. i sina D. T. te ga vrijeđao, nazivajući ga pogrđnim imenima, spominjući mu pok. sina D....., a dana 13. ožujka kada ga je sin D..... upitao da li ga je zvao natrag u kuću da više na njih i vrijeđa ih, uhvatio ga objema rukama za vrat, a nakon što se supruga M. T. umiješala, stavši između njih dvojice kako bi okrivljenika spriječila u daljnjem napadu na sina, okrivljenik ga odgurnuo i zatvorenim dlanom desne ruke udario sina D..... u lijevu stranu lica, premda je bio svjestan da na taj način ugrožava zdravlje, odgoj i razvoj svoje mlt. djece,

d a k l e, kao član obitelji nasiljem doveo druge članove obitelji u ponižavajući položaj, te kao roditelj zlostavio svoju mlt. djecu,

čime je počinio kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži, nasilničkog ponašanja u obitelji, označeno i kažnjivo u čl. 215 A KZ-a te dva kaznena djela zapuštanja i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe, označeno u čl. 213 st. 2 u svezi čl. 213 st. 1 KZ, a kažnjivo po čl. 213 st. 1 KZ sve uz primjenu čl. 60 KZ, pa mu se na temelju citiranih propisa

za kazneno djelo iz čl. 215 A KZ

u t v r đ u j e

KAZNA ZATVORA u trajanju od 6 (šest) mjeseci

za kazneno djelo iz čl. 213 st. 2 KZ, počinjeno prema mlt. N.T.

u t v r đ u j e

KAZNA ZATVORA u trajanju od 4 (četiri) mjeseca

za kazneno djelo iz čl. 213 st. 2 KZ počinjeno prema mlt. M. T.

u t v r đ u j e

KAZNA ZATVORA u trajanju od 4 (četiri) mjeseca,

Temeljem čl. 60 st. 1 i 2 toč. c uz primjenu čl. 6, 50 i 56 KZ okrivljeniku se i z r i č e

JEDINSTVENA KAZNA ZATVORA u trajanju od 1 (jedne) godine.,

a temeljem čl. 70 i 71 toč.c i h KZ prema okrivljeniku se

p r i m j e n j u j e i i z r i č e

UVJETNA OSUDA SA ZAŠTITNIM NADZOROM

a kojom se određuje da se izrečena kazna zatvora neće izvršiti ako okrivljenik u roku od 3 (tri) godine ne počini novo kazneno djelo te pod uvjetom da u tom roku kušnje izvršava posebnu obvezu i to:

DA SE REDOVITO JAVLJA SLUŽBI ZA ZAŠTITNI NADZOR RADI OBAVJEŠTAVANJA O OKOLNOSTIMA KOJE MOGU POTICAJNO DJELOVATI ZA POČINJENJE NOVOG KAZNENOG DJELA,

TE DA RASPOLAŽE SVOJIM DOHOCIMA U SKLADU S POTREBAMA OSOBA KOJE DUŽAN UZDRŽAVATI I TO PREMA SAVJETIMA SLUŽBE ZA ZAŠTITNI NADZOR.

Obrazloženje

Temeljem članka 442a. stavak 3. ZKP obrazloženje je izostavljeno kao nepotrebno, budući su se stranke nakon objave presude odrekle prava na žalbu i priznale pravomoćnost presude...

U IME REPUBLIKE HRVATSKE**P R E S U D A**

Općinski sud u Požegi, po sucu ovog suda M. B. kao sucu pojedincu te uz sudjelovanjekao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv okrivljenog **I. B.**, zbog kaznenog djela iz članka 215 A KZ, povodom optužnog prijedloga ODO u P. broj K-DO-25/07-4 od 28. veljače 2007. godine, nakon održane glavne tajne rasprave dana 25. kolovoza 2008. godine, u nazočnosti okrivljenog osobno, oštećene D. B., te zastupnika optužbe S. S., zamjenika ODO,

p r e s u d i o j e

Okrivljenik B. I., sin V. i A. rođen 28. siječnjaZ., Hrvat, drž. RH, sa završenih 5 razreda OŠ, oženjen, otac četvero djece, od kojih je jedno maloljetno, a troje punoljetno, vojsku služio, vodi se u VE ureda za obranu P., neosuđivan, drugi postupak se ne vodi,

Ili : OPĆINSKI SUD U POŽEGI doneo je PRESUDU K br.105/07-6 od 25. kolovoza 2008. godine kojom se okrivljeni B. I. oglašava krivim

što je:

u vremenu od mjeseca studenog 2006. do konca mjeseca siječnja 2007., u D., Ulica ..., u obiteljskoj kući u alkoholiziranom stanju, u cilju da omalovaži suprugu D. B. govorio joj da je nitko i ništa, da se pogleda na što liči, da je debela i da je idiot, istjerivao je iz kuće, te pri tome prevrtao i razbijao stvari po kući te joj vikao da čuva pištolj za nju i da će ju njime ubiti i da će dignuti kuću u zrak,

da k l e, kao član obitelji nasiljem, zlostavljanjem i osobito drskim ponašanjem doveo drugog člana obitelji u ponižavajući položaj,

čime je počinio kazneno djelo protiv braka, obitelji i mladeži - nasilničko ponašanje u obitelji, opisano i kažnjivo u čl. 215 a Kaznenog zakona,

pa mu se, temeljem čl. 215 A, uz primjenu čl. 6, 50 i 56 KZ,

i z r i č e

KAZNA ZATVORA u trajanju od 1 (jedne) godine ,

te se prema njemu temeljem čl. 67, 70 i čl. 71 st. 1 toč. e KZ

p r i m j e n j u j e

UVJETNA OSUDA SA ZAŠTITNIM NADZOROM I POSEBNOM OBVEZOM UZ ZAŠTITNI NADZOR

kojom se određuje da izrečena kazna zatvora neće biti izvršena ako okrivljenik u roku od 3 (tri) godine ne počini novo kazneno djelo, te pod uvjetom da se u vremenu provjeravanja podvrgne odvikavanju od ovisnosti od alkohola u zdravstvenoj ustanovi ili terapijskoj zajednici...

Obrazloženje

Gore citiranim optužnim prijedlogom okrivljeniku B. I. stavljeno je na teret kazneno djelo protiv braka, obitelji i mladeži, nasilničko ponašanje u obitelji, iz čl. 215 A KZ.

Pozvan na izjavu o optužbi okrivljenik je priznao kazneno djelo i prihvatio krivnju za djelo stavljeno mu na teret i kazneno-pravnu sankciju...

...Nakon ovako provedenih dokaza i utvrđenih činjenica, i analizom istih, te na temelju rezultata cjelokupnog provedenog postupka, sud je ocijenio da je priznanje okrivljenika sukladno izvedenim dokazima i utvrđenim činjenicama, te da ne ostavlja prostora sumnji da su se u ponašanju I. B. ostvarili svi elementi bića kaznenog djela iz čl. 215 A KZ protiv braka, obitelji i mladeži, nasilničko ponašanje u obitelji, zbog čega je i proglašen krivim.

Istinitost priznanja okrivljenika sukladno je iskazu oštećene D. B. saslušane kao svjedoka, koja je izjavila da njen suprug pije, da je teške naravi, i da ju u stanju alkoholiziranosti vrijeđa. U kritičnom razdoblju njegovo ponašanje bilo je upravo takovo, kakvo mu se i stavlja na teret. Navodi da ju je, u alkoholiziranom stanju, verbalno vrijeđao na način da joj je rekao da je debela i svašta drugo, pri tom je razbijao stvari po kući, i rekao da će ih sve poubijati. Na pitanje da li je vidjela pištolj, odgovorila je da ga je vidjela prije nekoliko godina, ali ne zna gdje bi se sada nalazio, i da li ga njezin suprug uopće posjeduje. Oštećena smatra da njen suprug treba liječenje od ovisnosti o alkoholu, jer da bi to znatno poboljšalo njihov odnos, i on bi bio puno bolji čovjek...

...Prilikom odabira kaznene sankcije sud je od otegotnih okolnosti imao u vidu društvenu opasnost ovakovih djela, te sve veću raširenost istih u društvu, što ukazuje da se takovo nasilje svi više pojavljuje u manjim sredinama odakle potječe i okrivljenik, a od olakotnih okolnosti sud je cijenio njegovo potpuno priznanje djela, raniju neosuđivanost, te imovinske prilike u kojima živi, pa u ukupnosti ovako utvrđenih otegotnih i olakotnih okolnosti, sud je našao da je primjerena sankcija za okrivljenika kazna zatvora u trajanju od 1 godine, koja izrečena kazna se neće izvršiti ako okrivljenik u roku od tri godine ne počini novo kazneno djelo, te pod uvjetom da se u vremenu provjeravanja podvrgne odvikavanju od ovisnosti od alkohola u zdravstvenoj ustanovi, ili terapijskoj zajednici....

Nije bilo žalbe – naknadno svi odustali i Odo i okr.

PRESUDA

Općinski sud u Požegi, u ime Republike Hrvatske, po sucu ovog suda..... uz sudjelovanje zapisničara....., u kaznenom predmetu protiv okrivljenika T. P...., zbog kaznenog djela iz članka 215. a i članka 213. stavak 1. Kaznenog zakona, povodom optužnog prijedloga ODO u Požegi br. K-DO...i KMP-DO....od 24 .prosinca 2010.g., nakon održane glavne tajne rasprave u nazočnosti zamjenice ODOi okrivljenika osobno uz branitelja....., odvjetnika iz Požege, te o oštećenicedana 19. siječnja 2011.godine,
o b j a v i o j e i

presudio je :

Okrivljenik ...zv. „T, „...rođeng. u P...i, s prebivalištem u P..., ...Hrvat, drž. RH, autolimar, nezaposlen, oženjen, otac jednog djeteta, SSS, ne vodi se u VE, u pritvoru od 6. prosinca 2010.g., drugi kazneni postupak se ne vodi, osuđivan ,

Ili : OPĆINSKI SUD U POŽEGI doneo je PRESUDU 2K br. 404/10-8 od 19. siječnja 2007. godine kojom se okrivljeni T. P. oglašava krivim

što je:

u vremenu od mjeseca prosinca 2008.g. do 28.studenog 2010.g. u P...., u Ul.....u alkoholiziranom stanju, u nazočnosti svoje mlt.kćerke...., učestalo i bez ikakvog stvarnog razloga, svojoj supruzivikao da je nesposobna, da je krava, da je luđakinja, da je glupača, da se mora liječiti, da samo jede, da se pogleda kako izgleda, optuživao ju da ima ljubavnika i da mu krade novce te joj prijetio da će naći ljude iz Bosne koji će ju ubiti i to joj poručivao preko kćerke, premda je bio svjestan da na taj način ugrožava zdravlje, odgoj i razvoj kćerke, koja je zbog takvog ponašanja zatražila pomoć kliničkog psihologa, u mjesecu lipnju 2010.g. kada mu je supruga prigovorila zašto je došao kući pijan snažno je nogom udario u predjelu trbuha od kog udarca je ona pala na tlo, a dana 28.studenog 2010.g. oko 23 sata, vrativši se kući pijan nakon što je na zamolbu supruge odbio stišati glazbu koju je preglasno slušao na radiju, ona to učinila, otvorenim dlanom ruke snažno ju udario po desnoj strani lica od kog udarca je ona pala na pod, a okrivljenik ju još nogom udario u predjelu kuka te joj vikao da ju više ne može gledati i da će otići čovjeku koji će ju ubiti,

d a k l e, kao član obitelji nasiljem zlostavljanjem i osobito drskim ponašanjem doveo drugog člana obitelji u ponižavajući položaj te kao roditelj zlostavio svoje mlt. dijete,

čime je počinio kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži , nasilničko ponašanje u obitelji označeno i kažnjivo u članku 215 .a Kaznenog zakona te zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe označeno u članku 213. stavak 2. KZ u vezi sa člankom 213. stavak 1. Kaznenog zakona, a kažnjivo po članku 213. stavak 1. KZ, sve uz primjenu članka 60. kaznenog zakona,

pa mu se za kazneno djelo iz članka 215. a KZ-a

u t v r đ u j e

KAZNA ZATVORA u trajanju od šest (6) mjeseci,

za kazneno djelo iz članka 213. stavak 2. KZ-a us vezi članka 213. stavak 1. KZ-a,

u t v r đ u j e

KAZNA ZATVORA u trajanju od šest (6) mjeseci,

te mu se temeljem članka 60. st. 1. i 2. točka c. KZ-a

i z r i č e

JEDINSTVENA KAZNA ZATVORA u trajanju od deset (10) mjeseci,

a na okrivljenika se temeljem članka 67. i 70. KZ-a primjenjuje

UVJETNA OSUDA sa ZAŠTITNIM NADZOROM

tako da izrečena kazna zatvora neće biti izvršena ako okrivljenik u roku od tri (3) godine ne počini novo kazneno djelo te pod daljnjim uvjetom da izvršava osobnu obvezu uz zaštitni nadzor iz članka 71. stavak 1. točka e. , f. i h. KZ-a da se podvrgne odvikavanju od ovisnosti o alkoholu i opojnim drogama u zdravstvenoj ustanovi ili terapijskoj zajednici, da sudjeluje u postupku psihosocijalne terapije u specijaliziranim ustanovama u okviru nadležnih državnih tijela radi otklanjanja nasilničkog ponašanja te da se redovito javlja službi za zaštitni nadzor radi obavještanja o okolnostima koje mogu poticajno djelovati za počinjenje novog kaznenog djela.

Ako okrivljeniku bude opozvana uvjetna osuda, u izrečenu jedinstvenu kaznu zatvora uračunat će se vrijeme provedeno u pritvoru od uhićenja 1.prosinca 2010.g. do 19.siječnja 2011.g.

Obrazloženje

ODO u P.....je podnijelo optužni prijedlog protiv okrivljenika zbog počinjenog kaznenog djela protiv braka, obitelji i mladeži, nasilničko ponašanje u obitelji označeno i kažnjivo po članku 215. a KZ-a te zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe označeno u članku 213. stavak 2. u vezi sa člankom 213. st.1. KZ-a, a kažnjivo po članku 213. stavak 1. KZ-a, sve uz primjenu članka 60. KZ-a, kako je to činjenično i pravno opisano u izreci presude. Pozvan na izjavu o optužbi okrivljenik je izjavio da je djelomično kriv.

U svojoj obrani tijekom ovog postupka i u prethodnom postupku u spisu Kir:273/10 je naveo da se ne sjeća i ne zna da li je supruzi govorio riječi koje se navode u optužbi, a ako je to i izrekao nije bio toga svjestan i bio je u alkoholiziranom stanju.Isto tako se ne sjeća niti da li je udario suprugu u dva navrata jer je bio alkoholiziran.U braku su 19.godina i točno je da ponekad pije i da je tome sklon, kao i opijatima, ali misli da nije ovisnik, jer za vrijeme dok je bio u pritvoru više od mjesec dana, nije imao nikakvih ovisničkih kriza.Istina je da se supruga i on znaju posvađati i da u tim situacijama on njoj svašta

kaže, ali i supruga njemu svašta kaže i obično ona započinje svađu, a on ju nikada za to nije prijavio. Poriče da bi joj prijetio ubojstvom i da bi organizirao ljude koji bi je trebali ubiti, a ako je to i rekao on toga nije bio svjestan. Navodi da sa kćerkom nije ni u kakvom sukobu i ne sjeća se da bi joj govorio da joj je mater luda i sl. Saznao je da je kćerka išla kod psihologa, ali ona mu je sama rekla da je to zato što se ne osjeća sigurnom među ljudima, a nije spominjala nikakvo zlostavljanje, a kad su se supruga i on svadali ona bi obično otišla u svoju sobu. Izjavio je da su u braku imali svađe zbog materijalne situacije i on misli da je to glavni uzrok, jer je on dobio novac od prodaje kuće, a supruga je stalno tražila da joj novac daje. Inače žive u kući koja je vlasništvo supruge, koja je zaposlena, a on nije zaposlen i nije niti bio zaposlen. Izjavio je da želi sačuvati brak i spreman je ako liječnik tako procijeni, otići na liječenje, te je izjavio da neće ispoljavati nikakvu agresivnost i želi normalno nastaviti živjeti.

... Nakon tako provedenog dokaznog postupka sud je utvrdio da je okrivljenik počinio kazneno djelo koje mu je optužbom stavljeno na teret.

... Iskaz oštećenesud je prihvatio u cijelosti ocjenjujući ga istinitim i objektivnim te detaljno obrazloženim, a iz njega proizlazi da je okrivljenik u razdoblju od prosinca 2008.g. do studenog 2010.g. u više navrata bio alkoholiziran i da je tada govorio sve one riječi navedene u optužbi i izreci presude da je glupača, da je nesposobna, da je krava, luđakinja, da se mora liječiti, da se pogleda kako izgleda, da ju je bezrazložno optuživao da ga vara i troši novac, prijetio da će je ubiti i drugo, s tim da je u dva navrata došlo i do fizičkog napada i to u lipnju i studenom 2010.g. Svjedokinja navodi da joj je okrivljenik sve to govorio u prisutnosti njihove kćerke koja je bila maloljetna do desetog mjeseca prošle godine. Priznaje da je u tim situacijama i ona njemu svašta govorila npr. svinjo pijana i drugo. Misli da jedino liječenje okrivljeniku može pomoći, jer sve ovo što se navodi i što se dogodilo bilo je kada je okrivljenik bio u pijanom stanju. Izjavila je da je okrivljenik tijekom njihovog braka konzumirao alkohol ali nisu dolazili niti u fizičke niti verbalne sukobe i sve je krenulo prije otprilike godinu i pol dana. Navodi da želi spasiti brak, da želi pomoći suprugu u odvikavanju i ne želi ga istjerati na ulicu.

... Oštećena kao svjedok kćerka.....je u prethodnom postupku kao i na glavnoj raspravi prihvatila blagodat i nije svjedočila.

...Nakon tako provedenog postupka sud je utvrdio da je okrivljenik doista u vremenu od prosinca 2008.g. do 28. studenog 2010.g. u alkoholiziranom stanju u nazočnosti svoje tada ml. kćerke učestalo i bez ikakvog razloga govorio oštećenoj sve riječi navedene u izreci presude omalovažavajući ju i time ju dovodio u ponižavajući položaj, pa je takvim ponašanjem okrivljenik ostvario sva bitna obilježja kaznenog djela nasilničkog ponašanja u obitelji iz čl.215. a KZ, a budući se sve to događalo u prisutnosti kćerke koja je do listopada 2010.g. bila maloljetna, time je počinio i kazneno djelo zapuštanja i zlostavljanja djeteta iz čl.213. st.2. KZ u vezi sa čl.213. st.1. a sve uz primjenu čl.60 KZ-a.

... Prilikom odabira vrste i mjere kazne sud je uzeo u obzir sve olakotne i otegotne okolnosti koje utječu da kazna po vrsti bude lakša ili teža za počinitelja, pa je tako na strani okrivljenika našao od olakotnih okolnosti djelomično priznanje okrivljenika, da je kaznena djela činio pod utjecajem alkohola i psihotropnih sredstava te da je postao svjestan potrebe za liječenjem od ovisnosti od alkohola te izrazio spremnost na liječenje. Pri tome je sud imao u vidu i izjavu oštećene koja je izjavila da smatra da je okrivljeniku najpotrebnije liječenje i da se bezuvjetnom kaznom zatvora neće riješiti problemi koje oni imaju. Od otegotnih okolnosti sud je na strani okrivljenika našao stupanj krivnje te činjenicu da je više kaznenih djela počinio u stjecaju. Cijeneći sve naprijed navedeno sud je ocijenio da se svrha kažnjavanja može postići i primjenom uvjetne osude na okrivljenika smatrajući da se i bez izvršenja kazne može očekivati ostvarenje svrhe kažnjavanja te da će i to upozorenje kaznom dovoljno utjecati na okrivljenika da ubuduće ne čini kaznena djela....

IN MEMORIAM

Никола Миковић 1952–2012.

(заменик Основног јавног тужиоца у Пријепољу)

После краће и тешке болести преминуо је дана 02.08.2012. у свој 61. години живота.

Удружење тужилаца Србије сећаће се са пијететом свог дугогодишњег активног члана, једног драгог, поштеног и надамне часног човека, који је био такав у свим аспектима, и пословним и људским.

